

YHTEISÖLLISIÄ ÄÄNIMÄISEMIA
Kuulokuvia yksityisen ja jaetun rajapinnalta Keuruun Ekokylässä

Outi Kautonen 149702
Itä-Suomen Yliopisto
Historia- ja maantieteiden laitos
Yhteiskuntamaantiede
Pro gradu -tutkielma
Elokuu 2011

Tämä tutkimus tarkastelee yhteisöllisen elämäntavan valinneiden ihmisten kokemuksia heidän akustisesta ympäristöstään. Tutkimuskohteena on Keuruun Ekokylä ja sen asukkaiden äänimaisemat. Tutkimus keskittyy asukkaiden subjektiiviseen kokemusmaailmaan lähtökohtanaan humanistinen maantiede. Tärkeäksi muodostuvat myös yhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutukset ääniympäristön henkilökohtaisiin tulkintoihin, arvon- ja merkityksenantoihin. Kuuloaistin kautta välittyvä informaatio ja kuuloaistin spatiaaliset ja temporaaliset ominaispiirteet korostuvat tutkimuksessa. Tutkimus on toteutettu teemahaastatteluin. Lisäksi tutkimusmateriaalina on käytetty haastateltavien kanssa kuljettuja, äänitettyjä ja kommentoituja kuuntelukävelyitä.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää äänen merkitystä omaehtoisessa, vapaaehtoisesti valitussa yhteisöllisyydessä. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan tunnistaa yhteisöllinen äänimaisema, jonka ominaispiirteitä ovat ensinnäkin yhteisöelämästä kertovat yhdessä aikaansaadut tai tälle elämäntavalle tyypilliset äänet. Ominaista yhteisölliselle äänimaisemalle ovat myös äänille luodut tutut ja yhteiset merkitykset, ja jossain määrin yhteisen, ekoyhteisöliikkeeseen linkittyvän arvomaailman vaikutukset näihin ääniympäristöstä tehtyihin tulkintoihin. Elämäntavan omaehtoisuus ja pyrkivyyys on kuultavissa yhteisön asukkaiden kiinnostuksessa omaa ympäristöään kohtaan ja niin ollen myös äänimaisemakokemuksissa. Tutkimus ehdottaa myös, että yksityisen ja yhteisen ulottuvuudet voivat lomittua yhteisöasujien akustisissa kokemuksissa.

Tutkimus näyttää toteen sen, että äänen kantama informaatio on erittäin merkityksellistä yhteisössä. Yhteisöllisessä kontekstissa on kuunneltava tarkasti ympäröivää, jotta yhteisyyttä ja yhteisöllisyyttä pystytään rakentamaan ja ylläpitämään.

Tekijä: Outi Kautonen

Opiskelijanumero: 149702

Tutkimuksen nimi: Yhteisöllisiä äänimaisemia - kuulokuvia yksityisen ja jaetun rajapinnalta Keuruun Ekokylässä

Tiedekunta/oppiaine: yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, yhteiskuntamaantiede

Sivumäärä: 108 + liite

Aika: Elokuu 2011

Työn laatu: Pro gradu -tutkielma

Avainsanat: akustinen kommunikaatio, akustinen yhteisö, ekoyhteisö, humanistinen maantiede, Keuruun Ekokylä, paikka, yhteisöllinen äänimaisema, yhteisöllisyys, yksityisyys, äänimaisema

Sisällysluettelo

LUKIJALLE.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 HUMANISTINEN MAANTIEDE JA SUBJEKTIIVISESTA KOKEMISESTA.....	8
3 TEORIAA, KÄSITTEITÄ JA TAUSTAA.....	10
3.1 Aistimisesta ja kehollisuudesta.....	11
3.2 Ääni, kuuloaisti, kuuleminen ja kuunteleminen.....	13
3.3 Äänille luodut merkitykset – akustinen kommunikaatio.....	15
3.3.1 Akustinen kommunikaatio yhteisössä.....	16
3.4 MAISEMA JA PAIKKA.....	18
3.4.1 Ääniä maisemassa – sukellus maiseman ja äänimaiseman merkityksiin.....	18
3.4.2 Poimintoja menneistä maisemista.....	21
3.4.3 Nykykulttuurin kritiikkiä äänimaiseman kuulokulmasta.....	24
3.4.4 Syitä ääniin liittyville ristiriidoille.....	28
3.4.5 Koettu paikka.....	30
3.4.6 (Ääni)maiseman ja paikan yhteyksiä.....	32
3.5 Yksilö, yksityisyys ja koti.....	34
3.6 Yhteisö ja yhteisöllisyys	39
3.7 Ideologiset yhteisöt.....	43
3.7.1 Kestävän elämäntavan yhteisöt.....	45
4 TUTKIMUSKOHDE JA -MENETELMÄT.....	49
4.1 Keuruun Ekokylä	49
4.1.1 Ekokylän äänimaisema vierailijan kuulokulmasta.....	52
4.2 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä.....	54
4.3 Kuuntelukävelyt tutkimusmenetelmänä.....	55
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	57
5.1 Kuuntelukävelyt käytännössä.....	60
5.2 Analyysin työvaiheita.....	62
6 AINEISTON ANALYYSI.....	63
6.1 Ekokylän asukkaat haastateltavina.....	63
6.2 Keuruun Ekokylän ääniympäristö.....	65
6.3 Yksityinen paikkakokemus ja kodin äänimaisema.....	70
6.4 Arvomaailma äänimaiseman tulkinnoissa.....	76
6.5 Yhteinen identiteetti – akustinen yhteisö.....	83
6.5.1 Tutut äänet viestivät vastuusta, vapaa-ajasta ja yhteisyydestä.....	86
6.5.2 Ihmisäänet – keskustelua ja äänensävyjä.....	89
6.5.3 Yhteisiä keinoja vaikuttaa, hallita ja luoda äänimaisemaa.....	95
7 LOPUKSI – YHTEISÖLLISESTÄ ÄÄNIMAISEMESTA.....	98
LÄHTEET.....	103
LIITTEET	

LUKIJALLE

Tämä tutkimus on tulos vuosia kestäneestä kuuntelukävelystä yhteisöllisyyden äänimaisemissa. Tein opintoihin liittyvän harjoitteluni vuonna 2004 Pirkanmaan Luonnonsuojelupiirillä, jolloin tutustuin kysymyksiin hiljaisuuden suojelusta. Tässä yhteydessä keskusteltiin moottorikelkkailun ja vesiskoottereiden aiheuttamasta melusta, samoin kuin tarpeesta suojella kaupunkien ja luonnon hiljaisia alueita. Minulle selvisi, että muun muassa Euroopan Unioni oli ryhtynyt toimenpiteisiin hiljaisten alueiden kartoittamiseksi ja melukartoitusten toimeenpanemiseksi. Eri kansalaisjärjestöjen järjestämää hiljaisuuden merkityksestä muistuttavaa Hiljan päivää vietettiin jo tuolloin. Kiinnostukseni ääniin sai siis tavallaan paradoksaalisesti alkunsa halusta tutustua hiljaisuuteen ja sen eri merkityksiin. Silloin koin hiljaisuuden samanaikaisesti tärkeäksi ja laiminlyödyksi ulottuvuudeksi yhteiskunnassamme samoin kuin omassakin elämässäni. Lopulta aiheesta syntyi kandidaatin tutkielma ”Hiljaisuus paikkakokemuksessa ja suojelukohteena”. Kun kävin kandidaatintyössäni läpi hiljaisuuden kirjoituksia, minulle avautui kuulokulmia muuhunkin akustiseen maailmaan. Oivalsin kuinka paljon äännet meille merkitsevät ja mistä kaikesta ne voivat viestittää. Hiljaisuutta ei ole ilman äänimaiseman muita elementtejä. Epämiellyttäviksi ja miellyttäviksi koetuissa äänissä ei ole välttämättä kysymys hiljaisuudesta ja melusta, vaan äänimaailmamme on paljon tuota kahtiajakoa monisyisempi. Äänimaisema ja sen hyvinvointi ja monimuotoisuus on hiljaisine ja kovine äänineen tärkeää. Rupesin kuuntelemaan.

Keväällä 2009 päädyin töihin projektiin, jossa kartoitettiin pirkanmaalaisia äänimaisemia. Vuoden 2009 kevään ja kesän kiersin ympäri Pirkanmaata tallentamassa äänimaisemia ja haastattelemassa ihmisiä heidän akustisista kokemuksistaan. Lampaat märehivät, heinäsirot sirittivät ja trimmeri lauloi. Kuulin ja kuuntelin lisää.

Tämä tutkimus on jatkoa kuuntelun poluille. Työssäni yhdistän äänimaisemat toiseen pitkäaikaiseen kiinnostuksenkohteeseeni, yhteisöllisyyteen. Vaikka työn lähtökohdat ovat äänimaisemassa, olen ilahtunut mahdollisuudesta luoda siltaa äänimaiseman ja yhteisöllisyyden välille. Tietoisesti valittu yhteisöllinen elämäntapa merkitsee minulle jakamista ja sen kautta oppimista. Se merkitsee sitä, että kaikkea ei tarvitse omistaa itse. Se merkitsee luovuutta ja yhdessä tekemisen ja olemisen virtaa. Ennen kaikkea se merkitsee mahdollisuutta ja halua vaikuttaa omaan ympäröivään maailmaan.

Mikä olisikaan parempi kasvun paikka? Tällainen on henkilökohtainen taustani ja arvomaailmani, joka väistämättä kuultaa tutkimukseni taustalla, vaikka pyrinkin käsittelemään aihetta mahdollisimman monipuolisesti.

Tämän opinnäytetyön valmistuminen edellyttää lämpimiä kiitoksia luultavasti tuhansiin eri suuntiin. Kiitoksia erityisesti Hannalle jatkuvasta inspiroivasta keskusteluseurasta, rohkaisusta, mitä moninaisimmasta avusta ja kaikkien turhien sekä tärkeiden kysymysten kuuntelusta. Jooselle suurkiitos alkuperäisestä kipinästä. Teppoakin haluan kiittää pitkän linjan vertaistuesta! Kiitokset saavat myös lukemattomat muut ystävät, tutut ja tuntemattomat, jotka ovat yllättävissä paikoissa tarjonneet apuaan, tai rohkaisseet sanomalla ”tee se!” Tämän työn parissa olen oppinut pyytämään ja vastaanottamaan apua, ja huomannut että sitä on tarvittaessa tarjolla. Kiitos kuuluu tietenkin myös Keuruun Ekokylän ihastuttavalle väelle, joka päästi minut hetkeksi kuuntelemaan äänimaisemiaan. Myös Akustisen Ekologian Seuran inspiroiva ja riemastuttava porukka tulkoon kiitetyksi. Ohjaajalleni Arille kiitos kärsivällisyydestä. Samoin kiitos Minnalle, joka tosin ei virallisesti ohjannut tätä työtä, mutta jonka ovelle olen kumminkin kolkutellut useaan otteeseen.

Tattis, tämä tekele ei olisi tässä ilman teitä! Enkä minä.

Seitsemisen kansallispuistossa elokuussa 2011

Outi

1 JOHDANTO

Niin, miltä yhteisöllisyys sitten kuulostaa?

Tarkastelen työssäni yhteisöllisen elämäntavan valinneiden ihmisten kokemuksia ääniympäristöstään. Tutkimuskohteena on Keuruun Ekokylän äänimaisema ja yhteisön asukkaiden akustiset kokemukset. Pyrin teemahaastattelujen ja kuuntelukävelyjen avulla ottamaan selvää, mikä merkitys ääniympäristöllä on yhteisössä elämisen arjessa. Onko olemassa yhteisöllistä äänimaisemaa, ja millainen se on? Kuvailen yhteisön asukkaiden äänimaisemakokemuksia ja selvitän äänimaailmaan mahdollisesti liittyviä ristiriitoja ja keinoja niiden ratkaisemiseksi. Tutkimus sijoittuu humanistisen maantieteen kentälle, jossa korostetaan subjektiivista kokemusmaailmaa. Työssä muodostuu tärkeäksi myös yhteisön ja yhteisöllisyyden merkitys yksilön kokemuksille.

Yhteisöllisyys on välttämätöntä ihmiselle yksinkertaisesti jo siksi että ihmiset tarvitsevat toisia ihmisiä. Läntistä kulttuuriamme on usein kritisoitu yhteisöllisen ulottuvuuden unohtamisesta. Oman havaintoni mukaan yhteisöllisyyttä ja sen tarvetta on viime vuosina tuotu melko paljon esille julkisessakin keskustelussa, muun muassa Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien ja vanhustenhoidon yhteydessä. Jotkut näkevät yhteisöllisyyden yhtenä vaihtoehtona kapitalistisen yhteiskunnan individualismiin ja kilpailuun perustuvalla kulttuurilla. Mielenkiintoista on, että monet samat kritiikin piirteet nousevat esiin myös äänimaisematutkimuksen ja aistimaantieteen yhteiskuntakriittisistä tutkimuksista.

Ekoyhteisöt ovat osa uudenlaista yhteisöllisyyttä, jossa pyritään tietoisesti ja monipuolisesti ottamaan huomioon ihmisen ja ympäristön tarpeet. Ekoyhteisöissä yhdistyvät yleensä pyrkimys ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyteen. Vaikka ekoyhteisön taustalla onkin useimmiten kritiikkiä esimerkiksi yhteiskunnan rakenteita kohtaan, ei ekoyhteisö yleensä ole ryhmä, jonka identiteetti muodostuu jonkin vastustamisesta. Ekoyhteisössä pyritään käytännön arjessa tekemään erilaisia, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäviä valintoja, joilla näytetään positiivista esimerkkiä vaihtoehtoisesta elämäntavasta.

Ääniympäristöllä on yllättävänkin suuri merkitys ihmiselle ja hänen hyvinvoinnilleen. Kaikki liike tuottaa ääntä, eikä täysin äänetön maailma olisi elävä. Äänimaisemalla ja kuuloaistimuksilla on muiden aistien rinnalla suuri merkitys maantieteellisen tilan kokemisessa ja hahmottamisessa. Äänimaisematutkimuksessa on kritisoitu yksipuolisesti pelkkään näköaistiin ja visuaalisuuteen keskittyntä läntistä kulttuuria. Ympäristön akustisia elementtejä ei ole monien mielestä otettu tarpeeksi huomioon esimerkiksi kaupunkisuunnittelussa. Akustisista ilmiöistä lähinnä meluun ja musiikkiin on osattu kiinnittää huomiota. Desibelimittauksiin perustuva melututkimus on tarpeellista ja tärkeää esimerkiksi liikennemelualueilla, mutta jättää usein huomioimatta äänen kokemuksellisen ulottuvuuden. Jokainen kuulija kokee äänet omalla tavallaan. Sama desibelimäärä samassa paikassa samaan aikaan voi yhdelle olla mitä kaameinta melua, kun taas toinen kokee sen virkistävänä elämän sykkeenä. Äänimaisema käsitteenä ottaakin huomioon juuri ihmisen akustiselle ympäristölleen antamat henkilökohtaiset merkitykset, jotka peilautuvat yksilöllisesti yhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurimme arvo- ja merkitysmaailmasta.

Henkilökohtaiset tavat tulkita ympäristön akustisia piirteitä voivat aiheuttaa myös ristiriitoja tai ainakin tarvetta keskusteluihin tai yhteisiin sopimuksiin erityisesti yhteisöllisessä asumismuodossa. Haluankin myös ottaa selvää, onko ääniympäristön tai äänien käytön hallintaan tarvetta ja kiinnostusta yhteisössä, ja millaisin keinoin sitä voidaan hallita. Omiin kokemuksiini perustuva oletukseni on, että yhteisöllisen elämäntavan valinneet ihmiset ovat usein erityisen tietoisia ja kiinnostuneita omasta ympäristöstään, ja näin ollen halukkaita vaikuttamaan myös ääniympäristön hyvinvointiin. Ekoyhteisöön muuttaminen vaatii mitä todennäköisimmin suurempia pohdintoja ja sitoutumista kuin vaikkapa kerrostaloasuntoon muuttaminen. Yleinen termi erilaisille ekoyhteisöille ja muille tiettyyn arvo- tai aatemaailmaan pohjautuville yhteisöille onkin englanniksi 'intentional community'. Tämä viittaa juuri siihen, että asumisen taustalla on tavoitteita ja arvoja, joita halutaan toteuttaa asumisen ja elämisen käytännöissä.

Koti on paikka jolla on mitä erityisin ja henkilökohtaisin merkitys ihmiselle. Yhteisö tai osa siitä on tutkimukseni ihmisille koti. Minua kiinnostaa yhteisöissä yhteisen ja yksityisen rajapinta. Lomittuvatko yhteinen ja yksityinen, tai katoaako niiden rajapinta kun yhteisöllinen elämäntapa on tietoinen valinta? Äänet ovat tässä yhteydessä erityisen kiinnostavia, sillä ne ovat yksi tärkeistä yhteisyyden, mutta samalla myös yksityisyyden elementeistä. Itsestään selvänä yksinkertaistuksena voidaan esittää, että yhdessä ihmisten kanssa oleminen kuulostaa erilaiselta kuin jos on itsekseen.

Tällainen tyypillinen kahtiajako ”yksin-yhdessä”, johon usein lisätään vielä ”maaseutu-kaupunki”, ”luonto-ihminen” tai ”hiljaisuus-ääni”, on tosin liian yksinkertaistavaa, eikä pelkästään siihen tukeutumalla saada aikaan kovin varteenotettavaa tutkimusta. Tätäkin problematiikkaa avaavien tutkimuksessani keskittymällä yksilöllisiin kertomuksiin yhteisön äänimaisemasta.

2 HUMANISTINEN MAANTIEDE JA SUBJEKTIIVISESTA KOKEMISESTA

Tarkastelen tässä tutkimuksessa yhteisöasukkaiden äänimaisemakokemuksia ennen kaikkea humanistisen maantieteen lähtökohdista, joihin liittyy oleellisesti subjektiivisen kokemisen ja aistimellisuuden ulottuvuus – pyrkimys syvälliseen ihmisen kokemusmaailman ymmärtämiseen. Humanistisessa maantieteessä kyseenalaistetaan ajatus yhdestä ainoasta todennettavasta ja objektiivisesta todellisuudesta. Ihminen on toimiva ja kokeva subjekti, joka tulkitsee, nimeää, antaa merkityksiä ja yrittää ymmärtää aistein havaittua ympäristöään. Näin ihminen muodostaa käsityksiä ympäröivästä aiempien kokemusten, arvojen, muistojen, tunteiden ja toiveiden kautta. (Haarni et al 1997: 16-17.) Kokemuksissa henkilökohtainen ja jaettu sekoittuvat ja kietoutuvat yhteen. Jouni Häkli (1999: 63) toteaa humanistisen maantieteen peruslähtökohdasta: ihminen on sekä maailmansa tuote että maailman tuottaja.

Humanistinen maantiede syntyi kritiikiksi 1800-luvulla vallinneelle positivistiselle maailmankuvalle, jonka nähtiin unohtaneen inhimillisen kokemusmaailman (Haarni et al. 1997: 11). Jouni Häkli (1999: 73, 78) kuitenkin muistuttaa, että varsinaisen vahvan ja tutkimussuuntana omaleimaisen (ei tosin yksiselitteisen) humanistisen maantieteen voidaan katsoa saaneen alkunsa vasta 1970-luvulla. Humanistisen ajattelutavan taustalta voidaan löytää fenomenologia, joka korostaa inhimillisen kokemusmaailman sinänsä olevan kiinnostava ja merkityksellinen tutkimuskohde. Haasteena on ihmisen ja hänen asioille luomiensa merkitysten ymmärtäminen. Fenomenologia painottaa myös yhteisön merkitystä yksilön kokemusten taustalla. Meidän asioille luomamme merkitykset heijastuvat meitä ympäröivästä yhteisöstä ja kulttuurista. Jokainen yksilö on erilainen, mutta yksilön kokemusmaailman tarkastelu paljastaa jotakin myös yhteiskunnasta tai yhteisöstä yleensä. Sekä yleisellä että ainutkertaisella on merkitystä. (Laine 2001: 26-28.)

Humanistista ajattelua on pidetty epätieteellisenä sen vaikean yleistettävyyden takia: mitä voidaan tutkia jos yleistyksiä ei voida tehdä eikä yleistä ole olemassa? Sitä on kritisoitu myös sen liiallisesta keskittymisestä yksilötasolle, jolloin yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutukset yksilön kokemusmaailmaan on saatettu sivuuttaa. Kritiikin esittäjät ovat olleet erityisesti yhteiskunnan rakenteita tarkastelevan ja näiden rakenteiden vaikutusta ihmisten toimintaan korostavan strukturalistisen suuntauksen kannattajia. (Häkli 1999: 70.) Myöhemmin, 1980-luvun puolivälistä alkaen humanistinen maantiede ja kriittinen yhteiskuntamaantiede ovat täydentäneet toisiaan, ja kulttuurilliset ja yhteiskunnalliset aspektit ovat tulleet paremmin huomioiduiksi muun muassa feministisessä tutkimuksessa ja postmoderneissa suuntauksissa kuten kulttuurisessa maantieteessä. (Haarni et al. 1997: 20; Häkli 1999: 93)

Häklin (1999: 86, 93) mukaan humanistinen maantiede on myöhemmin lähentynyt myös muuta kulttuurintutkimusta, samaan aikaan kun kulttuurintutkimus on ihmistieteissä muutoinkin nostanut päätään ja muuttunut poikkitieteellisemmäksi. Maantieteen humanistiset piirteet ovat toki alusta alkaen olleet liitoksissa muun tiedemaailman humanistisen metodologian sen yleistyessä (Häkli 1999: 63-76). Rajaviivoja eri tieteenalojen välille voi olla vaikea vetää, mikä on joskus myös tarkoituksenmukaista: eri tieteenaloilla on usein annettavaa toisilleen (Knuutila ja Paasi 1995: 31-32). Usein kulttuurin- ja musiikintutkimuksen piirissä toteutettu äänimaisematutkimus sukeltaa lähtökohdiltaan vaivattomasti myös humanistisen maantieteen saralle.

Vaikka keskityn tässä tutkimuksessa subjektiivisiin kokemuksiin äänimaisemasta, koen tärkeäksi ottaa huomioon kollektiiviset yhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutukset yksilön kokemusmaailman takana. Yhteisön ja yhteiskunnan vaikutukset voivat erityisesti korostua tietoisesti valitussa yhteisöllisyydessä, jonka taustalla on paljon yhteiskuntakritiikkiä. Tässä kohtaa haluan pysyä tarkkana: jos tarkastelussa on yhteisö, on selvää että yksilön kokemus on tuotava laajempaan kontekstiin. Vuorovaikutusverkosto ihmisen, tätä ympäröivän maailman ja yhteiskunnan välillä on mittaamattoman laaja ja monisyinen, joten on aiheellista kysyä kuinka sitä on mahdollista tuoda esille tämän laajuudessa tutkimuksessa? Yksilöiden kokemuksiin perustuvassa tutkimuksessa voi olla vaikea päästä jyvälle yhteiskunnan ja yhteisön vaikutuksista tutkittavaan teemaan. Tähän kyetäkseni olen koonnut teoreettisen viitekehyksen varsin vankaksi, jotta yksilöiden kertomaa voidaan tarkastella sen valossa. Tutkimuksessani teorian ja arjen kokemusten

välille muodostuu dialogi, jossa selviää kuinka yhteisössä asuvat yksilöt merkityksellistävät yhteisöllisyyttä ja siihen liittyviä ääniä. Koen tärkeäksi myös kartoittaa yhteisöasumisen ja haastateltavien ihmisten taustoja ja syitä yhteisöasumiseen. Myös ”vaihteellinen” elämäntapa kuten ekoyhteisöllisyys voidaan nähdä reaktionä johonkin yhteiskunnasta tai yhteisöstä kumpuavaan. Erityisesti tämän vuoksi silkka yksilön kokemuksen tarkastelu on kiistanalaista: humanistinen maantiede onkin saanut osakseen kritiikkiä myös siitä, että humanistisista lähtökohdista tehty tutkimus ei anna mahdollisuutta kriittiseen yhteiskunta-analyysiin (Häkli 1999: 71). Lähtökohtaisesti humanistinen metodi voi kuitenkin toimia sekä yksilön että yhteisön huomioon ottavana lähestymistapana ekoyhteisöllisyyden tarkastelussa. Humanistinen lähestymistapa soveltuu hyvin myös ihmisen aistien kautta välittyvän hienovaraisen informaation tarkasteluun. Myös äänimaisematutkimuksessa otetaan huomioon ihmisen subjektiiviset kokemukset akustisesta ympäristöstään. Tutkimuksen teoreettiset käsitteet paikka ja äänimaisema ovat humanistisen maantieteen keskeisiä tutkimuskohteita juuri sen vuoksi, että molempien tulkintoihin sisältyy subjektiivisen kokemuksen ulottuvuus.

Humanistisen maantieteen subjektiivisuutta korostavasta lähtökohdasta huolimatta meidän on luotava kokemалlemme ja aistimалlemme merkityksiä, määritelmiä, nimiä ja yleistyksiä; tehtävä sopimuksia, jotta pystymme ymmärtämään, kommunikoimaan ja elämään maailmassa toisten ihmisten kanssa. Pauli Tapani Karjalainen (1997: 228-229) kuitenkin toteaa, että ”inhimillisen todellisuuden kaikkia puolia ei voi koskaan tavoittaa, sillä aina jää häivettä, jota mikään kaava ei kykene vangitsemaan.” Löyhiä kaavoja, yleisiä huomioita, yhteisiä tekijöitä – niitäkin lähden yhteisöeläjien äänimaisemasta etsimään. Kaavojen ulkopuolelle jäävät ”häiveet” ovat tutkimuksessani yhtä tärkeitä rakennusaineita: moninaisia kokemuksia äänimaailman moninaisuudesta.

3 TEORIAA, KÄSITTEITÄ JA TAUSTAA

Humanistisen maantieteen teoreettista viitekehystä koottaessa kohdataan haaste. Kun ollaan kiinnostuneita inhimillisestä, hyvinkin yksilöllisestä kokemusmaailmasta, on vaikea tarttua valmiiksi määritettyihin termeihin ja teorioihin. Jouni Häkli (1999: 81) luonnehtii Pauli Tapani

Karjalaisen (1986) ajatuksia aiheesta näin: ”humanistinen metodologia voi sen sijaan pyrkiä käsitteiden 'takana' rakentuvan kokemuksellisuuden tarkasteluun, jolloin käsitteiltä ei tarvitse, eikä voi edellyttää matemaattista tarkkuutta.” Tämä ei tarkoita sitä, että humanistisista lähtökohdista tehdyllä tutkimuksella olisi vähemmän merkitystä tai pätevyyttä kuin vaikkapa kvantitatiivisella karttapaiikkojen tutkimuksella. Ihmiskokemus ei kuitenkaan koskaan ole selkeäpiirteinen, täysin yleistettävä tai mitattava.

Tutkimuksen edetessä olen pohtinut parasta tapaa maadoittaa äänimaiseman ('soundscape') käsite maantieteelliseen viitekehykseen. Maantiede on yksi monitieteellisen äänimaisematutkimuksen tieteenaloista. Selvää onkin, että äänimaiseman käsitteen juuret viittaavat myös maantieteen maisemaan. Karjalainen (1986: 143) on kommentoinut maiseman ja paikan liittoa näin: paikan ja maiseman sijaan pitäisi kenties puhua paikka-maisemasta. Tässä tutkimuksessa käsitän kuitenkin äänimaiseman omana maantieteellisenä käsitteenään, jonka valossa voi ymmärtää aistittua paikkakokemusta – ihmisen ja tämän ympäristön välistä suhdetta. Maisemaa käsittelen tutkimukseni teoreettisessa osiossa äänimaiseman käsitteen taustalla, mutta aineiston analyysissä en viittaa maisemaan, vaan äänimaisemaan, paikkaan ja paikan äänimaisemaan. Alla avaan sekä maiseman, äänimaiseman että paikan käsitteitä oman tutkimukseni lähtökohdista, ja tarkastelen tarkemmin sitä miten nämä käsitteet oikeastaan liittyvät toisiinsa. Lähtökohtana humanistisen maantieteen subjektiiviselle kokemukselle on henkilökohtainen kehokokemus ja kehon kautta tapahtuva aistiminen.

3.1 Aistimisesta ja kehollisuudesta

”[T]osiasia on, että aistien avulla tartumme todellisuuteen. Jokainen aisti on tiedon ulottuvuus, ja yhdenkin puuttuminen vaikeuttaa selviytymistä ja vähentää mahdollisuuksia ymmärtää todellisuutta.”

– Leena Krohn (2003: 17)

Ihminen aistii kehollaan. Kehonsa kautta ihminen saa tarvitsemaansa tietoa maailmasta, ja luo samalla suhteen paikkaan, maisemaan, maahan ja ympäristöönsä. Aistimukset ovat kehomme tapa

havaita ja hahmottaa ympäristöä. Ääniinkin liittyvät aistimukset ovat siis kehollisia: ruumiimme välittämää tietoa maailmasta. Humanistisen maantieteen käsitysten mukaan aistien kautta ei kuitenkaan ajatella saavutettavan täydellisen objektiivista tietoa ympäristöstä (Tani 1997: 213). Voidaanko ”todellisuutta” siis tavoittaa aistimaailmaa ja kehollisuutta tutkimalla? Kirjailija Leena Krohn (2003: 91-93) pohdiskelee aistien merkitystä ihmiselle toteamalla, että aistit ovat joka tapauksessa oleellisin keinomme saada tietoa ympäristöstä. Meillä ei siis oikeastaan ole vaihtoehtoa: meidän on luotettava aistien välittämään kuvaan todellisuudesta. Siksi aisteilla on merkitystä, ja sen vuoksi ne ovat ensiarvoisen tärkeitä inhimillisen elämän ja vuorovaikutuksen mahdollistajia. Tämä aistein koettu ympäristö ei koskaan kuitenkaan ole ainoastaan fyysinen ja mitattava maisema tai paikka, vaan mitä suurimmassa määrin mielentila, eletty ja henkilökohtaisesti koettu. Tarja Snellmanin (1996: 55-56) mukaan nimenomaan kehollinen suhde ympäristöön tekee ympäristöstä eletyn.

Kehollisuuden tarkastelu on oleellista, kun pyritään ymmärtämään ihmisen keinoja ja tapaa kokea ympäröivää. Filosofin ja ympäristöestetiikan Arnold Berleantille (1997: 69-70) keho ei ole pelkästään itsestään selvä kokemisen keskus tai ympäristöstään erillinen dikotomian toinen osa. Berleant argumentoi, että kehossa on samanaikaisesti ja jatkuvasti olemassa myös kaikki kehon ympärillä oleva. Filosofin Maurice Merleau-Pontyn ajatuksiin tukeutuen Berleant (1997: 73) pohtii kehon olevan paikka ”josta käsin” ollaan ja koetaan. Mutta tätä tärkeämpää on, Berleant korostaa, että ihmiskeho on osa suurempaa kokonaisuutta. Keho on osallisena ihmisen ikioman olemuksen, itsen muodostumisessa, mutta samanaikaisesti kehon muodostavat muut asiat ja olennot. Kehollista maailman kokemista voidaan pitää hyvin yksityisenä, mutta se on sidoksissa aina myös kulttuuriin ja yhteiskuntaan laajemmin. Kehossamme kannamme mukana sekä omaa että yhteistä. Mukana on eväitä omalaatuisiin, omintakeisiin, täysin henkilökohtaisiin kokemuksiin: siihen, etteivät kaksi ihmistä koskaan havaitse ympäristöään samalla tavalla (Tuan 1974: 5). Samoin mukaan on tarttunut paljon yhteisesti koettua. Fyysisen sijainnin lisäksi kulttuurinen ”sijainti” vaikuttaa kehon kautta välittyvään kokemukseen. Olemme aina läsnä tässä ja nyt, omassa kehossamme, mutta meissä ja kokemuksessamme on mukana myös paljon aiempiin kokemuksiimme ja tulevaan viittaaviin aikomuksiimme liittyvää. Kehollinen kokemus muuttuu ja on liikkeessä jatkuvasti kehon fyysisen sijainnin, ja kokijan mentaalisen ja kulttuurisen sijainnin mukana. Keho ja ympäristö ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa. (Snellman 1996: 55-56.)

Berleant (1997: 72-76) tuntuu ehdottavan, että olemme yhteydessä kaikkeen olevaiseen, ja se meihin. Olemme meitä ympäröivä maa, vesi ja ilma, äänet – yhtä sen kanssa. Näillä argumenteillaan Berleant pyrkii eroon ihmisen ja luonnon perinteisestä kiistanalaisesta dikotomiasta. Jos kehomme on osa meitä ympäröivää, eivät ”inhimillinen” ja ”luonnollinen” ehkä olekaan kovin kaukana toisistaan, vaan erottamaton kokonaisuus (Berleant 1992: xiii). Ihminen ja tämän ympäristö ovat yhtenäisiä, katkeamattomia ja jatkuvia. Berleant (1997: 72-76) esittää suuria ja epäilemättä merkityksellisiä toteamuksia kehollisuudesta ja ihmisen ja tämän ympäristön suhteesta. Nämä ajatukset kulkevat tutkimuksessani taustalla. Äänimaiseman konkreettiseen tarkasteluun tarvitaan kuitenkin myös jotakin konkreettisempaa: nimiä, määritelmiä, ihmisten tarinoita, muistoja ja kokemuksia. Berleant (1997: 76) tarkentaakin, että tarvitsemme toki erontekoa ja merkityksenantoja pystyäksemme käsittämään maailmaa käytännöllisellä tasolla. Myös maantieteilijä Yi-Fu Tuan (1974: 59) aiheellisesti muistuttaa, että kulttuuri ja ympäristö tai ihminen ja luonto eivät ole automaattisia vastinpareja, mutta käsitteinä ne voivat helpottaa ymmärtämään ihmisen paikkaa maailmassa.

3.2 Ääni, kuuloaisti, kuuleminen ja kuunteleminen

”Jos puu kaatuu metsässä ja kukaan ei ole kuulemassa, lähteekö siitä ääni?”

– zenbuddhalainen koan

Äänen, kuulon ja äänimaiseman tarkastelussa tulee ottaa huomioon, että aistimellisuus on eri aistien yhteistoimintaa. Aistien yhteistyön kautta ihmisen käsillä on valtava määrä informaatiota, josta tämä valikoi tiedostaen ja tiedostamattaan vain pienen, itselleen käyttökelpoisen osan. (Tuan 1974: 10-11.) Tästä huolimatta tutkija Heikki Uimonen (2005: 47) korostaa, että yksittäisen aistin tarkastelu voi tuottaa erityistä informaatiota ympäristöstä ja sen ominaispiirteistä yleisluontoisia ja yleistäviä toteamuksia paremmin. Eri aistien merkitys tietenkin korostuu eri tavoin erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Kuuloaistin, kuten muidenkin aistien merkitys vaihtelee ihmisyksilöittäin ja kulttuureittain (Tuan 1974: 11). Koska keskityn tässä tutkimuksessa ensisijaisesti akustisiin ilmiöihin ja niiden kokemiseen, on tarpeen tarkastella äänen, kuuloaistin ja sen kautta välittyvien ilmiöiden ominaispiirteitä – sitä miten ihminen kuulee ja luo merkityksiä

kuulemalleen.

Ääni on fyysistä aaltoliikettä – värähtelyä, jonka kuuloaisti vastaanottaa. Toisinaan varsinkin matala äänivärähtely voidaan havaita myös tuntoaistin avulla. Toisin kuin visuaalinen aisti-informaatio, ääni vaatii kuulijalle välittyäkseen sekä fyysisen äänilähteen että fyysisen aineksen ääntä välittämään. Vaikka ääntä tarkasteltaisiin pelkästään fyysisessä merkityksessään, kertoo ääni aina muustakin kuin äänilähteestä. Ääni syntyy liikkeestä. Ääniaallot liikkuvat ympäristön halki ja resonoivat ja heijastuvat ympäristön muodoista ja kappaleista. (Truax 1984: 14-15.) Kuuloaistia voi hyvällä syyllä pitää maantieteellisenä aistina, sillä sen avulla hahmotamme tilaa, etäisyyksiä ja aikaa (Winkler 1999: 41-43). Äänet ovat temporaalisia, olemassa vain tietyn ajan, tuoden ympäristön akustisille piirteille ajallisen ulottuvuuden. Myös fysiologisesti ihmisen kyky hahmottaa tilaa muodostuu korvien eriaikaisen ääni-informaation käsittelyn avulla. (Uimonen 2005: 93.)

Ihmisen kuuloskaala on laaja: pystymme kuulemaan noin 20 Hz- 20 kHz taajuiset äänet. Hertsi (Hz) tarkoittaa sekunnin välein toistuvien värähdysyökkien taajuutta. Kuuloherkkyys vaihtelee, ja vain harvan ihmisen kuulo kykenee herkistymään tälle koko kuuloskaalalle. (Truax 1984: 14-15.) Äänen dynaamisuus ja kuuloaistin moniulotteisuus tekevät äänen mittaamisen vaikeaksi. Mitään ääntä ei kuulla samalla tapaa kahta kertaa. Eri ihmiset kuulevat ääniä eri tavoin jo fyysisistäkin lähtökohdista. Sekä yksilön oma fysiologia (ikä, terveys, muiden aistien tarkkuus, sävelkorva tai väsymys) että ympäristön fyysiset piirteet (maastonmuodot, rakennukset, kasvillisuus, kosteus, sää ja muut äänet) samoin kuin kokemistilanne ja ajankohta (aamu/ilta, vuodenaika) vaikuttavat yksilön kuuloaistimuksiin ja tapaan hahmottaa ympäröiviä ääniä. (Rodaway 1994: 92-98.) Vaikka äänen fyysinen muoto olisi kuultaessa täsmälleen sama, mikä on epätodennäköistä, muuttuvat kuulijan äänelle antamat tulkinnat jatkuvasti (Schafer 1994: 15). Kahdella eri ihmisellä on aina erilainen käsitys ympäröivästä. Noora Vikman (2007: 36) jopa arvelee kuuloaistimusten tuottavan näköaistia subjektiivisempaa kokemusta ympäristöstä. Näköaistin voi ”kytkeä pois käytöstä” sulkemalla silmät, mutta kuuloaistia ei voi samalla tapaa sulkea pois. Ääni on aina läsnä ja lähellä, se ympäröi kuulijan.

Vaikka jokainen kokee kuulemansa omalla tavallaan, on kokemuksissamme silti myös yhteistä. Fysiologiset ja fyysiset seikat vaihtelevat ja vaikuttavat äänikokemuksen moninaisuuteen, mutta ihmisillä on keskenään samankaltainen fyysinen rakenne ja aistielimet – vastaanotamme tietoa

maailmasta monin osin yhteisten biologisten periaatteiden sanelemana. (Tuan 1974: 5.) Fysiikan lisäksi kulttuurilla, yhteisöllä ja yhteiskunnalla on väistämättä vaikutuksensa käsityksiimme todellisuudesta. Kun on kyse ääniympäristön kokemisesta, Heikki Uimonen (2005: 40-41) kokoaa yhteen sosiologian ja antropologian eri suuntausten käsityksiä maailman hahmottamisesta ja tekee oman erottelunsa tähän: reagoimme ympäristömme jokapäiväisiin ääniin myös fyysisesti, ei pelkästään kulttuurisista lähtökohdista. Äänet havaitaan yksilöllisesti. Kuitenkin ääniin liitetyt positiiviset tai negatiiviset merkitykset kumpuavat kulttuurista. Tässä yhteydessä Uimonen (2005: 41) korostaa, että kaikki kuuntelu ei ole aktiivista, saati sitten tiedostettua. Säveltäjä ja äänimaisematutkija Barry Truax (1984: 13-16) tekee eron **kuuntelemisen** (listening) ja **kuulemisen** (hearing) välille. Kuuntelemiseen hän liittää nimenomaan aktiivisen, tiedostetun ja tiedostamattoman akustisen informaation tulkitsemisen ja merkityksenannon. Uimonen (2005: 33) viittaa samaan erontekoon, ja tarkentaa, että kuuleminen on yksilöllisempää, kuunteleminen tämän lisäksi kulttuurista ja yhteisöllistä. Uimonen lisää, ettei tarkoita tehdä kahtiajakoa yksilön ja yhteisön vaikutusten välille, vaan että kokemuksessa on aina samanaikaisesti läsnä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan ulottuvuus. Tässä lähtökohdiltaan humanistisessa tutkimuksessa ääni on merkityksellinen lähtökohtaisesti kuulijansa kautta: zenbuddhalaisen koanin mukaisella metsässä kaatuvalla puulla ei ole ääntä ellei sitä joku kuule, kuuntele, kuvittele tai luo sille.

3.3 Äänille luodut merkitykset – akustinen kommunikaatio

Barry Truax (1984) on tarkastellut kuulijan ja tämän kokeman ääniympäristön suhdetta **akustisen kommunikaation** käsitteen kautta. Lähestymistapa viittaa nimenomaan kokemisen subjektiiviseen luonteeseen; akustista kommunikaatiota on kuulijan ja tämän ympäristön välillä tapahtuva tiedon liikkuminen (Truax 1984: 9). Kommunikaatiossa on kyse merkitysten välittämisestä ja jakamisesta: siinä tietoa siirretään jostakin tai joltakulta jollekulle (Uimonen 2005: 32). Kommunikaatio yhdistää kokijan muihin ihmisiin ja muuhun ympäröivään todellisuuteen. Kuuloaistin kommunikatiivista ulottuvuutta korostaa myös se, että iso osa ihmisten välillä käydystä kommunikaatiosta (kuten puhe), välittyy kuuloaistin avulla.

Truaxille (1984: xii) äänimaisema on kokonaisuus, jossa yksilö ja yhteisö ymmärtävät akustista

ympäristöään kuuntelemalla. Kuulija on itse osa äänimaisemaa, ja samalla luomassa sitä. Tavat kuulla ja kuunnella ovat oleellisia, sillä ne luovat suhteen ihmisen ja tämän ympäristön välille, ja näin ollen ihminen ja tätä ympäröivä kommunikoivat. Akustisessa kommunikaatiossa ääni ei ainoastaan kimpoa äänilähteestä kuulijalle ja kenties takaisin, vaan ääni, kuulija ja ympäristö muodostavat kokonaisuuden, suhteen täynnä merkityksiä. Akustisessa kommunikaatiossa informaatiota välittää sekä kuulija että tätä ympäröivä. Kuuntelemalla kuulija prosessoi käyttökelpoista ja mahdollisesti merkityksellistä ääni-informaatiota. (Truax 1984: 9-11.) Uimonen (2005: 31) päätyy puhumaan merkityksenannon tapahtumasarjasta, ”jossa ympäristön äänten merkityksiä opitaan tulkitsemaan ja aktiivisesti tuottamaan, ehkä kyseenalaistamaankin itsestään selviä äänitapahtumiin liitettäviä merkityksiä.” Kommunikaatiota korostava lähestymistapa ottaakin erityisesti huomioon kuulemisen asiayhteyden: vaikka itse äänilähteellä on oleellinen vaikutuksensa niihin merkityksiin, joita kuulija kuulemalleen antaa, on kokemistilanteen olosuhteilla kuten ympäristöllä ja sosiaalisilla ja kulttuurisilla tekijöillä Truaxin (1984: xii, 10-11) mielestä suurempi merkitys. Asiayhteys tekee äänistä merkityksellisiä kuulijalle, sillä silloin ne kertovat jotakin ympäröivästä maailmasta. Auton äänen kuullessaan kuulija siis itse asiassa kuulee paljon muutakin kuin itse auton: se kenties viestittää hänelle odotetun vieraan saapumisesta, ilmakehää tuhoavista kasvihuonepäästöistä, siitä että kaverin polkupyörä on hukkunut tai huolimattoman naapurin Volvon pakoputki rikki. Ääni siis on osaltaan määrittelemässä ihmisen ja tämän ympäristön välistä suhdetta. Kulttuurintutkija Noora Vikmanin (2007: 14) mukaan akustisessa kokemuksessa ympäristön äänet vaikuttavat ihmiseen ja tämän ympäristösuhteeseen sitä luomalla ja muokkaamalla. Toisaalta aistituksi tullut ympäristö vaikuttaa siihen, kuinka ihminen edelleen luo äänimaisemaa ympärillään sekä antamalla merkityksiä ympäröivälle että konkreettisesti luomalla ääniä.

3.3.1 Akustinen kommunikaatio yhteisössä

Kommunikaatiolle on oma tieteenalansa, eikä ole tarkoituksenmukaista sukeltaa kovinkaan syvälle kommunikaation merkityksiin äänimaiseman tulkitsemisessä. Tässä tutkimuksessa kommunikaation merkitys on kuitenkin mahdotonta sivuuttaa, sillä kommunikaation ja ihmisäänten merkitys on ensiarvoisen tärkeää ihmisten – erilaisten yhteisöjen jäsenten – välisissä suhteissa (Uimonen 2005: 32). Barry Truax (1984: 10, 57-61) pohtii akustisen informaation merkitystä yhteisön ja

yhteisöllisyyden muodostumisessa. Sen lisäksi että äänet antavat tietoa yhteisöstä ja sen sosiaalisista ja kulttuurisista piirteistä, ne voivat myös vahvistaa yhteisön identiteettiä ja yhtenäisyyttä. Kuuloaistilla ja akustisella ympäristöllä voi olla yhteisön ja yhteisöllisyyden rakentumisessa tärkeä sija, sillä perustuuhan kommunikointikin useimmiten pitkälti kuuloaistiin (joskin myös muihin aisteihin, ja aistitulle annettuihin merkityksiin). Tässä yhteydessä nimenomaan äänen kantama informaatio on huomionarvoista.

Truax (1984: 57-58) määrittää **akustiseksi yhteisöksi** ('acoustic community') sellaisen yhteisön, jonka osallisten elämässä ääni-informaatiolla on tärkeä rooli. Tällöin ääniympäristö sisältää yhteisön ja yhteisön jäsenen kannalta tärkeää tietoa. Ääni-informaatio pitää yhteisön jäsenet jyvällä siitä mitä tapahtuu. Tätä Truax pitää tasapainoisen äänimaiseman piirteenä: kun äänien mukana kantautuu paljon sisäistettävää informaatiota, ovat äänet tällöin syvän merkityksellisiä kuulijoilleen. Akustisessa yhteisössä ääni on osaltaan luomassa sosiaalista ja kulttuurista yhteisyyttä. Tärkeät äänet luovat yhteisöä tilallisesti ja ajallisesti, ja rakentavat yhteisön identiteettiä sisään- ja ulospäin. Koska äänet kantavat erilaisia ihmisten niille antamia merkityksiä, voi ihmisen akustinen kokemus tuoda yhteisön jäseniä tiiviimmin yhteen vahvistaen yhteisyyden kokemusta. Toisaalta tietynlainen akustinen kokemus voi myös eristää ihmisen ja uhata yhteisesti koettua. (Truax 1984: 11.)

Vaikka jokainen äänitapahtuma ja -kokemus on ainutkertainen, on yhteisössä yhteisesti kuultuja ääniä, jotka saavat yhteisiä merkityksiä. Yhteisesti kuullut **äänisignaalit** ja sijaintiin sidotut **äänimaamerkit** luovat yhteisön identiteettiä ja välittävät omanlaisiaan merkityksiä yhteisön jäsenille, joille äänet ovat tuttuja. Äänet määrittävät yhteisöä myös konkreettisesti esimerkiksi luomalla yhteisölle akustiset rajat. Yhteisössä äänillä on usein toimintaan liittyvä, käytännöllinen merkitys. Äänet liittyvät myös yhteisön rytmeihin ja esimerkiksi vuoden- tai vuorokaudenaikojen kiertokulkuun. Äänet ja niille annetut tulkinnat kertovat äänilähteen ja fyysisen ympäristön lisäksi jotakin myös yhteisön kulttuurisista, sosiaalisista ja taloudellisista taustoista. (Truax 1984: 58-61.)

3.4 MAISEMA JA PAIKKA

3.4.1 Ääniä maisemassa – sukellus maiseman ja äänimaiseman merkityksiin

”Olisiko maisema, jota ei enää nähdä, joka vain kuullaan ja haistetaan, enää maisema ollenkaan? Maisema rakentuu etäisyyksistä, lähi- ja kaukonäkymien suhteista. Mutta etäisyyksistä kertoisivat vain mudalta ja levältä lemuava etelätuuli, viljankorsien ja kaislikon kahina, silloin tällöin lokin kirkaisu, näkymättömän ohikulkijan ja hänen koiransa etääntyvät askeleet. Kokemus olisi toinen kuin silmillä nähty, mutta luulen, että voisin kuvailla sitä kauniiksi. Luulen, että yhä voisin puhua maisemasta.”

–Leena Krohn (2003: 14)

Maisema ja **äänimaisema** ovat tutkimukseni kannalta keskeisiä käsitteitä. Molemmat käsitteet ovat moniselitteiset ja monialaiset, eri aikoina eri tavoin tulkitut ja painotetut. Valotan tässä työni kannalta keskeisiä tulkintoja näille käsitteille keskittyen varsinkin humanistisen maantieteen ja monialaisen äänimaisematutkimuksen keskusteluihin. Sekä äänimaisema- että etenkin maisematutkimuksella on niin pitkä ja polveileva historiansa, että tämä katsaus jää väistämättä pinnalliseksi. Tutkimukseni kannalta on kuitenkin oleellista selvittää missä kohtaa kokemista ja kokemusta maisema ja äänimaisema kohtaavat: missä määrin ääniympäristöä voidaan tulkita maiseman käsitteen varjossa, ja kuinka äänimaisema käsitteenä sopii maantieteen tutkimuskohteeksi? Koska maantieteellisen maisematutkimuksen alkuaikoihin liittyvät myös ensimmäiset maantieteen huomiot aisteista ja äänimaisemista, koen aiheelliseksi esitellä lyhyesti myös maisemamaantieteen alkulähteitä. Näitä taustoja on hyvä avata myös siitä syystä, että maiseman käsite on monimerkityksisyydessään pitkälti liitoksissa historiaansa.

Nykysuomen sanakirjassa (2002b: 368) maisema määrittyy katseen kautta. Maisema määritellään katsojalle näkyväksi aluekokonaisuudeksi, maanpinnan osaksi, näköalaksi tai näkymäksi. Maisema ymmärretäänkin usein varsinkin arjen merkityksessään nimenomaan visuaalisena ympäristönä; tietyllä tarkkailun hetkellä havaittuna tai kuvattuna näkymänä. Maisema voidaan kuitenkin käsittää tätä moniulotteisemmaksi ilmiöksi, joka on tulkittu ja edelleen tulkitaan hyvin erilaisista lähtökohdista sekä tieteentekijöiden parissa että arkisessa sanastossa (Karjalainen 1995: 8).

Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että varsinaisen maisematutkimuksen alusta alkaen maisema on käsitetty ainakin kahdella tapaa: joko tiettynä ominaispiirteidensä mukaisesti rajattuna tai luokiteltuna alueena tai aistittuna kokemuksellisenä näkymänä (Raivo 1996: 6). Usein kokemuksellisuuteen liitetään myös kulttuuriset prosessit ja niiden luomat mielikuvat (Raivo 1996: 15-16). Pauli Tapani Karjalainen (1995: 8-13) jakaa tavat käsittää maisema kolmeen luokkaan: objektiivinen (mitattavissa tai luokiteltavissa oleva), subjektiivinen (kokemuksellinen) ja representatiivinen (kulttuurin kautta tulkittu) maisema. Maisema on toki huomioitu myös suunnittelun ja suojelun kohteena (esim. Ympäristöministeriö 2006).

Tässä tutkimuksessa oleellinen on humanistisen maantieteen ymmärrys maisemasta. Humanistisessa ajattelussa maisemaan liittyy aina sekä aistimellisuus että kokemuksellisuus. Humanistinen maisema ei ole stabiili, pysähtynyt tarkastelun kohde, vaan sitä voidaan kuvailla tarkkailijan kautta määräytyväksi jatkuvassa muutostilassa olevaksi ilmiöksi. Emme koskaan ole maisemassa, sen sisällä, vaan maisemasta tulee todellinen vasta kun tulemme siitä tietoisiksi (Meinig 1979: 3). Maisema on tapa nähdä: siispä se on täynnä henkilökohtaisia ja kulttuurisia merkityksiä (Cosgrove 1985: 45). Myös ympäristön fyysiset piirteet ovat toki osa maisemaa, mutta yksinkertaistavia rajoja subjektin ja objektin, ihmisen ja ympäristön, tai kulttuurin ja luonnon välille ei pyritä vetämään. Humanistis-kulttuurisen maantieteen tulkinnoissa maisema on siis muiden humanistisen maantieteen käsitteiden lailla jokseenkin laveasti määriteltynä ”ihmisen ja ympäristön muodostama kokonaisuus” (Tanskanen 2000: 41).

Humanistisen maantieteen maisemakäsityksellä on yhtymänkohtia äänimaiseman kanssa, sillä humanistisessa ajattelussa aistit saavat tärkeän sijan. Aistimuksellisuus ja kokemuksellisuus tuovat äänimaiseman ja maiseman käsitteitä lähemmäksi toisiaan. Maiseman aistimellinen ulottuvuus tosin on useimmiten liitetty pelkkään näköaistiin vaikka se kaventaakin maiseman käsitteen kokonaisuutta. Maantieteilijä Douglas J. Porteousin (1990: 4-6) mukaan kuuloaistin merkitystä onkin usein vähätelty tai sitä ei ole lainkaan otettu huomioon länsimaisessa maisemakäsityksessä. Maantieteilijät ovat kuitenkin ottaneet kantaa myös kokonaisvaltaisen aistimisen merkitykseen maantieteellisen maiseman kokemisessa (esim. Porteous 1990: 4-5; Winkler 1997: 47). Suomalainen maantieteilijä Johan Gabriel Granö (1930) kiinnitti jo 1920- ja 30-luvuilla maisemakäsityksissään huomiota myös ympäristön korvin kuultaviin ominaisuuksiin. Kuuloaisti oli tästä huolimatta toissijainen näköaistin rinnalla.

Äänimaisema-termin kehittäjä ja yksi äänimaisematutkimuksen pioneereista R. Murray Schafer (1977: 274-275) on alun perin määritellyt äänimaiseman ('soundscape') melko yleisluontoisesti ihmisen akustiseksi ympäristöksi ('sonic environment'), kuuloaistin välittämäksi äänimaailmaksi. Kun tarkemmin tutustuu Schaferin (1977) kehittelemään äänimaisematutkimukseen, käy kuitenkin selväksi, ettei Schaferin äänimaisema suinkaan ole neutraalin objektiivinen, subjektiivisista merkityksenannoista vapaa käsite. Äänimaisema voi määräytyä (visuaalisen) maiseman tavoin kokijansa kautta muuttuen koko ajan tämän tulkintojen ja ympäröivän muuttaessa muotoaan. (Järviluoma & Wagstaff 2002: 9.) Kuuloaistimusten ja ääniärsykkeiden ominaislaatu erottaa äänimaiseman kuitenkin perustavanlaatuisesti (visuaalisesta) maisemasta. Äänimaisema on myös fyysisessä mielessä jatkuvassa liikkeessä, sillä ääni ei näköärsykkeiden tavoin ole koskaan paikallaan pysyvää (Schafer 1977: 7). Äänimaisema kietoutuu kuulijan ympärille, kun ääni ympäröi kuulijan (Winkler 1999: 41-43). Humanistinen, kokemukseen perustuva tarkastelu tekee äänimaisemasta vielä moniulotteisemman ja kompleksisemmän.

Ihmisen ääniympäristön jakaminen fyysiseen ääniympäristöön ja ihmisen kokemaan äänimaisemaan on nykyisessä äänimaisematutkimuksessa yleinen tapa ymmärtää ihmisen äänimaailma. Noora Vikmanin (2007: 14) esittelemä äänimaisema pitää sisällään sekä fyysisen, aistein kuullun ympäristön, että mielenmaiseman, jonka luovat kuulijan kuulemalleen asettamat merkitykset. Samankaltaiseen jaotteluun päätyy myös Heikki Uimonen (2005: 18, 34) tukeutuen Barry Truaxin (1984: xii) ajatuksiin. Uimoselle **äänimaisema** on nimenomaan yksilön ja yhteisön kuuntelun kautta tulkitsema ja ymmärtämä akustinen ympäristö, jossa ääni liittyy kulttuuriseen vuorovaikutukseen. Näin ollen yhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutukset äänimaisemaan ovat keskeiset. Fyysistä akustista ympäristöä Uimonen kutsuu **ääniympäristöksi**. Hän tosin korostaa, että äänimaisematutkimuksen termistö ei ole kovin tarkka, vaan erilaisia käsitteitä käytetään usein päällekkäin ja viittaamaan samoihin asioihin. Myös Vikman (2007: 14) toteaa, että äänimaiseman fyysinen ja kokemuksellinen ulottuvuus eivät välttämättä sulje toisiaan pois, vaan molempia voidaan kuulostella samassa tutkimuksessa. Äänimaisema ja ääniympäristö molemmat muodostuvat ihmisen ympärille. Ihminen on äänimaiseman ja ääniympäristön kuulija, kokija ja aistiija. Sirpa Tani (1997: 214) mainitsee maisemakeskustelun yhteydessä myös mielenmaisemat, jotka ovat ”henkilökohtaisia spatiaalisia representaatioita, joissa subjektiivinen elämismaailma ja intersubjektiiviset ympäristöön liitetyt mielikuvat kohtaavat.” Tanin (1997: 215) oivaltava huomio

on se, että mielenmaisema, siis kokijan tulkinta maisemasta (tai äänimaisemasta) ei välttämättä liity lainkaan konkreettiseen fyysiseen ympäristöön, vaan se voi olla kulttuurin, taiteen, median tai mielikuvituksen luomaa.

Tässä tutkimuksessa äänimaisema on ihmisen kokemus ja tulkitsema ääniympäristö, ja sitä kautta paikan (yhteisön, kodin) ominaispiirre. Koen tärkeäksi pohtia maiseman ja äänimaiseman yhtymäkohtia, mutta tutkimukseni keskittyy nimenomaan äänimaisemiin paikkakokemuksen rakentajina. Äänimaisema ei ole yksinomaan kulttuuri- tai luonnonmaisema, vaan jotakin siltä väliltä ja näiden käsitteiden ulkopuolelta. Ensisijaisesti tutkimukseni äänimaisemat ovat yhteisöasujien mielenmaisemia, henkilökohtaisia kokemuksia äänistä ja asukkaiden niihin liittämistä muista ilmiöistä: kulttuurisista, yhteiskunnallisista, yhteisöllisistä ja henkilökohtaisista. Äänimaisema luo henkilökohtaista paikantuntua.

3.4.2 Poimintoja menneistä maisemista

Oltuaan vuosikymmeniä kvalitatiivisen maantieteen varjossa maiseman käsite kokemuksellisuuden ja aistimellisuuden ulottuvuuksineen alkoi nousta 1980-luvulla uudelleen maantieteen tutkimuksen piiriin humanistisen tutkimusotteen nousun myötä (Granö 1982: 7-10). Muun muassa jo 1920- ja 1930-luvuilla maisematutkimuksen piirissä vaikuttaneen suomalaisen maantieteilijän Johan Gabriel Granön huomiot aistimaailmasta nousivat uudelleen kiinnostuksen kohteiksi (Granö 1982: 10). Maisematutkimuksen aistillinen historia on kuitenkin pitkälti visuaalinen. Maiseman aistimellinen aspekti on perustunut myös J. G. Granöllä pääasiassa visuaalisuuteen, mutta tämä kiinnitti tutkimuksissaan huomiota myös ympäristön korvin kuultaviin ominaisuuksiin ja tutki niitä systemaattisesti (Granö 1930: 53-54, 125-126). Granö (1930: 7-9, 17) korosti kaikkien aistien yhteistyössä välittämää tietoa ympäristöstä: ymmärrys äänestä välittyy ja tarkentuu muiden aistien ja kokemuksen avulla. Jo Granö (1930: 125-126) huomioi, että kuulo on aisteista se, jonka avulla hahmotetaan ajan vaikutuksia ympäristöön.

Äänimaisema terminä on saanut alkunsa muualta kuin maantieteen perinteestä, mutta myös Granötä on pidetty yhtenä äänimaisematutkimuksen uranuurtajista. Äänimaiseman käsitteen toi käyttöön kanadalainen säveltäjä ja tutkija R. Murray Schafer 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa, jolloin alettiin

myös painottaa äänimaiseman huomioon ottamisen tärkeyttä suunnittelussa (Järviluoma & Wagstaff 2002: 10-11). Schaferin (1977: 3-4) oman määritelmän mukaan äänimaisematutkimus eri lähestymistapoineen pohtii ihmisen ja hänen ääniympäristönsä suhdetta, ja sitä mitä tapahtuu kun ääniympäristö muuttuu. Samanaikaisesti ja Schaferista riippumattomasti termiä on käyttänyt myös psykologi ja kaupunkisuunnittelija Michael Southworth (Winkler 1999: 41). Laajempi kiinnostus äänimaisemiin on kuitenkin lähtenyt leviämään kanadalaisesta äänimaisemaperinteestä, ja Schaferia pidetään yleisesti äänimaisematutkimuksen alulle saattajana.

Ennen Schaferin viitoittaman laadullisen ja monialaisen äänimaisematutkimuksen syntyä ääni huomioitiin tutkimuksessa lähinnä meluna¹, ei-toivottuna äänenä, tai toisaalla musiikkina. Kun keskityttiin meluun, ei ääntä ikään kuin pidetty tärkeänä, elämään kuuluvana ja sitä rikastuttavana asiana, vaan ylimääräisenä ”kulttuurin sivutuotteena”. (Vikman 2007: 19.) Meluntorjuntaa onkin tehty jo useiden vuosikymmenien ajan ennen äänimaisematutkimuksen alkua. Meluntorjunta on monissa maissa osa lainsäädäntöä, ja melukysymykset otetaan nykyään entistä paremmin huomioon suunnittelussa. Jätän tarkoituksella melun käsitteen tutkimukseni ulkopuolelle, sillä se helposti kaventaa äänimaiseman tarkastelua ja tuo siihen valmiin arvolatauksen. Monet tämän päivän äänimaisematutkijat pyrkivät tarkoituksellisesti suhtautumaan kriittisesti ja keskustellen valmiisiin arvorakennelmiin, jotka yksinkertaistavat akustisen maailman valtaisan monimuotoisuuden melun ja hiljaisuuden väliseen kahtiajakoon. On varottava mustavalkoista ja johdattelevaa ennakoasettelua, varsinkin kun tämän tutkimuksen päätarkoitus ei ole keskittyä pelkästään miellyttäviin ja epämiellyttäviin ääniin.

Äänimaisematutkimuksessa on siis pyritty melututkimusta moniulotteisempaan äänimaailman tarkasteluun (Vikman 2007: 19). Schaferin (1977: 3) huoli oli akustisen ympäristön hyvinvointi; äänien hallitsematon leviäminen ja toisten huomaamaton katoaminen. Vaikka Schaferin lähtökohta on kontrolloimattoman ääniympäristön kritiikissä, on äänimaisemia alusta alkaen haluttu tarkastella

---

¹ *Ympäristöministeriön (2004: 13-16) luokituksen mukaan melua ovat sellaiset äänimaiseman ärsykkeet, jotka haittaavat ihmisen hyvinvointia ja terveyttä, tai jotka koetaan epämiellyttävinä tai häiritsevinä. Toisaalta meluksi voidaan kokea lähes mikä tahansa väärä ääni väärällä hetkellä ja väärässä paikassa (Uimonen 2005: 45, viittaus antropologi Mary Douglassiin). Schaferin (1977: 4) mukaan melusaaste ilmenee kun ihminen lakkaa kuuntelemasta ympäristönsä ääniä: ”melu on ääntä jonka olemme oppineet jättämään huomiotta.” Arvolatautuneena käsitteenä melu muiden äänimaiseman elementtien tavoin merkitsee eri asioita eri yhteyksissä ja eri kuulijoille. Heikki Uimosen (2005: 46) mukaan ääntä määritetään epämiellyttäväksi tai miellyttäväksi itse kuulijan lisäksi yhteisön ja yhteiskunnan arvo- ja valtarakenteiden taholta.*

positiivisessa valossa: herättelemällä ihmisiä kuulemaan ja kuuntelemaan, kiinnostumaan ja huolehtimaan ympäristönsä äänistä. Asetelma on ollut kokonaisvaltainen keskittyen ihmisen ja akustisen ympäristön vuorovaikutukseen. (Vikman 2007: 19-20.) Äänimaisematutkimuksella on alusta alkaen ollut vahva pedagoginen viritys, ja siinä on painotettu nimenomaan kokemuksellisuutta eli kuuntelua keinona saada ja lisätä tietoa ympäristöstä (Uimonen 2005: 17). Perusajatuksena on ollut se, että kuuntelun kautta äänet ja ihmisen kokemus niistä voidaan paremmin ottaa huomioon ääniympäristön suunnittelussa. Äänimaiseman käsitteen voidaan siis huomata olleen alun perin hyvin arvolatautunut. Äänimaisematutkimuksen alkuajat linkittyvätkin oleellisesti aikansa poliittiseen arvoympäristöön ja ympäristöliikkeen heräämiseen (Uimonen 2005: 23-24; Vikman 2007: 19-20).

Myös suomalainen äänimaisematutkimus on pitkälti perustunut kanadalaiseen tutkimusperinteeseen. Äänimaisema nousi kiinnostuksenkohteeksi 1980-luvulla Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksella. Tätä ennen äänimaisemia oli Granön lisäksi tarkasteltu Suomessa myös toisen maantieteilijän, Birger Ohlsonin toimesta 1970-luvulla. Ohlsonin ajatukset ääniympäristöstä eivät seuranneet kanadalaista äänimaisemalinjaa, vaan hän kulki J. G. Granön ja psykologi Michael Southworthin jalanjäljissä. (Uimonen 2005: 35.) Heikki Uimonen (2005: 35) toteaa, että maantieteeseen viittaavasta nimestään huolimatta suomalainen äänimaisematutkimus on ollut lähempänä ääniantropologiaa. Äänimaisematutkimusta tehdäänkin yhä Suomessa erityisesti kulttuurin- ja musiikintutkimuksen piirissä, mikä ei silti merkitse selkeästi rajattua tai kahlittua tieteenalaa.

Kun laajennetaan kuulokulmaa vielä kerran Suomen rajojen ulkopuolelle, huomataan, että äänimaisematutkimuksen piiriin on uskaltanut useampia eri taiteen- ja tieteenalojen ihmisiä. Äänimaisematutkimus on edelleen hyvin monitieteistä ja monista eri lähtökohdista tutkimusasetelmansa saavaa. Kiinnostuksesta ja yrityksistä huolimatta kaikkia äänimaiseman ulottuvuuksia tarkastelevaa tiedettä ei ole vielääkään syntynyt. Uimosen (2005: 17) mielestä systemaattista oppijärjestelmä ei monialaiselta äänimaisematutkimuksen kentältä edes kannata tai tarvitse etsiä. Noora Vikmanin (2007: 20) mukaan nykyinen äänimaisematutkimus tiedostaa entistä paremmin äänikokemusten subjektiivisen ja kirjavan luonteen. Tämä huomio linkittyy sopivasti monitieteiseen tutkimusalaan, ja täten myös maantieteeseen.

3.4.3 Nykykulttuurin kritiikkiä äänimaiseman kuulokulmasta

”Se mitä sokeus opettaa – ulkonäön, vaateparren merkityksettömyys – on tänä aikana jotain suorastaan vallankumouksellista, sillä mitäpä media näinä aikoina korostaisi enemmän kuin juuri sitä, miltä ihmiset ja esineet näyttävät. Visuaalisen kulttuurin ylivoima on ahdistava, harhaanjohtava ja välillä sanoinkuvaamattoman vastenmielinen, kun se uskottelee merkityksen olevan aina esillä ja näkyvissä.”

– Leena Krohn (2003: 25)

Tutkimusaiheeni kannalta on hyödyllistä tehdä lyhyt historiallinen katsaus äänimaiseman muutoksiin. Tarkastelen tässä erityisesti kanadalaiseen äänimaisematutkimusperinteeseen nojaavia käsityksiä äänimaiseman muutoksista ja äänimaiseman nykyisestä tilasta länsimaisessa kulttuurissa. Tässä yhteydessä on huomioitava, että kuvailut ovat jossain määrin yksinkertaistavia yleistyksiä, sillä äänimaisemat ja niiden kokemukset ovat yhtä moninaiset kuin kokijansakin (Vikman 2007: 20). Alkuperäisessä kanadalaisessa äänimaisematutkimuksessa ja erityisesti R. Murray Schaferin ajatuksissa on kuitenkin ollut yleistä nähdä äänimaiseman muuttuneen korkeataajuisesta matalataajuiseseen, luonnollisesta keinotekoiseen – tavallaan hyvästä huonoon – kun ollaan siirrytty maalta kaupunkiin ja teollisuuden ja teknologian aikakaudelle. Näin suoraviivaista ajattelua ja tiettyä maalaiselämän ja ”luonnollisuuden” ihannointia on etenkin myöhemmin myös kritisoitu äänimaisematutkimuksen piirissä. (Uimonen 2005: 22-24.)

Tietyt ääniympäristön fyysiset muutokset ovat toki selviöitä. Länsimaisen ääniympäristön voidaan kuulla muuttuneen radikaalisti kaupungistumisen ja erityisesti teollistumisen myötä. R. Murray Schafer (1977: 53-67) tarkastelee The Tuning of the World -teoksessaan länsimaisen äänimaiseman muutoksia siirryttäessä nomadielämästä maatalous- ja viljelykulttuuriin ja edelleen kaupungistumiseen. Äänimaiseman suhteen yhdeksi merkittävimmäksi muutokseksi hän mainitsee teollisen vallankumouksen. Nykyisten kaupunkien äänimaisemaa määräävät pitkälti teollistumisen mukanaan tuomat äänielementit, koneistumisen ja motorisoitumisen aiheuttamat äänet. Vaikka äänimaiseman muutos on ollut suuri, Schafer muistuttaa, että kaupunkien äänimaisemat eivät olleet hiljaisia ennen teollistumistakaan – kaikki mainonta oli tuohon aikaan akustista. Samalla äänimaisema oli kuitenkin nykyistä monimuotoisempi, sillä silloin erilaiset äänet, kuten katukaupustelijoiden huudot tai kirkonkellot pystyttiin erottamaan helpommin toisistaan.

Kaupunkien äänistä toki ärsyynnyttiin, niistä käytiin keskusteluja ja niihin liittyviä sääntöjä ja kieltoja luotiin jo 1500- ja 1600-luvuilla. (Schafer 1977: 53-67.)

Schaferin (1977: 43) käsityksen mukaan nykyisissä kaupungeissa ja teollisuusympäristöissä moottorien äänet ovat jatkuvia ja kovia taustääniä, jotka turruttavat aisteja jossakin määrin. Yksittäisiä ääniä ei ole helppo erottaa toisistaan, sillä nämä äänimaisemat ovat täynnä erilaisia ääniärsykyitä. Tämä voi vaikeuttaa myös tilan hahmottamista, sillä kaukaisia ääniä ja äänilähteen suuntaa ja etäisyyttä yleensäkin voi olla mahdotonta erottaa. Schaferin (1977: 43) luokittelussa tällaista tyypillisesti **matalataajuista ('lo-fi') äänimaisemaa** dominoivat toistuvat ja voimakkaat koneiden äänet. Lo-fi-maisemaa kuvaavat äänien sekamelska ja kakofonia, ja ne ovat Schaferin mielestä tyypillisiä kaupunkiympäristöille. Tavallisin dominoiva ääni tulee liikenteestä, mutta myös sisätiloissa humisevat ilmastointilaitteet ja lämmityslaitteet. Sen sijaan luontoympäristössä ja perinteisissä maatalousympäristössä normaali tausta kaikille koetuille äänille värähtelee aivan eri tasoilla, äänien taustalla on hiljaisuus enemmän kuin sekalaisten äänilähteiden humina tai hurina. Äänimaisemaa voidaan pitää moniulotteisena ja rikkaana, sillä ääniärsykyiden tulva ei peitä alleen yksittäisiä ääniä. (Porteous 1990: 64.) Ennen kaupungistumista ja teollistumista kovat äänet olivat ihmisruumiin tai luonnon tuottamia eivätkä yhtä tiheässä kuin nyt. Tästä syystä yksittäiset ääniärsykyet olivat ehkä nykyisiä ääniä merkityksellisempiä vaikka niitä oli lukumääräisesti vähemmän. (Englund 2004: 15-20.) Nämä ovat Schaferin (1977: 43) esittelemiä **korkeataajuisia ('hi-fi') äänimaisemia**, joissa äänet on helpompi erottaa toisistaan. Myös tilan hahmottaminen äänen perusteella helpottuu. Hi-fi-äänimaisemia voivat Schaferin mukaan olla erityisesti luonnonympäristöt, yölliset ympäristöt ja koneellistumista edeltäneet ihmisympäristöt kuten maalaisympäristöt.

Outi Ampujan (2007: 105-107) mukaan matala- ja korkeataajuisen äänimaiseman käsitteitä käytetään kulttuurintutkimuksessa myös neutraaleista lähtökohdasta, jolloin pyritään karistamaan niiden arvolataus: tällöin ajatellaan että myös matalataajuinen äänimaisema kantaa mukanaan ihmisille tärkeitä ja omintakeisia merkityksiä. Silti Schaferin alkuperäinen jako lienee arvottava, sillä Schafer (1977: 71) oli jo 1970-luvulla sitä mieltä, että läntinen maailmamme on liian täynnä ääniä. Hänen mielestään akustisia ärsykyitä on nimenomaan kaupunkiympäristöissä usein liian paljon ihmisen korvien ja aivojen käsiteltäväksi. Myös äänimaisematutkija ja säveltäjä Barry Truax (1984: 13) mainitsee, että kuulemisen taito voi huonontua kun alistutaan suurelle määrälle ääni-

informaatiota, jolla on heikko informaatioarvo. On muitakin äänimaailman kirjoituksia (esim. Englund 2004: 16-17; Porteous 1990: 4, 63-64), jotka kritisoivat terävästi ”markkinavoimien hallitsemaa” yhteiskuntaa, jossa ihmisille luodaan yhä uusia ja yhä moninaisempia materiaalisia tarpeita ja niiden lisäksi ja osaltaan niiden kautta ihmisten kokemuspäiriin yhä enemmän erilaisia (sekä ääni- että visuaalisia) ärsykeitä. Kritisoijat esittävät, että ärsykkeet menettävät väkisinkin merkitystään tällaisessa ärsyketulvassa, koska ihminen ei kykene käsittelemään loputonta määrää informaatiota. Seurauksena ihminen tarvitsee yhä kovempia ääniä ja suurempia spektaakkeleja pystyäkseen reagoimaan erilaisiin ulkomaailman ärsykeisiin.

Äänimaiseman muutosten ja teknologian kehityksen myötä myös itse kuulemisen ja aistimisen voidaan ajatella muuttuneen. Maantieteilijä Douglas J. Porteousin (1990: 4, 48) mielestä läntinen kulttuuri on keskittynyt yksipuolisesti pelkkään näköaistiin ja visuaalisuuteen. Sen lisäksi että tarjottuja ärsykeitä on liikaa, korostavat ne lähes yksinomaan visuaalista kokemusmaailmaa. Samaa kommentoi maantieteilijä Yi-Fu Tuan (1974: 11). Historioitsija Peter Englund (2004: 14-16) arvelee, että ennen kaupungistumista ja kirjapainotaidon kehittymistä aistiminen oli nykyistä kokonaisvaltaisempaa. Ympäristön tarkkailu, kuuleminen ja kuuntelu oli elinehto: ihmisen oli kuunneltava ympäristöään selviytyäkseen. Samalla vuorovaikutus ympäristön kanssa vaikutti koko maailman ja maan hahmottamiseen. Porteousin (1990: xiii-xiv, 4-7) kritiikki on tinkimätöntä: hänen mielestään kulttuurissamme on vieraannuttu kuuloaistin eri mahdollisuuksista, ja samalla maailmasta, itsestämme ja muista ihmisistä.

Schafer (1994: 16) taas toteaa, että lähes kaikki kokemusmaailmamme elementit ovat nykykulttuurissa suoraan tai välillisesti ihmisen suunniteltuja. Sosiologi Risto Heiskalan (1996: 7) mielestä sana keinotekoisuus kuvaa hyvin länsimaista yhteiskuntaa. Hänen mukaansa ”kaikki todellisuuden ominaispiirteet ovat teknologian kehityksen vuoksi tulleet joko reaalisesti tai potentiaalisesti inhimillisen suunnittelun ja muuntelun piiriin”. Myös Porteousin (1990: xiii) ajatuksista löytyy yhteneväisyyttä Heiskalan pohdintoihin: hänen mukaansa nykyiset kokemuksemme ovatkin usein hyvin välillisiä, koettu teknologisen materian välityksellä. Outi Ampuja (2007: 106-117) ottaa Heiskalan ajatukset käyttöön ja puhuu keinotekoisesta äänimaisemasta, jossa myös äänimaisema olisi yhä enenevässä määrin tulossa ”inhimillisen suunnittelun ja muuntelun piiriin” joko konkreettisin toimin ja päätöksin ääniin vaikuttamalla, tai luokittelemalla ja säätelemällä muualta kuin ihmisistä lähtöisin olevia ääniä. Tällaisessa ajattelussa

voi piillä sekä uhka että mahdollisuus äänimaiseman hyvinvoinnin aikaansaamiseksi.

Äänimaisematutkimuksen taustalla on lähes aina ollut huoli akustisen ympäristön hyvinvoinnista. Vahvaan arvoperustaan viittaa myös äänimaisematutkimuksessa hyvin keskeinen **akustisen ekologian** ('acoustic ecology') käsite. Akustinen ekologia tutkii ihmisten ja yhteiskunnan ja äänen välisiä vuorovaikutussuhteita, ja korostaa nimenomaan käytännönläheistä lähtökohtaa: kuuntelemista ”paikan päällä” (Schafer 1977: 205). Akustisesta ekologiasta puhutaan yhä, joskaan siitä ei Noora Vikmanin (2007: 19) mukaan ole yhteneväistä käsitystä vieläkään. Keskustelua onkin käyty moneen eri suuntaan, ja monien äänimaisematutkijoiden kirjoituksista kumpuavat terävät ja kriittiset arviot nykykulttuurimme ääniympäristön tilasta ovat herättäneet keskustelua ja kritiikkiä toisilta tutkijatahoilta. Moni tieteen tekijä on myös kritisoinut äänimaisematutkimuksen dualismeihin sortumista, tieteen ja taiteen yhdistämistä arvolatautuneeksi äänimaisematutkimukseksi ja akustisen ekologian käsitteen käyttöä ylipäänsä. (Uimonen 2005: 35-37.) Vankan arvotaustan on arveltu estävän objektiivisen tutkimuksen. Äänitaiteilija Björn Hellström (2003: 20-21) toteaa, että akustinen ekologia voidaan kokea käsitteenä moraalisena, tuomitsevana ja epämääräisenä. Hellströmin mukaan akustisen ekologian käsite sivuuttaa äänenkäyttöön liittyvät sosiaaliset rakenteet. Hän näkee akustisen ekologian taustalla piilevän monien äänimaisematutkijoiden ja -taiteilijoiden vihamielisen suhtautumisen modernia teknologiaa ja kaupunkielämää kohtaan, ja pitää tällä tavoin maustettua työkalua riittämättömänä varsinkin tarkasteltaessa urbaanien ympäristöjen akustisia piirteitä. Heikki Uimonen (2005: 23-24) arvioi, että tämä monen huomioima äänimaisematutkimuksen alkuperäinen arvolataus on vaikuttanut suuresti siihen, kuinka ja mistä lähtökohdista tutkimusta on tehty ja yhä tehdään. Schaferilla on ollut henkilökohtainen kiinnostus sekä taiteisiin että äänimaisematutkimuksen alkuaikoina nousseeseen ympäristöaktivismiin. Uimonen pitää näitä selityksinä tiettyyn arvolataukseen, mutta on myös sitä mieltä että tämä käytännön tausta Schaferin tutkimuksen taustalla tuo hänen sanoilleen painoarvoa.

Vaikka akustinen ekologia, kanadalaisyyntyinen äänimaisematutkimus ja World Soundscape -projekti pohjautuvat pitkälti edellä kuvatulle käsitykselle äänimaiseman muutoksesta ja niiden piirissä on alusta alkaen oltu huolestuneita äänimaiseman hyvinvoinnista, on taustalla ollut tietoinen pyrkimys pois melun ja hiljaisuuden välisestä kahtiajaosta. Vaihtoehtona on pidetty huomion kiinnittämistä äänen monimuotoisuuden eri tasoilla ja eri merkityksissään. Äänimaisematutkimus on pyrkinyt ottamaan äänimaiseman ja sen piirteet ja merkitykset huomioon eri tavoilla, kuunnellen

ympäristön ja kuulijoiden moniäänisyyttä (Vikman 2007:19). Tästä huolimatta Noora Vikman (2007: 20) on sitä mieltä, että dikotomiat ovat aina läsnä myös laadullisessa tutkimuksessa, joten niitä ei voi objektiivisuushaaveissakaan työntää täysin syrjään. Siksi perinteisiä jakolinjoja on syytä avata, suhtautua niihin kriittisesti ja keskustellen.

3.4.4 Syitä ääniin liittyville ristiriidoille

Jos edellä mainittuja äänimaisematutkimuksen kirjoituksia on uskominen, monet kärsivät liiallisesta ärsyketulvasta. Miksi äänimaiseman radikaaliin muuttumiseen ei siis ole puututtu jo teollistumisen alkuvaiheissa? Tätä ainakin näennäistä ponnnettomuutta on selitetty eri tavoilla. Ensinnäkin voidaan ajatella, että teollistumisen alkuaikoina kovia ja epämiellyttäviä ääniä on usein pidetty ”pyhinä” ('sacred noise'). Teollisuus tullessaan merkitsi voimaa ja valtaa, ja sen aiheuttamia voimakkaita ääniä samoin pidettiin joko välttämättömänä seurauksena hyvinvoinnin saavuttamiseksi ja uudenaikaisen teknologian käyttöön ottamisesta, tai jopa positiivisena merkinä tuotetusta voimasta ja kasvusta, jotka ovat olleet teollisen vallankumouksen kaksi superarvoa. (Schafer 1977: 74-76.) Historioitsija Outi Ampuja (2007: 164-171) on väitöskirjassaan tarkastellut Helsingin asukkaiden suhtautumista ääniin, ja huomioi kulttuurillemme ominaisen työn, kilpailukyvyn ja tehokkuuden korostamisen. Jos epämiellyttävä ääni on liittynyt työhön ja tehokkuuteen, on se riittänyt antamaan sille oikeutuksen olemassaoloon. Nykyiset kovat äänet kertovatkin usein jotakin niiden syntymiseen liittyvästä voiman tuottamisesta tai siirtämisestä. Maatalousyhteiskunnissa energianlähteiden aiheuttamat äänet ovat olleet usein yhtä heikkoja kuin niiden aikaansaama voima. (Englund 2004: 14.) Tuotettu voima on antanut äänille oikeutuksen olemassaoloon. Tämä on Schaferin (1977: 74-76) mukaan yksi syy sille, että äänimaiseman muutoksille kuurouduttiin pitkäksi aikaa. Äänilähteen positiivisiksi tai tärkeiksi arvoitetut merkitykset ovat siis pehmentäneet suhtautumista ääniin.

Äänimaiseman historiaan liittyy voimankäytön ohella myös vallankäyttö. Tietyn instituution tai yksittäisenkin ihmisen omistuksessa ollut valta ja raha ovat tuoneet mukanaan oikeuden tuottaa ääntä (mitä kovempaa, sitä enemmän valtaa), ja toisaalta varsinkin myöhemmin myös oikeuden suojaudua melulta, kieltäytyä itse kuuntelemasta sitä. (Schafer 1994: 16.) Schaferin (1985: 91) mukaan vallan hallussapitäjä on eri aikoina voinut olla esimerkiksi kirkko, lentoteollisuus, pop-musiikkiteollisuus tai poliisi, joilla kaikilla on ollut oikeus käyttää ääntä haluamallaan tavalla. Nyt

epämiellyttäviä ääniä ei samalla tavalla arvosteta kehityksen välttämättömänä pahana tai tehon ja kehityksen merkinä. Sen sijaan melusta on tullut monelle kaupungin asukkaalle arkipäivää. Se on niin tavallinen asia, että uudet sukupolvet eivät välttämättä kiinnitä siihen huomiota ja vanhemmatkin ovat siihen tottuneet. Melua ja sen sietämistä voidaan jopa pitää kaupunkielämän välttämättömyytenä. (Ampuja 2007: 157-158.)

Teollistuneen ja kaupungistuneen yhteiskunnan liialliselle ääniärsyketulvalle voidaan etsiä syitä myös kapitalistisen yhteiskunnan materiaalien ja individualististen arvojen ihannoinnista (Porteous 1990: xiv). Porteousin (1990: 63) mielestä materiaalisia arvoja korostettaessa aistimista tai kokonaisvaltaisempia näkökulmia ei yksinkertaisesti arvosteta tai kyetä näkemään. Kritiikki voidaan viedä vielä pitemmälle. Suomeen 1990-luvun alussa rantautunut ihmisen ja luonnon yhteyttä korostava psykologian sovellusalue ekopsykologia kyseenalaistaa koko urbaanin, teollistuneen läntisen kulttuurin, jonka nähdään toimineen ihmisen erkaannuttajana luonnosta ja totuttaneen ihmisiä tukahduttamaan aistiherkkyytensä (Salonen 2005: 25-29). Psykiatri C. G. Jungin (1991: 281) mukaan melu ja erilaiset ääniärsykkeet ovat korvikkeita tai pakokeinoja: viihdykettä jota suositaan, jottemme joutuisi kohtaamaan ahdistusta ja pelkoa ympäristön ja yhteiskunnan todellisesta, huolestuttavasta tilasta. Jung kritisoi näin jo 1950-luvulla kaupungistuneen yhteiskunnan liian runsaita ääniärsykeitä. Individualistiseen kulttuuriin viittaa myös Ampujan (2007: 159-162) toinen huomio: voidaan ajatella, että esimerkiksi äänekkäiden harrastusten parissa toimiminen on sallittava, koska muuten se rajoittaa yksilön vapauksia. Kanadalainen tutkija Ursula Franklin (2000: 15-16) sen sijaan tuo pohdintaan konkreettisemmän ja inhimillisiin ”erehdyksiin” liittyvän seikan: ääniärsykkeet ovat luonteeltaan lyhytkestoisia (kun verrataan esimerkiksi visuaalisiin ärsykkeisiin), mikä lienee yksi syy siihen ettei niitä pitkään ymmärretty ottaa huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Tässäkään tutkimuksessa en pysty välttymään tietyltä arvolataukselta. Oletan, että tutkimuksessa arvomaailman tekee merkitykselliseksi myös yhteisön asukkaiden ideologinen asennoituminen asumiseen. En myöskään voi olla kiinnittämättä huomiota siihen ainakin näennäiseen yhtäläisyyteen, että sekä alkuperäisen äänimaisematutkimuksen että ekoyhteisöliikkeen taustalla on samankaltainen kritiikki länsimaista kapitalistista yhteiskuntaa kohtaan. Molemmista maailmoista huokuu tyytymättömyys yksilökeskeiseen ja samalla ihmisen hyvinvoinnin unohtavaan teollistuneeseen, kilpailuun keskittyneeseen ja kapitalistiseen länsimaiseen kulttuuriin. Tosin

lähtökohdat ovat erilaiset. Moniäänisen äänimaisematutkimuksen ei ole tarkoitus olla vastarintaliike, vaan tarkastella ihmisten kokemuksista ääniympäristöstään. Ensisijaisesti ekoyhteisöliikkeessäkin on kyse yksittäisten ihmisten elämänvalinnoista, mutta on myös kysymys laajemmasta liikkeestä ja maailmanlaajuisesta yhteisöstä, jossa moninaisuuden taustalla piilee samankaltainen eetos. Otan tässä tutkimuksessa perinteisen melu-hiljaisuus- samoin kuin kaupunki-maaseutu-dikotomian tarkasteluuni pyrkien kuitenkin kurkottamaan näiden kahtiajakojen tuolle puolelle, yksilöiden yhteisöllisiin akustisiin kokemuksiin.

3.4.5 Koettu paikka

Tutkimani äänimaisemat ovat jaettuja, yhteisöllisiä äänimaisemia, mutta samalla hyvin yksityisiä, kotiin ja arkeen liittyviä ääniympäristöjä. Haluankin tuoda tutkimukseen mukaan vielä yhden maantieteelle tutun käsitteen, jonka puitteissa on pohdittu paljon yksityisen ja yhteisen problematiikkaa. **Paikkaa** on maantieteessä perinteisesti käsitelty mitattavana, määriteltynä ja objektiivisena sijaintina (Karjalainen 1997: 229-230). Humanistinen maantieteen näkökulmasta paikka ei kuitenkaan ole yksi ainoa, ihmismielestä riippumaton todellisuus. Ihmiset eivät suinkaan mittaa paikkoja, joissa käyvät tai joita kokevat, vaan elävät paikassa ja paikkaa. Mikään paikka ei ole täysin sama kaikille, vaan neutraalista fyysisestä ympäristöstä tulee paikka vasta, kun ihminen kokee sen. (Karjalainen 1997: 230-231.) Paikka on siis maiseman tavoin ihmismielen mukanaan kuljettama, kokemusten kautta syntyvä, suuressa määrin subjektiivinen ilmiö. Paikka voidaan ymmärtää ainoastaan elämisen – henkilökohtaisten kokemusten, tulkitsemisen ja merkityksenantojen kautta. (Haarni et al. 1997: 16-17.) Tämä tarkoittaa myös sitä, että fyysinen sijainti voi saada hyvin erilaisia merkityksiä esimerkiksi eri kulttuureissa, eri tarkastelutasoilla, eri aikoina ja tilanteissa.

Paikan kokemus on aina henkilökohtainen, mutta se vaihtelee myös paikan ja kokemuksen luonteesta riippuen (Tuan 1977: 6). Kodin ja pihan voimme tuntea aistimalla ja kehollisesti, jolloin kokemuksemme voi olla intiimi ja suora. Sen sijaan esimerkiksi kansallisvaltion saatamme tuntea enemmän ideoiden ja käsitteiden tasolla, tiedollisesti ja kulttuurin ehdottamien arvojen kautta. Ihminen voi siis kiinnittyä myös sellaiseen paikkaan, jota ei tunne henkilökohtaisesti. (Tuan 1977: 18.) Ideat ja henkilökohtaiset merkityksenannot toki sekoittuvat kokemuksissamme. Paikassa on

aina jotakin omaa ja jotakin jaettua. Jaetut kokemukset, kollektiiviset näkemykset ja mielipiteet, kulttuuri, yhteinen historia tai media voivat luoda subjektiivisen ja intersubjektiivisen risteyskohtia paikkojemme mielenmaisemiin. (Haarni et al 1997: 18.) Ihmisillä on toisilleen ja toistensa paikkakokemuksille erityisen tärkeä merkitys, sillä ihmiset ja sosiaaliset suhteet ja niihin liittyvät tapahtumat ja arvonannot luovat paikoille, myös kodille, merkityksiä (Tuan 1977: 138-140). Paikan äänimaisemaa kokiessaan kuulija tulkitsee aina kuulemaansa myös aiempien sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden kautta, vaikka olisi kokemisen hetkellä yksin.

Sanotaan että ihmiset etsivät turvaa perinteistä, paikasta ja paikallisuudesta. Paikka onkin selkeä identiteetin lähde. Maantieteilijä Yi-Fu Tuanin (1977: 137, 144) mielestä koti on paikkana erityisen intiimi ja tuttu levon, hoivan, rakkauden, rentoutumisen ja suojan paikka, etenkin kun siihen yhdistetään erityisen tunnepitoisia merkityksiä ja arvotuksia. Tämä ajattelu haaskahtaa monen kriitikon nenään kuitenkin takapajuiselta. Tuanin käsitystä kritisoidaan erottelusta aikaan joka edustaa liikettä ja edistystä, ja toisaalta paikkaan, joka edustaa pysähtyneisyyttä ja taantumusta. Paikka nähdään romantisoituna ja ”todellisuudesta” pakenevana. (Massey 2008: 24-25.)

Talousmaantieteilijä Doreen Massey (2008: 30-31) esittääkin hieman poikkeavan käsityksen paikasta. Massey'n hahmottelema paikka ei ole pysyvä ja staattinen, vaan jatkuvassa liikkeessä. Paikka on prosessi, eikä sillä tarvitse olla rajoja tai yhtä erityistä identiteettiä, mutta silti se voi olla muutoksen ja risteävien verkostojen keskellä ainutkertainen. Tietynlainen sekoitus sosiaalisia ja muita suhteita ja yhteyksiä tapahtuu ja on olemassa paikassa tehden siitä erityisen. Kodinkin merkitykset voivat näin ollen olla sekä yhteisiä että henkilökohtaisia. Masseylle (2008: 15) paikat ovat siis kaikesta huolimatta ainutlaatuisia, merkityksellisiä ja tärkeitä. Tämä ainutlaatuisuus syntyy hänen mielestään paikkojen ”erityisistä sijainneista yhteyksien moninaisissa verkostoissa”. Massey käsittää paikan risteyskohtana, jossa paikan luonnetta määrittävät moninaiset tekijät, ei pelkästään konkreettinen tietystä sijainnista löytyvä materiaali. Humanistisessa maantieteessä korostetaan paljon paikan henkilökohtaisuutta. Massey tuo paikan ainutlaatuisuuden ja henkilökohtaisuuden laajempaan kontekstiin: paikka on kohtaamispaikka, jossa risteävät erilaiset sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset suhteet, liikkeet ja kommunikaatio. (Massey 2008: 29-30.)

Humanistisessa ajattelussa paikka tulee meille käsitettäväksi vasta kokemisen kautta, ja paikan kokemukset voivat olla hyvin erilaisia. Doreen Massey taas yhdistää henkilökohtaisen kokemuksen

laajempaan kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Näistä paikan subjektiivisista ja kulttuurin värittämistä tulkinnoista huolimatta olemme silti sidottuja fyysiseen ympäristöömme. Pauli Tapani Karjalainen (1987: 21) mainitsee että fyysisesti olemme aina jossakin. Paikassa fyysinen sijainti ja inhimillinen kokemus sulautuvat yhteen. Se, mitä pidämme todellisuutena on siis riippuvainen sekä havaitsijastaan että havainnoinnin kohteista. Paikka on ihmisen tuottama, mutta sitä ei voi olla olemassa ilman konkreettista aistittua ympäristöä. Ihminen siis samaan aikaan saa vaikutteita ympäristöstään ja vaikuttaa aktiivisesti ympäristöönsä.

Myös ympäristöpsykologiassa painotetaan ympäristön, paikan merkitystä ihmiselle. Voidaan ajatella että ihminen tulee todelliseksi ainoastaan ympäristönsä ehdoilla. (Salonen 2005: 56.) Psykologi Kirsi Salonen (2005: 56) toteaa, että ”se mitä ympäristössä on, on tavalla tai toisella myös kehossa ja mielessä”. Aistivan ihmisen näkökulmasta voidaan sanoa että ihmistä ei ole olemassa ilman ympäröivää maailmaa, eikä ympäristöä siinä mielessä kuin ihminen sen käsittää ole ilman ihmisen havainnointia ja tulkintaa. Paikkojen yksilöllisillä ominaispiirteillä on siis myös merkitystä paikan kokemisessa. Eleyt paikat tosin voivat saada sellaisiakin merkityksiä jotka eivät liity paikan fyysisiin piirteisiin, esimerkiksi muistoja (Karjalainen 1987: 22-23, 1997: 234). Karjalainen (1997: 235) kiteyttää kokijan itse ajan ja paikan kanssa rakentavan kokemamme todellisuuden. Mitään näistä ei inhimillisessä mielessä ole olemassa ilman toisiaan, ja silti jokaisen kokemus näistä on omanlaisensa – hyvin henkilökohtainen. Menneisyys ja tulevaisuus ovat läsnä tässä hetkessä – mitään muuta ei ole.

3.4.6 (Ääni)maiseman ja paikan yhteyksiä

”Ajan ja paikan voi haistaa, kuulla ja maistaa.”

– Pauli Tapani Karjalainen (1997: 233)

Tässä tutkimuksessa äänimaiseman ja paikan käsitteet kulkevat käsi kädessä. Vaikka kokijoiden henkilökohtaiset kokemusmaailmat korostuvatkin vahvasti tutkimuksessani, sopii Doreen Massey'n (2008: 30-31) esittämä paikan dynaaminen luonne parhaiten paikan tarkasteluun äänen ja äänimaiseman kuulokulmasta, sillä myös ääni on dynaaminen ja jatkuvassa liikkeessä. Käsittelem äänimaisemaa yhtenä paikantuntua luovana ja muovaavana tekijänä, ja tätä kautta linkitän

äänimaiseman vielä syvemmin maantieteen tutkimusperinteeseen. Äänimaisema ei mene yksi yhteen ”perinteisen” maantieteen maiseman kanssa, mutta paikkaa voi mielestäni oivallisesti tarkastella akustisista lähtökohdista. Äänimaiseman käsitteen avulla selvitän, miltä koettu paikka kuulostaa.

Paikan käsite on siinä mielessä maiseman käsitettä kokonaisvaltaisempi, että ihmisen voidaan ajatella olevan paikassa ja paikan ihmisessä. Vaikka ihminen ei voi olla maiseman sisällä, se paikka jossa ihminen on (tai joka on ihmisessä) voidaan kyllä tunnistaa ja ymmärtää, ja sitä voidaan kuvailla maisemansa tai äänimaisemansa perusteella. (Raivo 1997: 198; Porteous 1990: 51–52.) Pauli Tapani Karjalainen (1986: 143) esittää, että maisema kietoutuu paikan ympärille. Paikka ja maisema ovat aina yhteydessä keskenään. Jokaisessa paikassa on osa maisemaa, ja maisemassa paikkaa. Äänimaiseman kohdalla yhteyden voidaan nähdä syvenevän, sillä äänimaisema ei ainoastaan ympäröi meitä, vaan me olemme sekä fyysisellä tasolla että mielen tasolla osa sitä samalla kun osallistumme sen luomiseen (Rodaway 1994: 91-92). Maantieteilijä Donald W. Meinigin (1979: 3) mukaan henkilökohtainen paikan kokemus on lähes välttämättä riippuvainen jossakin määrin maisemasta. Silti paikan merkitys voi olla paljon suuremmassa määrin vaikkapa ihmissuhteiden luomaa, kuin maisemien ja siihen liittyvien muistikuvien. Meinigin tulkinnan mukaan paikka on siis kokemuksellisempi kuin maisema, vaikkakin tapa jolla aistimme maisemaa riippuu kokemuksistamme ja tarkoituspelistämme. Yi-Fu Tuan (1977: 161) taas esittää, että maisema on liikettä, mutta kun pysähdytään maiseman objektin äärelle, tavallaan luodaan paikkaa. Käytännössä paikka ja maisema ovat tietenkin jatkuvassa aaltoliikkeessä, liikkeen ja seisahduksien jatkumossa.

Maantieteilijä Justin Winklerin (1997: 47-48) mielestä äänimaiseman elementit muiden ympäristön piirteiden ja ihmisen kokemusten ohella ovat oleellisia paikan rakentumisessa. Erityisesti äänen ajallinen luonne voi tuoda aiemmin koetun elementtejä tähän hetkeen. Kuultu ääni voi siis muistuttaa ihmistä menneestä, ja näin luoda paikalle uusia merkityksiä. Tässä hetkessä koetut ”vihjeet” tai tutunomaiset piirteet linkittävät muistin avulla kokemuksen aiemmin koettuun. Nämä vihjeet voivat tuoda kokonaisen menneen maailman uudelleeneleetyksi: keholliseksi ja kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi. Näin aiemmin koetusta, muistoista ja läsnä olevasta koostuu uutta, ja tämänhetkinen koetaan mukana kantamamme kautta. Ääni on oleellinen paikan kokemisessa nimenomaan koska se on hetkeen ja aikaan sitoutunut.

3.5 Yksilö, yksityisyys ja koti

”Koti kattaa niin maiseman, materiaalisen paikan kuin ihmissuhteet ja sosiaaliset verkostotkin ja juuri siksi se on liikkuva ja rajoiltaan epämääräinen tila, jonka merkityksiä ei voi kiinnittää selkeästi määriteltäviin ja samoina pysyviin piirteisiin.”

– Kirsi Saarikangas (2006: 237)

Individualismin merkitykset vaihtelevat kulttuureittain, ja käsitteeseen liittyy monia eri vivahteita ja tulkintatapoja myös asiayhteydestä riippuen. Usein individualismilla tarkoitetaan yksilökeskeisyyttä ja yksilöllisyyden korostamista, joita pidetään ominaisina länsimaiselle kulttuurille. Länsimainen ihminen kuvataan tämän käsityksen mukaan itsenäisenä ja vapauten pyrkivänä toimijana. (Vähämäki 1997: 8.) Yksilöllisyyteen ja yksilön vapauten liittyy myös ajatus yksilön oikeuksista. Yksi näistä oikeuksista on oikeus yksityisyyteen. Suomessa yksityisyyttä pidetään arvossa esimerkiksi yksityisomistuksen, tietosuojan, henkilökohtaisen koskemattomuuden ja kotirauhan osalta. Yksityisyys käsitetään yksilön oikeudeksi myös juridisessa mielessä. Suomen perustuslaissa (Suomen valtioneuvosto 1999/731, 2.10.1 §) turvataan ”jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha”. Kotirauha merkitsee ihmisen yksilöllistä oikeutta hallita omaa tilaansa: huonetta, asuntoa, taloa -kotiä.

Yksityisyys ja kotirauha nousevat puheenaiheiksi asumisen ja kodin yhteydessä. Se, kuinka tärkeänä asumisen yksityisyyttä on pidetty, on vaihdellut eri aikoina ja eri asumismuodoissa, mutta yksityisyyden turvaaminen ja anonymiteetti liittyvät varsinkin länsimaiseen kaupunkikulttuuriin (Bäcklund & Korhonen 1998: 24). Tällä hetkellä suomalaisessa ja yleisemminkin länsimaisessa asumisessa yksityisyyttä pidetään suuressa arvossa. Yksityisyyden pohdinnalta ei voida välttyä myöskään tarkasteltaessa yhteisöllistä asumismuotoa, sillä yksityisyydestä on muotoutunut yksi kulttuurimme perusarvoista. Yksityisyyden korostaminen juontaa juurensa jo renessanssin aikaan, jolloin eurooppalainen individualistinen ihmiskäsitys alkoi orastaa (Lehtonen 1990: 175). Yleisesti ottaen yksityisyyden merkitys alkoi Euroopassa kuitenkin kasvaa 1700-luvulta alkaen. Asuminen, perhe ja koti on 1800-luvulta lähtien liitetty kiinteästi yksityiseen. Kodista tuli ”ulkomaailmasta erotettu intiimi turva- ja lepopaikka”. (Saarikangas 2006: 228.) Yksilön korostaminen, ja siihen

liittyen yksityisyys, perhe ja koti nousivat ensin yläluokkaisen ja sen jälkeen porvarillisen elämäntavan keskiöön yhteiskunnan modernisoitumisen yhteydessä (Ampuja 2007: 131). 1900-luvun kuluessa kotiin liitetyn yksityisyyden merkitys vahvistui entisestään. Vaikka Suomessa kodin yksityisyyteen liitetyt merkitykset olivat alun perin ominaisia lähinnä porvaristolle, laajenivat ne sodan jälkeen laajemmaksi keskiluokkaiseksi asumisihanteeksi. (Saarikangas 2006: 229-230.) Yksityisyyden vaade levisi elintason kasvaessa ja kaupungistumiskehityksen edetessä, kun ihmiset asuivat entistä tiiviimmin, ja toisaalta lähiörakentamisen yhteydessä. Asumisen minimivaatimukseksi muodostui oma, julkisesta tilasta eristetty huoneisto. Oikeus yksityiselämään syntyi yhdessä omistusoikeuden kanssa. (Ampuja 2007: 132, 136.) Asumisen yksityisyyteen liittyä edelleenkin ajatus kodista turvapaikkana modernisaation saatossa monimutkaistuvalla ja muuttuvalla maailmalla (Saarikangas 2006: 228). Kirsi Saarikangas (2006: 230) esittää, että kodin yksityistymiseen liittyy paradoksaalisuus, sillä samanaikaisesti yksityinen on tullut entistä enemmän julkisen säätelyn ja yhteiskunnallisen keskustelun kohteeksi.

Koti on keskeisimpiä asumisen ja yksityisyyden tiloja tai paikkoja. Nykysuomen sanakirjan (1996: 510) mukaan koti merkitsee yhden tai useamman ihmisen vakituista asumusta tavaroineen ja useimmiten ihmisineen. Vaikkakaan kotia ja asuntoa ei voida automaattisesti laskea samaksi, liittyvät ne oleellisesti toisiinsa. Kotia voidaan pitää subjektiivisena tilana, jota ei olisi olemassa ilman asukkaita. Kirsi Saarikankaan (2006: 222-224) mukaan asuminen asunnossa liikkumisineen ja erilaisine asumisen tapoineen ja toimineen, havaintoineen ja aistimuksineen luo fyysisestä tilasta eletyn ja koetun kodin, jolle annetaan usein hyvin emotionaalisesti latautuneita, jopa myyttisiä merkityksiä liittyen esimerkiksi suojaan, ylläpitoon, huolenpitoon, juuriin tai identiteettiin. Kokemus kodista voi laajeta asunnon fyysisten rajojen ulkopuolelle tai erilaisiin yhteisiin tiloihin (Saarikangas 2006: 235). Koti on myös osa asukkaansa identiteettiä: ”Se [koti] on identiteetin jatke ja sen kuva ulospäin, mutta samalla se mahdollistaa kätkeytymisen ja verhoutumisen” (Saarikangas 2006: 234). Yi-Fu Tuanille (1977: 137) koti on erityisen intiimi, suojan paikka. Saarikangas (2006: 223) sen sijaan esittää, että kodilla on sekä paikkaan sitoutunut, pysyvä, yksityinen ja turvalliseksi koettu ulottuvuutensa, että dynaaminen, rajoiltaan epämääräisen tilan ulottuvuus, jossa henkilökohtainen ja yhteinen, yksityinen ja julkinen kohtaavat. Saarikangas nimeää ensimmäinen ulottuvuuden paikaksi, toisen eletyksi tilaksi. Doreen Masseyille (2008: 29-31) koti saa myös paikkana jälkimmäisen merkityksen: paikka pitää sisällään muutoksen, ja muutoksen kautta vaihtelevat, erilaiset merkitykset. Mikään paikka sen enempää kuin kotikaan eivät ole staattisia,

vaan dynaamisia. Koti on avoin, koska se muotoutuu liikkeiden ja sosiaalisten suhteiden kautta. Koti on risteyskohta, kohtaamispaikka, jossa erilaiset kodin ulkopuoliset vuorovaikutussuhteet risteävät muodostaen kodille aina muuttuvia merkityksiä. Myös Saarikangas (2006: 237) päätyy ehdottamaan, että koti on ”suljetun, yhtenäisen ja pysyvän tilan sijasta [...] avoin tila, joka muotoutuu koko ajan uudestaan kodin, asukkaiden ja ympäristön vuorovaikutuksessa.” Vaikka koti on yksityinen, ei se ole irrallaan muusta maailmasta, vaan jaetut, kulttuuriset merkitykset ulottuvat määrittämään myös kotia. Ulkomaailma ulottuu kotiin joka tapauksessa. (Saarikangas 2006: 234.)

Kotia rakentavaa ja muovaavaa vuorovaikutusta ihmisen elämänpiirissä tapahtuu sekä erilaisten jaettujen ja kulttuuristen merkitysten, sopimusten ja tapojen suhteen (Johansson ja Saarikangas 2009: 11), mutta myös fyysisessä mielessä esimerkiksi äänten kohdalla. Ääni kantaa yksityisyyttä luomaan rakennettujen rajojen yli. Varsinkin tiiviissä kaupunkiasumisessa äänet aiheuttavat usein keskustelua ja myös konfliktitilanteita, esimerkiksi silloin kun häiritseviksi koettujen äänien koetaan tunkeutuvan omaan yksityiseen tilaan. Outi Ampuja (2007: 133-134) käsittelee väitöskirjassaan varsinkin länsimaiselle keskiluokalle tyypillistä vaatimusta kaupunkiasumisen ”auditiivisesta privaatista”. Hän pohtii julkisen ja yksityisen tilan rajanvetoja melodiskurssin kautta. Ampujan mukaan melun eli ei-toivotun, ulkopuolelta kantautuvan äänen tunkeutuminen kotiin on julkisen tunkeutumista yksityiseen. Yksityiseen tilaan kantautuvat äänet voivat olla lähtöisin naapureilta tai kokonaan kodin ja talon ulkopuolisista lähteistä kuten liikenteestä. Kulttuurintutkija Meri Kytö (2010: 49) arvelee tällaisen ajattelun olevan tyypillistä suomalaisille: asunnon ulkopuolelta kuuluva ääni on epämiellyttävää, yksityisyyttä häiritsevää melua. Erilaiset voimakkaat, tai väärään aikaan tai väärässä paikassa kuullut äänet voidaan kokea yksityisyyttä rikkoviksi: esimerkiksi hyvinkin pienet naapurien intiimeistä toiminnoista aiheutuvat äänet. Kodin yksityisyyden voidaan kokea rikkoutuvan siksi, että ulkopuolelta kantautuvat äänet ovat hallitsemattomia ja osa niistä jossain määrin vieraita. (Kytö 2010: 46-50.)

Pia Bäcklund ja Heli Korhonen (1998: 26-27) nostavat esille kolme yksityisyyden edellytystä (kaupunki)asumisessa: mahdollisuuden tilan kokonaisvaltaiseen hallintaan, häiriöttömyyteen ja omista asioista päättämiseen, siis siihen ettei naapureiden asioita vahdata. Häiriöttömyyteen liittyy sekä tarpeeksi suuri fyysinen tila että hyvä äänieristys. Kaupunkikodissa toivotaan yksityisyyttä ja siihen liittyen anonymiteettia. Yksityisyyttä suojellaan myös tilanteissa, joissa tulee tarve puuttua ääniin. Häiritsevistä äänistä ei tyypillisesti mainita suoraan naapurille, vaan jollekin julkiselle

vastuutaholle kuten isännöitsijälle tai poliisille. Kerrostaloasumisessa vallitseekin usein voimakas tabu olla puuttumatta naapureiden asioihin. Monesti kerrostaloissa pyritäänkin takaamaan asukkaiden yksityisyys ja kotirauha erilaisten sääntöjen avulla. (Kytö 2010: 47-48). Harvemmin asutuilla alueilla ei ole tarvetta luoda yhteisiä sääntöjä, mutta kirjoittamattomia sääntöjä on usein olemassa.

Kydön (2010: 55) mukaan oleellisinta on kuitenkin kuulijan eli asukkaan kokemus siitä, että hän luo myös omalla äänellisellä toiminnallaan kotia ja pystyy hallitsemaan sen ääniympäristöä. Kytö (2010: 54) löytää aineistostaan kolme pääasiallista tapaa hallita ja luoda kodin äänitilaa ja yksityistä paikantuntua. Ensinnäkin ympäristön äänet voidaan tulkita informaationa arjen rytmeistä ja ennakoitavista ilmiöistä kuten porraskäytävässä askeltavasta naapurista tai kirkonkellosta. Näin äänistä tulee tuttuja ja turvallisia, niille annetaan merkitys joka otetaan osaksi kodin äänimaisemaa. Toisaalta koti voidaan pyrkiä eristämään ulkomaailman ääniltä konkreettisesti eristämällä ja ovia sulkemalla, käyttämällä korvatulppia tai vetoamalla järjestyssääntöihin. Kolmantena tapana Kytö mainitsee keskittymisen kodin omaan äänimaisemaan tuottamalla ääntä itse vaikkapa kuuntelemalla musiikkia, joka peittää alleen muualta kantautuvat äänet, tai suhtautumalla ympäristön ääniin välinpitämättömästi tai elinympäristön realiteetteina. Yksityisen äänimaiseman vaalimisen keino voi olla myös ”suora toiminta”: paikan ja asumismuodon konkreettinen valitseminen ja kodin rajojen vaaliminen. Esimerkiksi omakotitaloasuminen voidaan valita yksityisyyden perusteella (Ampuja 2007: 136). Toisaalta yksityisyyttä voidaan vaalia myös pitämällä sosiaalinen etäisyys hienovaraisin vihjein ja rakentamalla käsitteellisiä rajoja.

Kytö (2010: 46, 50) muistuttaa, että kaikki ulkoa kantautuva ääni ei ole automaattisesti yksityisyyttä uhkaavaa, sillä esimerkiksi ohiajavan bussin äänet, hissien kolina tai naapurin joka päivä samaan aikaan toistuvat pianoharjoitukset voivat olla osaltaan luomassa kodin akustista horisonttia ja arjen rytmejä. Samoin lumiauran tai aamulehden yölliset kolahdukset ovat monelle tuttu ja turvallisuutta luova ääni. Kytö (2010: 55) päättelee, että asunnon laaja akustinen horisontti ei aiheuta ristiriitaa yksityisyyden ja kotirauhan tarpeen kanssa, vaan että ulkopuolelta tulevia ääniä voidaan hyväksyä yksityisen piiriin, kodin äänimaisemaan. Äänien kantama informaatio ja äänille annetut merkitykset ovatkin olennaisia. Jos joku kodin ulkopuolelta kantautuva ääni tiedetään välttämättömäksi, sitä voidaan sietää paremmin. (Kytö 2010: 47.) Tiiviin asumismuodon valinneet voivat olla valmiita tekemään kompromisseja säilyttääkseen naapurisovun.

Äänimaisemallisesti on siis hankalaa tehdä eroa yksityisen ja julkisen välillä. Tästä ja Massey'n ja Saarikankaan esittämästä yksityisen kodin avoimesta luonteesta huolimatta jaottelu julkisen ja yksityisen välille on tyypillinen. Modernin ajan asunnot luotiin vastaamaan nimenomaan ydinperheen yksityisyyden tarpeita. Asunto tai koti tilana ”ylläpiti ja tuotti perheen yksityisyyttä ja julkisen ja yksityisen eroa”. (Saarikangas 2006: 88.) Kytö (2010: 54) ehdottaa, että äänimaiseman kautta tulkittuina erot yksityisen ja julkisen tilan välillä eivät ole itsestään selviä, vaan pikemminkin ajallisia aste-eroja. Varsinkin asuinyhteisöjen kohdalla julkisen ja yksityisen merkitys muuttuu, sillä monet asiat ja tilat ovat jaettu ja yhteisiä ja sitä kautta tuttuja, toisin kuin termi julkinen antaa ymmärtää. Yhteisöllisissä asumismuodoissa tasapainotellaan yhteisen ja yksityisen välillä. Yhteisöllisyydessä ei ole kyse yksityisyyden mitätöimisestä, mutta yksityinen elinpiiri tai se, mitä pidetään yksityisenä voi yhteisön keskellä supistua tai muuttua.

Bäcklund ja Korhonen (1998: 26) korostavat, etteivät yksityisyys (ja tähän liittyen yksilöllisyys) ja toisaalta yhteisöllisyys ole toisensa poissulkevia vastakohtia. Kun asumisen yksityisyyttä tarkastellaan lähemmin, sen voidaan todeta liittyvän tasapainoon naapuruston sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, ei vuorovaikutuksen kertakaikkiseen puuttumiseen. Yksityisyyteen liittyy tässä näkökulmassa asukkaan oma valinta yhteisöllisyyden määrän ja laadun suhteen. Bäcklundin ja Korhosen (1998: 29-30) mukaan yksityisyyden toteutumiselle on tärkeää, että ihminen pystyy itse vaikuttamaan omaan asumiseen ja elämiseensä ilman ulkopuolisten puuttumista siihen. Esimerkiksi yhteisten tilojen voidaan nähdä tarjoavan asukkaille paikan etsiä yhteisyyttä henkilö- ja tilannekohtaisesti silloin kun se itselle sopii. Meidän kulttuurimme lähtökohdista katsottuna vaikuttaa itsestään selvältä, että sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tulisi löytää henkilö- ja tilannekohtainen tasapaino yhteisöllisyyden ja yksityisyyden välille. Käytännössä yksityisen tilan löytymisessä yhteisössä onkin kyse jonkinlaisista rajanvedoista. Bäcklund ja Korhonen (1998: 28-29) ehdottavat, että suurempi fyysinen tila asumisessa merkitsee usein kiinteämpää sosiaalista kanssakäymistä ja toisinpäin.

3.6 Yhteisö ja yhteisöllisyys

”Yhteiskunta ja yhteisö on tietä näyttävä valo, jonka hohteeseen ihmiset kerääntyvät saavuttaakseen erityisen tavoitteensa, auttaakseen toisiaan saavuttamaan omat tavoitteensa ja pitääkseen huolta toisistaan. Yhteiskunnan ja yhteisön tehtävä on pitää huolta siitä, että sen jokainen jäsen tulee kuulluksi ja että he oikealla tavalla antavat eteenpäin tähän maailmaan mukanaan tuomansa lahjat. Ilman antamista yhteiskunta ja yhteisöt kuolevat. Ja ilman yhteiskuntaa ja yhteisöä ihminen jää ilman paikkaa, jossa hän voi olla jotakin. Yhteiskunta ja yhteisöt ovat perustavaa laatua oleva paikka, jossa ihmiset kokoontuvat, jakavat ja ottavat vastaan lahjoja.”

– Sobonfu E. Some (viittaus ja suomennos Lähteenoksa 2008: 7)

Yhteisöllinen elämäntapa sinänsä ei ole mikään uusi ilmiö. Yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä on varmaankin ollut olemassa niin pitkään kuin ihmisiäkin. Laajimmassa merkityksessään yhteisöllisyyden lähtökohtana ovat yleiset sosiaalisen vuorovaikutuksen periaatteet: ihmiset tarvitsevat toisia ihmisiä. Ilman muita ihmisiä ihminen ei ehkä olisi ihminen, samoin kuin ihmistä ei olisi olemassa ilman ympäröivää maailmaakaan. Jo Aristoteles pohti yhteisöllisyyttä, ja esitti sen olevan ihmiselle perustavanlaatuista, olennainen osa hyvää elämää (Hautamäki et al. 2005: 8). Yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä voidaan kuitenkin lähestyä varsin erilaisista lähtökohdista.

Nimitystä yhteisö käytetään mitä erilaisimmista ryhmittymistä muutaman henkilön seurueesta koko ihmiskuntaan: esimerkkeinä kylä- tai heimoyhteisö, kansakunta, asuinyhteisö, aatteellinen tai uskonnollinen ryhmittymä, perhe, suku, työyhteisö, yhdistys, järjestö, saman ideologian omaava ihmisjoukko tai erilaiset etniset ryhmät. Yhteisö voi myös olla määräytynyt alueellisesti tai paikallisesti. Yhteisöihin liitetään useimmiten yhteisyys, ihmisten välinen jakaminen ja konkreettinen kanssakäyminen. (Lehtonen 1990: 15.) Kokemuksella yhteisöstä ei kuitenkaan välttämättä ole mitään tekemistä konkreettisen vuorovaikutuksen tai edes alueellisen tai paikallisen yhteyden kanssa, vaan **yhteisöllä** viitataan usein varsin epämääräisesti erilaisiin ryhmämuodostelmiin, joiden jäsenillä on ”jotakin yhteistä” tai kokemus yhteisestä (Hyypä 2002: 25). Psykosomatiikan ja terveyden tutkija Markku T. Hyypä (2002: 25) ajattelee kuitenkin nimenomaan vuorovaikutuksen olevan tärkeintä varsinaisen yhteisön rakentumisessa. Hän korostaa yhteisössä myös yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, yhteisön jäsenyyttä.

Heikki Lehtonen (1990: 23-28, 197) erottelee kaksi yhteisöjenkin takana olevaa **yhteisyyden** pääasiallista ilmenemismuotoa: toiminnallisen ja symbolisen yhteisyyden. Toiminnallisessa yhteisyydessä ryhmän identiteetti muodostuu toiminnan seurauksena. Symbolisessa yhteisyydessä taas merkitystä on yhteenkuuluvaisuuden tunteella. Yleensä nämä yhteisyydet tukevat toisiaan, vaikkakin periaatteellinen ero on selkeä. Yhteisön aatteellinen puoli on symbolinen, ja toiminnallisuus viittaa konkretiaan. Vuorovaikutus on myös Lehtosen mielestä avain todellisen yhteisön muodostumiseen. Lehtonen (1990: 31) ehdottaa, että yhteisö rakentaessaan vuorovaikutusta tuottaa vuorovaikutustilanteisiin erilaisia merkityksiä nimenomaan kokemuksellisuuden kautta. Näin ajateltuna yhteisö muodostuisi vuorovaikutuksen kautta yhteisistä kokemuksista ja yhteisten kokemusten kautta muodostuvista yhteisistä merkityksistä. Lopulta muodostuu normeja ja sääntöjä. Silti Lehtonen korostaa myös symbolisen yhteisyyden tärkeyttä varsinkin postmodernissa, eriytyneessä yhteiskunnassa.

Perinteisesti kansalaisten muodostamaa vapaaehtoista yhteisöä on sosiologian piirissä nimitetty saksankielisellä termillä **gemeinschaft** (community, lähiyhteisö) (Hyypä 2002: 24). Termin kehittäjä oli sosiologi Ferdinand Tönnies (2001: 17-21), joka teki eron **gemeinschaftin** ja **gesellschaftin** (society, yhteiskunta) välille jo 1800-luvun lopussa. Lehtonen (1990: 36) suhtautuu jakoon kriittisesti, hän pitää **gemeinschaft-yhteisöllisyyttä** enemmän ideaalina kuin todellisena yhteisöllisyyden muotona. Myös sosiologi Zygmunt Bauman (2001: 92) on sitä mieltä, että kun puhutaan yhteisöllisyydestä ja yhteisöstä tarkoitetaan usein nimenomaan henkistä yhteisyyttä eli kokemusta yhteisestä: ”yhteisö on ryhmä, jossa ihmisiä yhdistävät tekijät ovat tärkeämpiä kuin mikään mikä saattaisi jakaa sen.” Bauman (2001: 1-3, 144) jatkaa terävästi, että yhteisö on todellisuuden sijaan ”pikemminkin oletus”, toivekuva jostakin joka tuntuu hyvältä, ja jota kaivataan kiihkeästi sen tuoman turvan takia. On siis kyse määrittelystä: sekä Baumanin että Lehtosen mielestä tulee olla tarkkana ettei yhteisöllisyyttä sekoiteta sosiaaliseen kanssakäymiseen yleensä.

Toisenlaisen näkökulman on esittänyt saksalainen filosofi Jürgen Habermas (Hautamäki 2005: 47-49), jolle kommunikaatio on avain yhteisymmärrykseen ihmisten välillä. Habermasin esittelemässä **kommunikaatioyhteisössä** kommunikaatio rakentaa sosiaalisia suhteita. Ideaalitapauksessa vuorovaikutus on välitöntä, avointa ja kriittistä, ja näin luo yhteisöllisyyttä. Kommunikaatio ja konsensus tapahtuvat arkisten tapahtumien **elämismaailmassa** (lebenswelt), joka on myös tunne-

elämän, haaveiden, syntymän ja kuoleman aluetta. Elämismaailma erottautuu laskelmointiin ja strategioihin perustuvasta, rahan ja vallan ohjailmasta **systemistä**, joka Habermasin mielestä vaikuttaa postmodernilla ajalla myös elämismaailmaan. Lehtonen (1990: 244-246) näkee tämän ajattelun dualistisena ja yksinkertaistavana. Hänen nähdäkseen ihmiset toimivat samalla tavalla myös ”systeemin” takana. Lehtonen toteaa, että vaikka ”yhteisöt katoavat, moraalista kantava vuorovaikutus ja kommunikaatio jäävät.”

Lehtoselle ja Baumanille yhteisöt ovat haavekuvia. Markku T. Hyypä sen sijaan korostaa yhteisöllisyyden tärkeyttä arjessa. Hyypälle **yhteisöllisyys** on oman ja yhteisen toiminnan sopeutumista toisiinsa ”me-hengessä”. (2002: 27). Hyypä käyttää **sosiaalisen pääoman** käsitettä yhteisöllisyyden synonyymina. Hyypä (2002: 50) viittaa tässä yhteydessä Robert D. Putnamiin, jolle sosiaalinen pääoma tarkoittaa ”kansalaisten keskeistä luottamusta, normeja ja verkostoja, jotka parantavat yhteiskunnan toimintaa”. Tärkeiksi elementeiksi yhteisöllisyydessä Hyypä mainitsee luottamuksen ja verkostoitumisen lisäksi osallistumisen yhteisten asioiden hoitoon, huolenpidon ja yhteiset tavoitteet. Myös Lehtonen (1990: 30) pohtii ideaaliyhteisön piirteitä, vaikka epäilee, että sellainen ei ole mahdollisuuden rajoissa. Hänen avainsanansa ideaaliyhteisölle ovat vapaaehtoisuus, legitimiisyys, demokraattisuus, tasa-arvoisuus ja autonomisuus. Lehtonen (1990: 239-240) mainitsee myös tiettyjen yhteisömuotojen kyseenalaisempia piirteitä, kuten moraalin vartioinnin ja vapauden katoamisen kontrollin alle. Yhteisyyden tunne voi muodostua erilaiset poissulkevasta me-muut-asetelmasta, toiseuttamisesta. Sen sijaan yhteisöliikkeen pioneerin Kai Vaaran (2002b) mielestä ”eriskunnassa” (vastinparina yhteiskunnalle) elänyt ihminen tarvitsee yhteisöllisiä, jakamiseen perustuvia ”sisäpiirejä” ollakseen kokonainen. Ehkä todellisen yhteisöllisyyden avain onkin vapaus ja vapaaehtoisuus, kuten Meri Lähteenoksa (2008: 89) toteaa. Hänen mukaansa yhteisöllisyys näyttäytyy erilaisena silloin kun siihen vapaaehtoisesti ja tarkoituksellisesti pyritään. Yhteisöllisyys, johon ollaan tietoisesti hakeuduttu ja jota aktiivisesti pohditaan ja kehitetään (esimerkiksi ekoyhteisöissä), voidaan käsittää sekä käytännön jakamisena että oppimisprosessina ja tutkimusmatkana itsen, sosiaalisiin suhteisiin ja omaan paikkaan suuremman kokonaisuuden keskellä. Kai Vaara (2002b) kiteyttää tietoisien yhteisöllisyyden olevan sellaista, jossa ”ihmiset tajuavat persoonallisuutensa osana laajempaa kokonaisuutta ja jatkumoa, osana eläviä kokonaisuuksia, jotka luovat elinpiirin myös syntyville sukupolville”.

Yhteisöllisyyden aste riippuu kulttuurista. Yhteisöllisissä kulttuureissa ihmisen identiteetti

määräytyy ryhmän perusteella. Yksilöä ei tavallaan ole olemassa ryhmän ulkopuolella. Tyypillisesti tällainen ajattelu liitetään ”itään” ja joihinkin alkuperäiskansoihin. Läntinen käsitys ryhmästä ja yhteisöstä poikkeaa huomattavasti tästä: nimenomaan yksilöt muodostavat ryhmän. Kulttuurierot siis selittävät ja rakentavat tai heikentävät yhteisöllisyyttä. Sen lisäksi yhteisöllisyyspohdintaa käydään politiikassa kollektivismiin ja individualismiin välillä. Individualismi tarkoittaa mahdollisimman suurta yksilönvapautta ja riippumattomuutta, ja se liitetään usein liberalismiin. Kollektivismiin taas liitetään yhteisöllisyys ja ihmisten välinen riippuvuus ja se voidaan yhdistää sosialismiin. Hyypä lisää listaan vielä kommunitarismiin, jossa hänen mukaansa yhdistyvät yksilöllinen ja yhteinen. Kommunitarismi merkitsee sitä, että kulttuurilla ja yhteisön traditioilla ja tarpeilla on vaikutuksensa yksilön käyttäytymiseen ja identiteettiin ja toisinpäin. Yksilö on olemassa, ja hänellä on sekä oikeuksia että velvollisuuksia. Kommunitarismi tarkoittaa myös käytännön toimia yhteisen hyvän saavuttamiseksi. (Hyypä 2002: 63-67.)

Yhteisöllisyydestä on tullut varsin poliittinen termi kollektivismi-individualismikeskustelussa ja myös sen ulkopuolella. Yhteisöllisyydestä on tullut päämäärä, siis jotakin tavoiteltavaa (Lehtonen 1990: 231). Lehtosen, Hyypän ja Hautamäen yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteissä yhteisön jäsen nähdään kansalaisena yhteiskunnassa. Yhteisöllisyyden pohdinnat koskevat aktiivista kansalaisyhteiskuntaa ja puhuvat kansalaisen osallistumisen puolesta korostaen kuulumista erilaisiin aktiivisiin ryhmiin. Tällöin yhteisöllisyydestä tehdään poliittista. Kuinka tämä sitten liittyy muihin yhteisöllisyyden muotoihin, kuten tarkastelemani asuinyhteisöllisyyteen? Laajimmassa merkityksessään poliittinen on kaikkialla, myös arjen valinnoissa, teoissa ja merkitystenannoissa, joilla on vaikutuksia sosiaalisiin käytäntöihin ja rakenteisiin (Häkli 1999: 139). Näin ollen valittu, tarkoituksellinen yhteisöllisyys voidaan nähdä myös poliittisena valintana. Lehtonen (1990: 237) korostaa, että yhteisöllisyydestä käyty keskustelu ja erilaiset yhteisöhankkeet ja yhteisöllisyyden muodot kertovat aina jotakin laajemmin yhteiskunnasta. Myöskään pienyhteisöt ja marginaalisemmat yhteisöhankkeet eivät toimi irrallisina muusta yhteiskunnassa, vaan yhteisöt, yhteisyys ja yhteisöllisyys ovat aina liitoksissa muuhun maailmaan, sen kulttuurisiin, poliittisiin ja taloudellisiin tilanteisiin ja muutoksiin.

Erityisesti yhteiskuntatieteissä on yleisesti ajateltu länsimaisen yhteiskunnan siirtyneen postmoderniin aikaan, jolle tunnusomaisena on pidetty pirstaloituneisuutta, hajautuneisuutta, eriytymistä ja erikoistumista. Postmodernin yhteiskunnan arvopluralismin voidaan nähdä viittaavan

siihen, että yhteisiä arvoja ei enää pystytä luomaan tai ylläpitämään. Sen sijaan jokaisella on vapaus valita ja näin irtaantua perinteisten yhteisöjen kenties vaihtoehtoja rajaavasta elämäntavasta. (Vähämäki 1997: 7.) Läntistä kulttuuriamme on tässä kehyksessä usein kritisoitu yhteisöllisen ulottuvuuden unohtamisesta. Yhteisöjä on yhä olemassa, mutta niitä on mitä moninaisimpia ja ihmisten sidokset niihin eivät välttämättä ole henkilökohtaisia ja sitovia. Tietty yksittäinen yhteisö ei enää automaattisesti määrää ihmisen identiteettiä, vaan ihminen voi kuulua useaan eri ryhmään. Toisaalta tällainen kehitys on tuonut vapautta ahtaista ryhmän määrittämistä tavoista toimia ja olla olemassa, mutta tämän on nähty vaikuttavan myös varsinaisen yhteisöllisyyden katoamiseen ja sen merkityksen vähenemiseen. (Lehtonen 1990: 106-107.) Jo lähes 30 vuotta sitten julkaisemassaan kantaottavassa teoksessa ”Asumisen uusi suunta” (1983: 14) Tarja Cronberg ja Kirsti Vepsä esittävät yhä kuultuja argumentteja yhteisöllisyyden nykytilasta. Heidän mukaansa elämä oli aiemmin kokonaisvaltaisempaa ja helpommin käsitettävissä, kun taas nyt työ ja koti, eri sukupolvet ja perheet ovat hajaantuneet tai irtautuneet toisistaan omiin ryhmiinsä tai tiloihinsa.

Yhteisöllisyys on esillä oman aikamme keskusteluissa monessa eri yhteydessä. Yhteisöllisyyden puolestapuhujat näkevät yhteisöllisyyden vaihtoehtona kapitalistisen yhteiskunnan individualismiin ja kilpailuun perustuvalla kaupunkikulttuurille (Lehtonen 1990: 197-198). Yhteisöllisyyttä voidaan vaalia työpaikalla tai vanhainkodissa, kouluissa tapahtuviin ongelmiin haetaan syitä yhteisöllisyyden puuttumisesta, ja erilaisia yhteisöllisiä asumisratkaisuja on kehitelty ja kehitteillä. Globalisaation ajalla yhteisöt ja yhteisöllisyys ovat jälleen saaneet uusia muotoja suuremman liikkuvuuden ja tietoliikenteen ansiosta (esimerkiksi internet-yhteisöt). Yhteisöllisyyttä voidaan siis nähdä ja kokea monella eri tasolla, esimerkiksi ekoyhteisöissä.

3.7 Ideologiset yhteisöt

Tiettyyn aatteeseen perustuvalla yhteisöllisyydellä on pitkät perinteet sekä läntisessä maailmassa että sen ulkopuolella (esimerkiksi kibbutsit, luostarit, hippikommuunit). Ensimmäiset tällaiset yhteisöt olivat useimmiten uskonnollisia, ja niitä perustettiin jo ennen ajanlaskun alkua esimerkiksi Palestiinassa ja Egyptissä. Euroopassa ja Yhdysvalloissa ensimmäiset tarkoituksellisesti perustetut yhteisöt olivat kristinuskon lahkoja 1200- ja 1300-luvuilla. Yhä olemassa olevia uskonnollisia

yhteisöjä ovat muun muassa Yhdysvaltain amishit ja kveekarit, yhteisöt jotka saivat alkunsa 1600-luvulla. 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa alkoi nousta sosialistisiin ajatuksiin perustuvia ja työelämän ongelmiin kantaaottavia yhteisöjä. (Larsson 2004: 18-19.) Samoihin aikoihin individualistisen kulttuurin noustessa alettiin huolestua yhteisöllisyyden katoamisesta, ja paremmasta maailmasta haaveilevia ihanneyhteisöhankkeita alettiin panna alulle laajemminkin mittakaavassa (Lehtonen 1990: 36). Muun muassa suomalaissiirtolaiset perustivat siirtokuntia, jotka perustuivat tavalla tai toisella ”vaihtoehtoisuudelle”. Yksi tällainen oli omavaraisuuteen pyrkivä ja teosofiaan ja sosialismiin tukeutuva Sointula Kanadassa (Uimonen 2005: 171). Mainitsemisen arvoinen on myös yhteisöaloite, joka sai alkunsa brittiläiseltä arkkitehdiltä Ebenezer Howardilta (1850-1928) 1800-luvun lopussa. Hän kehitti ”puutarhakaupungin” (Garden City) käsitteen vastareaktionä nopealle teollistumiselle ja kaupungistumiselle. Monet ensimmäisistä yhteisöistä ovat pohjautuneet sosialistiselle järjestelmälle tai jollekin henkiselle tai hengelliselle suuntaukselle, tosin myös oikeistolaisia yhteisöllisyyden muotoja löytyy historiasta muun muassa natsi-Saksan nuorisoliikkeen piiristä. Kommuunit yleistyivät 1960-luvulla hippiliikkeen myötä. Yksi ensimmäisistä ympäristöarvoille pohjautuvista suurista yhteisöistä oli 1960-luvulla perustettu skotlantilainen Findhorn, joka on yhä olemassa ja jota pidetään yhtenä yhteisöliikkeen onnistuneista esimerkeistä. (Larsson 2002: 18-23.) Aatteellisista yhteisöistä käytetään usein nimitystä utopiyhteisö, ”paikka jota ei ole”. Utopiyhteisö on paikka josta pyritään luomaan omien ihanteiden ja arvojen mukainen. Nimitys utopia sisältää sisällään ajatuksen mahdottomuudesta tai tulevaisuuteen pyrkimisestä. Siksi avoimuudessaan kenties parempi, asiaa eri lähtökohdasta lähestyvä yhtä yleinen nimitys ekoyhteisöille ja muille tiettyyn arvo- tai aatemaailmaan pohjautuville yhteisöille on englanniksi '**intentional community**'. Tämä viittaa siihen, että asumisen taustalla on jonkinlainen yhteinen tarkoitus, tavoite, visio, arvo- tai aatemaailma, jota halutaan toteuttaa asumisen ja elämisen käytännöissä. Näitä ideologisia yhteisöjä tutkinut Josefin Larsson (2004: 16-17) kiteyttää yhteisöhankkeiden olevan ja olleen utopioiden käytännön soveltumia.

Larssonin (2004: 4) mukaan useimmilla nyky-yhteisöillä on erilaisista taustoistaan, toimintatavoistaan ja painopisteistään huolimatta tietty yhteinen ideologinen ydin. Tyypillistä tällaisissa ideologisissa yhteisöissä on ottaa kantaa muuhunkin kuin asuinyhteisön arkeen. Erilaiset aatteelliset yhteisöt perustuvat modernin ja postmodernin kapitalistisen ja yksilökeskeisen yhteiskunnan kritiikkiin. Yleensä yhteisöjen yhteinen piirre on myös kulutuskritiikki ja

vaihtoehtoisten tuotantomuotojen kehittäminen ja tarjoaminen. Larsson käsittelee yhteisöjen taustalla olevia arvorakenteita yhteiskuntakritiikin muotoina ja jaottelee kritiikin poliittiseen, poliittistaloudelliseen, poliittisseksuaaliseen, psykososiaaliseen, uskonnollis-hengelliseen ja ympäristökritiikkiin. Yhteisöllisyys voi olla esimerkiksi vasemmistoaatteeseen tai tiettyyn uskontoon perustuvaa, feminististä, yhteiskunnan patriarkaalista tai taloudellisista rakenteista poispöyryvää tai ekologiseen elämään ja luonnon kunnioittamiseen pyrkivää. Nämä erilaiset syyt yhteisöllisyydelle yhdistyvät usein. Erityinen, yhteinen piirre erilaisille ideologisille yhteisöille on kokonaisvaltaisuus. Yhteisöllisyys on valittu elämäntapa, jossa monesti yhdistyy sekä koti, työ, perhe että vapaa-aika.

Heikki Lehtonen (1990: 198, 227) näkee tällaiset yhteisökokeilut varsin marginaalisina ilmiöinä, tämän kansalaisyhteiskunnan ulkopuolisina kuriositeetteina. Ideologisten yhteisöjen ei yleisesti ottaen ole tarkoitus olla marginaalisia karkuruuspaikkoja, vaan esimerkkejä toisenlaisesta elämäntavasta. Yhteisöissä pyritään luomaan uusia kestävämpiä rakenteita ja toimimaan roolimalleina ja inspiraation lähteenä ”valtaväestölle”. Ainakaan pienimuotoisemmissa yhteisöissä ei siis ole kyse myöskään varsinaisen utopiyhteiskunnan luomisesta. Vaikka toiveena olisi hypätä pois kulutukselle perustuvan elämän oravanpyörästä, ei tarkoituksena yleensä ole erottautua yhteiskunnan vuorovaikutusverkostosta, vaan esittää vaihtoehtoisia ja kestävämpiä tapoja elää ja olla vuorovaikutuksessa. (Larsson 2004: 17.) Ehkä yhteisöllisyydessä ja sen tavoittelussa ei ole kysymys täydellisen ideaaliyhteisön olemassaolosta, vaan ihmisten halusta jakaa ja pyrkiä parempaan. Esimerkiksi ekoyhteisö asumismuotona on yksilön valinta. Yhdessä tekemällä ja olemalla vuorovaikutuksessa syntyy yhteisöllisyyttä. Eri asia toki on, miten lähellä tai kaukana tämä yhteisöllisyys on yhteisöllisyyden ideaalista. Silti matkaa tehdään kohti tavoitetta ja ihanteita, eikä se suinkaan ole vailla merkitystä. Cronberg ja Vepsä (1983: 16-17) toteavat: ”yhteisöllisyys ei koskaan ole valmis, vaan aina muuttuva”.

3.7.1 Kestävän elämäntavan yhteisöt

”...ekoyhteisöjen keskeisimpiä arvoja. Niihin kuuluvat eläminen yhdessä erilaisina toisiamme kunnioittaen, erilaisten kulttuurien ja maailmankatsomusten arvostaminen, rotujen, kulttuurien ja sukupuolten tasa-arvo, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ympäristötietoisuuden edistäminen,

pyrkimys rauhaan ja paikalliseen itsemääräämisoikeuteen, tietoisuuden ja ihmisten voimavarojen lisääminen ja yleisesti elävän Maan kunnioitus kotinamme maailmankaikkeudessa.”

– Gaia Education, kestävän elämäntavan koulutusohjelma (2009)

Yhteisöhankeet ovat aina olleet pienehkön vaihtoehtoista elämäntapaa tai elämänhallintaa kriisitilanteessa tavoittelevan ihmisjoukon valinta. Josefin Larssonin (2004: 183) mukaan ympäristöarvoja korostava yhteisöllisyys (ekoyhteisöt ja -kylät) on viime vuosikymmeninä kuitenkin yleistynyt ja yhä yleistymässä. Suuri osa ideologisista yhteisöistä ottaa myös ympäristöasiat huomioon toiminnassaan, vaikkei se yhteisön pääasiallinen teema olisikaan. Ekoyhteisöt ja ekokylät ovat ideologisen yhteisöllisyyden muotoja, joissa pyritään tietoisesti ja monipuolisesti huomioimaan ihmisen ja ympäristön tarpeet. Eko-liitteestä huolimatta ekoyhteisöissä keskitytään muuhunkin kuin elämisen ekologisiin seikkoihin. Ekoyhteisöissä yhdistyvät tyypillisesti pyrkimys ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen kestävyteen. Ekoyhteisöt ovat asuinyhteisöjä, joiden käytännön arjessa pyritään tekemään kestäviä valintoja muun muassa ekologisten rakennusmenetelmien ja -suunnitelmien, permakulttuurin ja vaihtoehtoisten energiamuotojen muodossa, ja tätä kautta näyttämään positiivista esimerkkiä vaihtoehtoisesta elämäntavasta. Usein ekoyhteisöllisyydessä tavoitellaan myös mahdollisimman suurta omavaraisuutta ja paikallisuutta, muun muassa kasvattamalla ja keräämällä omaa ruokaa. Samoihin tavoitteisiin tähtäävät yhteisten hyödykkeiden jakaminen ja lainaaminen, vaihtotalous, töiden jakautuminen ja asioiden yhteinen suunnittelu ja organisointi. Yhteisöllinen, sosiaalinen tukiverkosto pyritään yhdistämään ekologisesti kestävään elämäntapaan. Vaikka myös ekokylissä tavoitellaan jotakin ”entisaikojen” yhteisöllisyydestä, ei kysymys kuitenkaan ole haikailusta menneeseen, vaan nimenomaan uusien, aikaa seuraavien ratkaisujen etsimisestä kestävään yhteisölliseen elämäntapaan. Menneen ja tämän hetken kulttuurin parhaat, kestävimmat ja autenttisimmat piirteet halutaan yhdistää kaikin puolin kestäväksi, myös tulevat sukupolvet ja muut elämänmuodot huomioon ottavaksi elämäntavaksi. (Global Ecovillage Network, 2010b.)

Kestävän käytännön elämän lisäksi ekoyhteisöissä pyritään kiinnittämään paljon huomiota yhteisöllisyyden rakentamiseen ja rakentumiseen. Ekokyläverkosto painottaa yhteisöjen sisäistä monimuotoisuutta. Näin jokaisella asukkaalla on ainakin periaatteessa mahdollisuus osallistua omien edellytystensä mukaan yhteisöasumisen päätöksentekoon, velvollisuuksiin ja sen anteihin. Tärkeänä pidetään myös vastavuoroisuutta ja avoimuutta: asukkaiden oletetaan sekä kantavan

vastuun muista että ottavan vastaan tukea muilta. Siinäkin mielessä ekoyhteisöjen yhteisöllisyys poikkeaa perinteisistä yhteisöistä: erilaisuutta tahdotaan kunnioittaa ja ymmärtää antamalla tilaa vähemmistöryhmille ja erilaisille elämäkatsomuksille. Juhlia ja rituaaleja, taidetta ja muuta luovaa kulttuuritoimintaa pidetään tärkeänä, koska luovuuden ajatellaan vahvistavan ihmisten yhteyttä itseensä, toisiinsa ja ympäröivään maailmaan. Usein ekoyhteisöihin liittyy myös henkinen ulottuvuus, johon sisältyy ihmisen luontoyhteyden vahvistaminen, sekä henkisen kasvun, erilaisten maailmankatsomusten ja uskonnollisten näkemysten hyväksyminen ja tukeminen. Itse asiassa ekologiaa, luovaa toimintaa ja sosiaalista verkostoitumista pidetään niitäkin henkisen ulottuvuuden osa-alueina. (Global Ecovillage Network 2010a.) Aatteellisissa yhteisöllisyyskokeiluissa on muista yhteisömuodoista poikkeavaa se, että sekä käytännön asioita että sosiaalista ulottuvuutta, eettisiä kysymyksiä ja yhteisöllisyyttä mietitään tietoisesti yhdessä (Lehtonen 1990: 231).

Ekokylän tai ekoyhteisön nimeä kantavat monet erilaiset yhteisöt. Kaikki nimitystä käyttävät eivät kuulu maailmanlaajuiseen GEN-verkostoon (Global Ecovillage Network). Yhdet yhteisöt ovat pienimuotoisia, kokonaisvaltaisia ja hyvinkin aatteellisia (esim. Katajamäki Vilppulassa). Toiset taas enemmänkin asuinyhteisöjä, joissa on panostettu ekologisiin rakennusmenetelmiin ja yhteisöllisiin ratkaisuihin perusasioiden, kuten jätehuollon tai rakennusten ylläpidon suhteen (esim. Kangasalan Yhteiskylä), mutta joiden asukkaat tekevät ”normaalisti” töitä yhteisön ulkopuolella. Yhteisöjen asukkailla on erilaisia rooleja yhteisöjen sisällä: jotkut edistävät kiihkeästi yhteisön ideologiaa, toiset saattavat pitää yhteisöä toisena kotinaan ja asua vakituisesti muualla. Ekoyhteisöt elävät omaa elämäänsä ja muodostuvat asukkaidensa kaltaiseksi. Yhteisö ja yhteisöllisyys koostuvat ihmisistä, ja muuttuvat erilaisiksi ihmisten muuttaessa yhteisöön ja pois sieltä. Monet yhteisöistä ovat pienimuotoisia ja lyhytikäisiä, joten niiden lukumäärästä on vaikea pitää lukua. Yksi suomalaisen yhteisöliikkeen pioneereista, Katajamäen yhteisössä asuva Kai Vaara (2002a) arvioi vuonna 2002, että Suomessa on noin 35 erilaista yhteisöä. Muutama yhteisö perustuu henkiselle tai hengelliselle ideologialle, toiset ovat työyhteisöjä tai ekoyhteisöjä. Vaaran mukaan varsinainen yhtenäinen ekoyhteisöliike sai alkunsa Suomessa vasta vuonna 1997, vaikka erilaisia ekoyhteisöjä oli perustettu kymmeniä jo sitä ennen. Samana vuonna ja saman kampanjan toimesta perustettiin sekä Keuruun Ekokylä ja Ähtärin Suomineito-yhteisö (nykyään Gaia). Yhteisöliikkeestä voidaan puhua, sillä yhteisöt tekevät yhteistyötä ja kokoontuvat myös Suomen kestävän elämäntavan yhteisöt ry:n (Global Ecovillage Network Finland, GEN) puitteissa. Suomessa yhteisöllinen elämäntapa on harvinaisempaa kuin esimerkiksi monissa muissa Euroopan valtioissa, mutta

yhteisöjen määrä on kasvamassa täälläkin. (Vaara 2002a.)

Ekoyhteisöjä on sekä kaupungeissa että maaseudulla. Suomessa suurin osa varsinaisista ekoyhteisöistä sijaitsee kuitenkin maaseudulla. Kai Vaara (2002b) mainitsee yhteisöhankeiden usein suuntautuvan maalle, koska yhteisön jokainen asukas tarvitsee myös omaa tilaa, kenties myös työtilaa ja tilaa lasten leikeille. Maaseudulla tilaa on enemmän. Maaseudun ekoyhteisöissä korostuu tavoitteena mahdollisimman suuri omavaraisuus, koska tilaa ja mahdollisuuksia on enemmän myös oman ruoan hankintaan kuten viljelyyn ja keruuseen. Maaseudun yhteisöissä ilmenee myös taustalla oleva kulutuskulttuurin kritiikki – monet näkevät maaseutuelämän olevan ”luonnonläheisempää” ja selkeämpää. Niin sanotusta kulutuksen ja kilpailukeskeisen elämäntavan oravanpyörästä on helpompi loikata pois. Monet ajattelevat että maalla on helpompi päästä kiinni elämän perusasioihin ja nähdä asioiden yhteys toisiinsa. Puhutaan heimoyhteisöllisyydestä ja juurikulttuurista, ja joskus rituaalit ovat autenttisuuden ja luontoyhteyteen pyrkiviä. Yhtymäkohtia saatetaan hakea perinteisestä heimokulttuurista, tai ainakin sen parhaiksi katsotuista piirteistä (Larsson 2004: 18).

Maaseudulla sijaitsevat ekoyhteisöt voivat, riippuen ekoyhteisöstä, yhdistää mielenkiintoisella tavalla tavanomaisesti maaseutuasumiseen ja kaupunkiasumiseen liittyvät piirteet. Ekoyhteisössä ihmiset asuvat maaseudulla, jossa tilaa ja avaruutta riittää. Asumismuoto on kuitenkin yhteinen: ihmiset ovat valinneet yhdessä, usein suhteellisen lähekkäin asumisen. Asumisen intensiivisyys vaihtelee yhteisöstä toiseen. Maaseudun yhteisöt ovat varmasti korvanneet osaltaan perinteistä maaseudun kyläyhteisöllisyyttä, joka on vähentynyt ja muuttanut muotoaan yhteiskuntarakenteen muuttuessa ja kaupungistumisen lisääntyessä. Maaseudun ja kaupungin asumistapojen erojen voidaan toki nähdä joka tapauksessa kaventuneen teknologian kehityksen myötä. Monesti maaseutuun tai kaupunkiin liitettävät mielikuvat eivät välttämättä enää vastaa nykypäivän todellisuutta vaan kumpuavat menneistä maisemista ja maaseudun ja kaupungin representaatioista. (Kantonen 2009: 189.)

4 TUTKIMUSKOHDE JA -MENETELMÄT

4.1 Keuruun Ekokylä

”Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ekologisesti kestävää elämäntapaa, rakentaa suvaitsevaisuuden ja avoimuuden periaatteille perustuvaa yhteisöllistä kyläelämää sekä tukea oman elinympäristönsä luonnon monimuotoisuutta ja uusiutuvien energioiden käytön kehittämistä.

Yhdistys ei tavoittele toiminnallaan liiketaloudellista voittoa.

Yhdistys on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton.”

–Keuruun Ekokylä ry (1997)

Kuva 1. Syksyinen Ekokylä. Vanha päärakennus ja Väentupa. Kuva: Outi Kautonen

Kuva 2. Talvinen Ekokylä. Kivitalo ja hallintorakennus. Kuva: Outi Kautonen

Tutkimustani varten haastattelin Keuruun Ekokylän asukkaita. Ekokylä on minulle melko tuttu paikka, olen vierailut siellä useampaan kertaan lähinnä talkooviikkojen yhteydessä. Aiemmin olen tutustunut keväiseen, kesäiseen ja syksyiseen (kuva 1) Ekokylään. Tämänkertainen vierailu, jonka aikana kokosin haastattelumateriaalini, osui ydintalveen eli helmikuuhun (kuva 2), joka oli tänä vuonna hyvin kylmä ja luminen. Ekokylään oli helppo palata tekemään haastatteluja, koska paikka ja sen asukkaat olivat jonkin verran tuttuja ennestään. Keuruun Ekokylän valitsin lopulta tutkimuskohteekseni myös sen takia, että Ekokylä on yksi Suomen pitkäikäisimmistä ja vakiintuneimmista yhteisöistä. Pitkäaikaisimmilla asukkailla on kokemusta yhteisöasumisesta ja yhteiselämän pelisäännöt ovat muokkautuneet ja kypsyneet yhdessä asumisen saatossa.

Keuruun Ekokylä on perustettu vuonna 1997 Kivijärven tilalle noin kahdeksan kilometriä Keuruun kirkonkylältä. Tuolloin sopivaa paikkaa ekokylälle etsinyt, kestävä elämäntapaa ja permakulttuurin kehittämistä varten perustettu yhdistys Suomineito ry vuokrasi tilan. Suomineito ry muutti nimensä Keuruun Ekokylä ry:ksi, ja osti tilan seuraavana vuonna. Ekokylää hallinnoivat nyt Keuruun Ekokylä ry ja Keuruun Ekokylän osuuskunta ry. Aiemmin Ekokylän paikalla on ollut maatila, työsiirtolaitos, päihdehuollon toimintayksikkö ja pakolaisten vastaanottokeskus. Kylään kuuluu

matala, tiilinen hallintorakennus (kuva 2), jossa on yhteisiä tiloja, kuten keittiö ja ruokasali, toimisto, liikuntasali ja takkahuone. Suuri monikerroksinen kivitalo (kuva 2) on aiemmin ollut asuntola, ja siellä on edelleen asuinhuoneita ja sauna- ja pesutilat. Vanha päätalo (kuva 1) on jo useita vuosia ollut tyhjiään keskeneräisen remontin vuoksi. Väentupa (kuva 1) on vanha hirsitalo, jossa kokoonnutaan yhteisiin ilonpitoihin ja juhliin, musisoimaan ja meditoimaan, kokouksiin ja tapahtumiin. Navetassa asustaa tällä hetkellä kanoja ja vuohia ja pari navettakissaa. Kahdelle hevoselle on oma paikkansa. Lisäksi kylässä on muutamia erillisiä asuintaloja ja kaksi rantasaunaa, viljamakasiini, Yrttilä ja muita pienempiä rakennuksia. Rakennuksia on siis varsin paljon ja laajalla alueella. Ekokylän rakennetta voikin kuvailla melko hajanaiseksi. Ekokylälle kuuluu 50 hehtaarin maa-alue. Suurin osa pelloista on vuokrakäytössä luomuviljelijällä. (Keuruun Ekokylä ry: 1997.) Kylä sijaitsee etelään viettävällä rinteellä, jolta on avara näkymä joka suuntaan. Rakennuksia ympäröivät pellot, ja lähistöllä on joka suunnassa myös metsiä. Rinteen alapuolella on pieni Kivijärvi, jonne pääsee uimaan ja kalalle. Ekokylän piha on suuri, ja sitä halkoo tie. Tiellä kulkee silloin tällöin autoja. Kylällä on useampia omiakin autoja, joita pyritään käyttämään kimpakyytiperiaatteella. Aivan kylän vieressä sijaitsee eräänlainen puusepänverstas. Muutama muu talo näkyy kauempana, mutta aivan lähinaapureita ei ole.

Ekokylässä asuu vaihtelevasti noin 25 asukasta. Asukkaat ovat eri-ikäisiä pienokaisista ”harmaisiin panttereihin” (Ekokylässä kokoontuva iäkkäämpien asukkaiden piiri). Ekokylän keski-ikä on kuitenkin melko korkea muihin yhteisöihin verrattuna, ja usein uusiksi asukkaiksi toivotaankin myös nuorempaa väkeä ikäjakaumaa tasapainottamaan. Ekokylässä asumisesta kiinnostuneet tulevat asukkaiksi portaittain: ensin tutustumaan, sitten koeajalle ja lopulta asukasneuvosto päättää uuden asukkaan hyväksymisestä. Jokainen asukas huolehtii itse omasta toimeentulostaan, jotkut käyvät työssä kylän ulkopuolella, toiset ovat eläkeläisiä tai nostavat työttömyyskorvausta. Työn puutteesta ei kukaan kuitenkaan kärsi, sillä arkiset tehtävät jaetaan kylässä. Jokainen on veloitettu hoitamaan oman osuutensa esimerkiksi kiinteistöjen hoidosta, lämmityksestä, ruoanlaitosta, lasten hoidosta, toimistotöistä tai puutarhanhoidosta. Suurin osa asukkaista tekee ”ylimääräistä”, asiat koetaan yhteisiksi ja siksi tiedetään myös että ne pitää hoitaa huolella. Joskus Keuruun Ekokylää kuulee tituleerattavan työyhteisöksi suuren työmäärän takia. Suuri rakennusten määrä ja tilusten koko vaatii paljon panostusta. Ekokylään mahtuisikin paljon nykyistä enemmän asukkaita, ja suuremmalla asukasmäärällä paikka ehkä pääsisi paremmin oikeuksiinsa. Vuodeksi 2030 Ekokylästä visioidaan 100-150 ihmisen yhteisöllistä kotia. (Keuruun Ekokylä ry: 2007.)

Ekokylä on ”elämäntapakokeilu globaalisten uhkien torjumiseksi” (Keuruun Ekokylä ry: 1997). Yhteinen visio on yhteisöllisyys ja ekologiset ratkaisut elämismuodossa. Kylässä syödään pääasiassa luomu- ja kasvisruokaa, ja pyritään mahdollisimman suureen paikallisuuteen. Kasvimaalla kasvatetaan omat kasvikset ja juurekset, marjat ja sienet löytyvät puutarhasta ja metsästä. Lämmitys ja energia pyritään tuottamaan mahdollisimman paikallisesti ja uusiutuvista energiamuodoista. Kivitalossa porskuttaa hakelämmitin, ja jonkin verran sähköä saadaan aurinkokennoista, aiemmin jopa omasta tuulivoimalasta. Paikallisuutta, ekologisuutta ja yhteisomistusta tavoitellaan myös muiden kulutustarvikkeiden kuten pesuaineiden suhteen. Vaikka asukkaat ovat vaihtuneet paljon vuosien saatossa, on pitkä yhteinen historia opettanut yhteisötaitoja kuten myötäelävää ja toiset huomioon ottavaa vuorovaikutusta. Samoin yhteisö on oppinut parhaat tavat hoitaa yhteisesti asioita ja ottaa uudet asukkaat vastaan. Ekokylässä tehdään päätöksiä yhdessä keskustelemalla. Päätöksenteossa pyritään avoimuuteen ja konsensuksen löytymiseen. Asioita käsitellään niin kutsutuissa maanantaikokouksissa, joissa jokaisella on puheoikeus, ja jossa korostetaan kuuntelemista ja muiden huomioimista. Ekokylässä pyritään löytämään jokaiselle tätä miellyttävä ja sopiva paikka ja tehtävä yhteisössä. Joku puuhastelee kasvimaalla, toinen hoitaa lämmitystä, kolmas toimistoasioita. Ekokylässä pidetään myös tunnepalavereja, joissa ideana on nimenomaan tuoda esille yhteisöön ja yhteiselämään liittyviä suuntaan tai toiseen tunteita herättäviä asioita. Tunnepalaveri on avoin tila keskustella ja ilmaista hyvää tai pahaa oloa tai toiveita. Käytännössä eri asukkailla on erilaisia mielipiteitä esimerkiksi ekologisuudesta ja siitä kuinka sitä pitäisi toteuttaa käytännössä, mutta yhteisöissä sopuratkaisuilta ei voi välttyä. (N4-70 ks. kappale 6.1.) Ekokylässä otetaan vastaan myös vieraita tutustumaan ja majoittumaan. Vilinää riittää etenkin talkooviikkojen aikaan keväisin ja syksyisin sekä erilaisten tapahtumien kuten Maan Syke-festivaalin tai Kestävän elämäntavan koulutuksen yhteydessä. (Keuruun Ekokylä ry: 1997.)

4.1.1 Ekokylän äänimaisema vierailijan kuulokulmasta

Oma kokemukseni Ekokylän äänimaisemasta on varmasti erilainen kuin siellä arkensa viettävillä. Vierailujeni aikaan yhteisössä on aina ollut paljon muitakin ihmisiä kyläilemässä. Silloin rakennukset ja piha täyttyvät ihmisäänistä: talkoolaiset juttelevat, nauravat ja tekevät tuttavuutta, joka puolella on käynnissä erilaisia askareita (kuva 3). Traktori huristelee ainakin talkooviikoilla lähes koko päivän ja jossain joku käyttää moottorisahaa. Lasten äänet raikuvat, mutta alue on niin

suuri että ei lapsiakaan jatkuvasti kuule. Välillä soi ruokakello. Minulle on jäänyt muistikuva siitä, ettei kylän asukkaita kovin usein kuule tai näe ruoka-aikojen ulkopuolella ellei nimenomaan ole tekemässä töitä heidän kanssaan.

Kuva 3. Vanha päärakennus kunnostusvaiheessa. Talkoolaisia puuhastelemassa puutarhassa. Kuva: Outi Kautonen

Muut henkilökohtaiset äänihuomioni Ekokylästä liittyvät sen ympäristöön. Muistan usein ihmetelleeni kaukaa kuuluvaa ampumisen ääntä, jonka lähde nopeasti selvisi ampumarjoituksiksi suhteellisen pitkän matkan päässä. Tuulen ääni on myöskin keskeinen, sillä yhteisö sijaitsee avaralla paikalla mäen rinteessä. Omaan kokemukseeni Ekokylästä on oleellisesti kuulunut myös keväisin satakieli ja puron solina läheisessä metsikössä, jonne olen joka kerta löytänyt tieni joko yksin tai yhdessä jonkun kanssa varta vasten kuuntelemaan näitä ääniä. Ekokylässä on yhtä lailla voinut kuunnella monenlaisia muitakin lintujen ääniä.

Ekokylän akustinen ilmapiiri on työajan ulkopuolella ollut hyvin rauhallinen ja verkkainen. Iltaisin ihmiset ovat vetäytyneet kammioihinsa minun näkökulmastani jo hyvin aikaisin. Voi olla että talkoolaisten ja asukkaiden suhteellisen korkea keski-ikä vaikuttaa tähän. Tosin musiikki, lähinnä rummutus ja pianon soitto ja laulaminen on myös aina ollut osa äänimaisemaa. Musiikkia on kuitenkin voinut kuulla lähinnä Väentuvassa, ja usein vain muutamat asukkaista ovat osallistuneet musisointiin tai sen kuuntelemiseen. Kylässä on silti monia musisoinnista kiinnostuneita ihmisiä.

Välillä joku saattaa istahtaa pianon jakkaralle myös ruokasalissa yhteisen ruokailuhetken puitteissa.

4.2 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Maantieteilijä Justin Winkler (1999: 41) toteaa, että äänimaiseman perusteellinen tallentaminen on erittäin haastavaa, koska siihen liittyy sekä fyysinen ympäristö että ihmisten kokemukset siitä. Jos tehtäisiin perinpohjaista selvitystä äänimaisemista, olisi haastattelujen lisäksi kenties aiheellista tutustua myös paikan fyysiseen ääniympäristöön esimerkiksi nauhoittamalla äänitallenteita ja havainnoimalla itse ympäristön äänimateriaa pidemmällä aikavälillä. Tässä tutkimuksessa tavoitteeni ei kuitenkaan ole tavoittaa täydellisesti ääniympäristön ”todellisuutta”, vaan keskityn nimenomaan Ekoyhteisön asukkaiden kokemuksiin. Yhteisöllisyyden ja äänimaiseman yhtymäkohtia etsittäessä erityisesti inhimillisellä elämismaailmalla on väliä. Haastattelut antavat tietoa ihmisten tarinoista, kokemuksista ja tavoista ymmärtää maailmaa.

Koska tutkin ihmisten kokemusmaailmaa humanistisen maantieteen lähtökohdista, toteutan tutkimukseni kvalitatiivisena haastattelututkimuksena. Kvalitatiivinen tutkimus antaa haastateltavalle tilaa ilmaista omia kokemuksiaan. Valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole. Ensisijainen tutkimusmetodini oli teemahaastattelu. Teemahaastattelun avulla voidaan tehdä myös kvantitatiivista tutkimusta, ja monien mielestä jako kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen onkin keinotekoinen ja yksinkertaistava. Teemahaastattelu ottaa huomioon ihmisten kokemuksilleen antamien merkitysten ja tulkintojen roolin, samoin kuin sen, että nämä merkitykset ja tulkinnat syntyvät sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001: 25-27, 48.) Teemahaastattelun etuna on joustavuus: haastattelun aikana haastattelun rakenne ja muoto voi muuttua. Kysymyksiä pystyy syventämään ja tarkentamaan tarpeen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 203.) Haastattelun avulla on mahdollisuus päästä hyvin kiinni haastateltavan maailmaan, tosin parin tunnin pituinen teemahaastattelu ilman jatko haastatteluja raapaisee lähinnä kokemusmaailman pintaa. Avoimessa syvähaastattelussa voisi päästä syvemmälle haastateltavan kokemuksiin.

Laineen (2001: 35) mielestä teemahaastattelu ei ole paras mahdollinen tapa selvittää haastateltavan kokemusmaailmaa, sillä puoliksiikin valmiit kysymykset ohjaavat ja rajaavat aina haastateltavaa. Toisaalta hän lisää heti, ettei syvähaastattelussakaan tältä voida välttyä. Teemahaastattelu ei ole

täysin vapaamuotoinen avoimen haastattelun tapaan, vaan pääpiirteittäin samat asiat tulee käydä läpi kaikkien haastateltavien kanssa. Teemahaastattelu on rakentunut ennalta määrättyihin teemoihin, joiden puitteissa haastattelua viedään eteenpäin. Tutkijan tulisi luoda myös alustava kysymyslista, joka auttaa käsittelemään samoja teemoja kaikkien haastateltavien kanssa. Kysymyslistan ei kuitenkaan ole tarkoitus olla lomakekyselyn tapaan strukturoitu, joten kysymysten muoto ja järjestys voivat muuttua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 203.) Tässä yhteydessä koin teemahaastattelun riittäväksi metodiksi. Kiinnostukseni koskee ensisijaisesti yksilöllisiä kokemuksia, mutta myös kokemusten yhteistä, yhteisöllistä pintaa. Tämän vuoksi halusin haastatella suhteellisen useaa asukasta, mikä ei syvähaastattelujen aikaavievän luonteen vuoksi olisi ollut käytännön syistä mahdollista.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostetaan tutkijan aktiivista roolia. On otettava huomioon tutkijan subjektiivisuus, tämän omat intressit ja taustat. Nämä vaikuttavat väistämättä tutkimuksen tuloksiin. Jo kysymystenasettelulla ja haastattelutavalla luodaan tietynlainen ennakoasetelma. Täysin objektiivinen tutkimus on mahdotonta, mutta hyvään tutkimusentekemiseen kuuluu tutkijan itsereflektointi: kriittinen ja kyseenalaistava suhtautuminen tutkimuksen asetelmiin ja omiin tulkintoihin. (Laine 2001: 32.) Haastattelutilanne on sosiaalinen vuorovaikutustilanne, joka ohjaa helposti haastateltavan vastaamaan ”mitä odotetaan”, joko sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia tai sitten tekemään tulkintoja haastattelijan kysymyksenmuotoilujen tai haastattelutavan perusteella. (Hirsjärvi & Hurme 2001: 35) Sanoiksi puettuna ja toiselle ihmiselle kommunikoituna asiat voivat saada erilaisia merkityksiä kuin ihmisen omassa henkilökohtaisessa kokemusmaailmassa. Ihminen voi siis puhua toisin kuin toimii. (Laine 2001: 36-37.) Kokemuksille annetuilla merkityksilläkin on kuitenkin oma arvonsa, ja nimenomaan niihin voidaankin kiinnittää huomio haastattelututkimuksessa. Haastattelun puitteissa saattaa syntyä uusiakin merkityksiä, mikä on myös hyvä pitää mielessä. (Hirsjärvi & Hurme 2001: 49.)

4.3 Kuuntelukävelyt tutkimusmenetelmänä

Käytän tutkimuksessani yhtenä aineistonkeruukeinona kommentoituja äänikävelyitä (kuuntelukävelyitä). Äänikävelyitä käytetään yleisesti tutkimusmetodina ja pedagogisessa tarkoituksessa äänimaisematutkimuksessa ja -opetuksessa. Äänikävelyssä kävellään tietty reitti

ihmisten kanssa joko hiljaa kuunnellen tai kuultua kommentoiden. Ajatuksena on keskittyä nimenomaan kuultuun: ympäröiviin ääniin. Justin Winklerin (2002: 22) mukaan kommentoitujen kävelyjen lähtökohtana on myös äänimaisematutkimuksen ulkopuolella usein ääni sen dynaamisen luonteen vuoksi. Ääni liikkuu pois äänilähteen luota, ja luo liikkeellään keinon hahmottaa aikaa ja tilaa. Kävely ja kuuntelu sopivat hyvin yhteen, sillä kuulo tarjoaa keinon suunnistaa tilassa, liikkua ja hahmottaa suuntaa ja etäisyyksiä. Winkler (2002: 21-23) esittää, että käveleminen on tutkimustilanteessa aivan erityinen tapa ymmärtää ympäröivää, sillä kulkeminen ja liike saavat aistit avautumaan. Konkreettisen aistimis- ja liikekokemuksen kautta mieleen hiipii sellaisia muistikuvia ja merkityksenantoja, joita ei välttämättä nouse esiin pelkän haastattelun avulla. Kävellessämme olemme koko kehollamme mukana kokemuksessa, ja elämme paikkaa ja sen äänimaailmaa. Winkler lisää, että kävelemisellä on tutkimusmetodina kyky linkittää tuo arkinen aistittu kokemus teoriaan. Winklerin ajatukset ovat lähellä Berleantin (1997: 69-78) tapaa korostaa kehon ja ympäröivän yhteyttä kokemismaailmassamme. Ihmisen oman kehon liike ja tapa liikkua vaikuttaa ja kuuluu kokemukseen, myös siihen, kuinka koemme paikan, tilan ja maiseman. Liike kehollisena ilmiönä luo ympäröivää (Winkler 2002: 23), ja se tekee liikkuvasta ympäristön tutkimisesta ainutlaatuisia.

Arkeemme muodostuu päivittäin kuljettuja reittejä, joista tulee jokapäiväisyydessään itsestään selviä. Tällöin ympäristön kuvailu voi käydä vaikeaksi tai mahdottomaksi, tai voimme alkaa kuvailla ympäristöämme opittujen stereotyyppien ja ajatusrakennelmien kautta. (Winkler 2002: 21-22.) Aluksi upeilta tuntuvat ympäristön elementit voivatkin pian olla arkipäiväisiä ja huomaamattomia. Toisaalta joihinkin ympäristön piirteisiin totutaan, vaikka ne olisivat alun perin tuntuneet epämiellyttäviltä. Kommentoitujen kävelyjen kautta on tarkoitus päästä käsiksi ohikiitäviin aistimuksiin ja havaintoihin, sellaisiin joita ei ehkä muuten miettimällä mietitä tai jotka eivät tule mieleen haastattelussa – kokemuksiin, jotka ovat meissä, mutta joita emme ehkä tietoisesti kannu mukana. Ideana on siis päästä kiinni kokemukseen kokemuksen hetkellä.

Käyttämällä kulkemista ja kuuntelukävelyä tutkimusmetodina haluan korostaa äänen ja äänimaiseman dynaamisen kehollista luonnetta ja sen eroa perinteisesti käsitetyistä visuaalisesta maisemasta. Liikkeen suomat havainnot eivät kerro tarkkaan rajattua kuvaa ”todellisuudesta”, vaan päästävät lähemmäksi subjektiivista, sirpaleista havaintomaailmaa. Myös Heikki Uimonen (2005: 126) esittää ”paikan päälle” menemisen keinoksi elävöittää haastateltavan muistia ja mieltä.

Haastattelu perustuu keskustelulle ja on siksi irrallaan kokemusmaailmasta, minkä vuoksi sen avulla voi olla haastavaa saada esille autenttisia kokemuksia kuullusta ympäristöstä. Toisaalta tuttu ja jokapäiväinen paikka voi saada täysin uusia merkityksiä uuden tarkastelutavan tai asenteen myötä. (Uimonen 2005: 125.)

Käytännössä kommentoitujen kävelyiden tarkoitus ei ole noudattaa tiettyä kaavaa tai pysytellä tietyssä kysymyslistassa. Sen sijaan äänikävelyllä pyritään ottamaan havaittu ja siitä nousevat muistot, ajatukset ja tunteet vastaan mahdollisimman avoimesti, ilman ennako-oletuksia. (Winkler 2002: 23.) Winkler (2002: 22) lisää, että kun tutkija ja haastateltava kävelevät yhdessä, näiden roolit ikäänkuin häviävät. Tutkija ja haastateltava kulkevat rinnakkain, ja tarkkailevat ympäristöään hieman erilaisista lähtökohdista. Uimonen (2005: 125) kuitenkin muistuttaa, että tutkija voi luoda uuden tarkastelutavan yllyttämällä kysymyksillään haastateltavaa miettimään asioita uudelta kantilta, tai miettimään asioita joita hän ei ole koskaan miettinyt. Jos vien haastateltavan kävelemään ja nimenomaan kuuntelemaan ääniä, hänen kokemuksensa äänimaisemasta todennäköisesti muuttuu jonkin verran.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutin haastattelut Keuruun Ekokylässä yhden viikonlopun aikana. Teemahaastattelua varten suunnittelin kysymyslistaan (liite 1) kuusi eri teema-aluetta: 1. Taustakysymykset 2. Äänimaiseman kuvailua ja henkilökohtaisia merkityksiä 3. Yhteisö maalla tai kaupungissa 4. Yhteisöllinen äänimaisema 5. Oma tila 6. Ristiriidat ja keskustelu. Teemahaastattelun luonteen mukaisesti kysymykset ja niiden määrä ja järjestys muokkautuivat haastattelun kuluessa. Haastattelu soljui haastateltavien ehdoilla. Jotkut innostuivat puhumaan enemmän yhdestä, toiset toisesta temasta.

Pohdin pitkään mikä olisi sopiva lukumäärä haastatteluille. Etukäteen uumoilin tekeväni viidestä kahdeksaan haastattelua, ja siihen lopullinen luku sijoittuikin. Tarkoitus oli pitää lukumäärä sopivan pienenä, sillä halusin syventää osaa haastatteluista vielä aikaa vievillä kuuntelukävelyillä. Kuitenkin halusin myös saada enemmän kuin parin kolmen ihmisen näkemyksen asiasta, sillä yhteisöllinen ja siten yhteinen näkökulma on tutkimuksessani oleellinen. Yhden viikonlopun aikana en olisi ehtinyt

tydyttävästi haastattelemaan enempää kuin kahdeksaa ihmistä. Haastatteleminen oli samanaikaisesti yllättävän väsyttävää ja antoisaa. Haastattelutilanteessa täytyy olla jatkuvasti tarkkana: pitää kiinni keskustelun punaisesta langasta ja tarkkailla toisen sanomisia ja eleitä. Haastattelijan tehtävä on myös pitää yllä haastateltavan motivaatiota (Hirsjärvi & Hurme 2001: 43). Haastatteluissa tuli monesti tilanteita, joissa joutui korjaamaan tai tarkentamaan kysymyksiä. Innokkaimmat puhujat vastasivat osaan kysymyksistä ennen kuin ehdin niitä esittää, sillä monet teemat ovat osaltaan päällekkäisiä. Siinäkin tuli siis olla tarkkana: mitä olen jo kysynyt, ja mihin tarvitsen vielä vastauksia. Tarkkailua vaati myös oma tapa haastatella. Yritin pitää silmällä sanamuotojani, ja pyrkiä välttämään liikaa johdattelua.

Haastattelujen yhteydessä puhutaan usein tiedon kylläntymisestä eli saturaatiosta. Tämä viittaa siihen, että aineistoa on riittävästi silloin, kun uudet haastattelut eivät enää tuo uutta tietoa tutkimuskysymysten kannalta. Tällöin voidaan ajatella aineiston olevan riittävän, ja lopettaa aineiston kerääminen siihen. (Hirsjärvi & Hurme 2001: 60.) Mietin tutkimusta aloittaessani voisinko käyttää tätä yhtenä perusteena sille haastateltavien lukumäärän määrittelemiselle. Humanistisen maantieteen lähtökohdista kumpuavassa tutkimuksessa voi olla kyseenalaista perustella aineiston kokoa kylläntymisellä. Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut nimenomaan ihmisten yksilöllisistä kokemuksista, enkä niinkään tavoittele yleistyksiä. Oletukseni oli, että jokaisella ihmisellä on oma tarinansa kerrottavana. Kokemuksista toki löytyy myös yhteisiä piirteitä, varsinkin kun tutkitaan yhteisen yhteisöllisen elämäntavan valinnoita ihmisiä. Oletus osui oikeaan, ja käytännössä saturaatioon perustuen olisi ollut hankalaa rajata haastateltavien määrää. Samat teemat toistui haastateltavien puheessa, mutta jokaisella oli oma ainutlaatuinen lähestymistapansa ja tulkintansa asiaan.

Lopulta haastattelin kahdeksaa Ekokylän asukasta. Pyrin haastattelemaan ikäjakaumaltaan ja taustoiltaan erilaisia asukkaita. Asukkaista ei ollut vaikeaa löytää haastateltavia. Uskon että asiaa auttoi sekin, että olin asukkaille ennestään tuttu. Kynnys haastatteluhetkeen kanssani oli kenties matalampi kuin täysin ventovieraan tutkijan kanssa. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina. Haastatteluissa kesti vaihtelevasti reilusta puolesta tunnista kahteen tuntiin. Joillakin ihmisillä oli selvästi enemmän sanottavaa ääniaiheesta, heille aihe oli läheinen ja sitä oli mietitty jo aiemmin jonkin verran tai jopa paljon. Toisille taas äänimaisema oli aiheena vieras, ja moni aloittikin ihmettelemällä aiheenvalintaani ja kertomalla epäilevänsä että ehkä heillä ei ole mitään sanottavaa.

Nopeasti aihe kuitenkin selkiytyi ja ihmiset rupesivat keksimään yhteyksiä esimerkiksi äänimaailman ja ekoyhteisöllisyyden välillä. Jotkut ihmiset ovat luonnostaan puheliaita ja pohdiskelevia, toiset taas vähäsanaisempia. Pyrin ohjaamaan tilannetta teemojen mukaisesti, mutta annoin keskustelun myös soljua aika paljon omalla painollaan. Esimerkiksi eräältä yhteisön perustajajäseneltä (N4-70) sain tarpeellista tietoa yhteisön vaiheista, vaikka sitä ei ollut tarkoitus kysyä. Haastatellut kuvailivat kokemuksiaan ja arkeaan, mutta havaitsivat myös itse sellaisia asioiden välisiä yhteyksiä, joita itse en ollut osannut ennakoita.

Haastatteluja tehdessäni huomasin, että haastattelurunkoa olisi kannattanut vielä perusteellisemmin testata ennen haastatteluja. Näytin listaa useammalle henkilölle etukäteen ja testasin kysymyksiäkin, mutta perusteelliset testihaastattelut jäivät tekemättä. Haastattelut sujuivat sinänsä mutkattomasti, mutta alusta alkaen huomasin kuinka ihmiset ymmärsivät tietyt käsitteet hyvin toisistaan poikkeavilla tavoilla. Itselleni tutkijana oli tietenkin syntynyt tietty tapa ajatella teemoistani, ja olin lähtenyt hakemaan tietoa tietyistä seikoista. Oli yllätys kuinka tietyt sanat ja käsitteet saivat täysin eri merkityksen haastateltavasta riippuen. Äänet ja hiljaisuuden jokainen ymmärtää omalla tavallaan. Yhteisö ja yhteisöllisyys merkitsivät eri asioita eri asukkaille. En tiennyt kuinka paljon käsitteitä olisi syytä avata haastatelluille ilman liiallista johdattelua. Tein sen ratkaisun että en avannut käsitteitä lainkaan, ellei sitä pyydetty. Joissakin tilanteissa kysyin tarkentavia kysymyksiä, jos tuntui että puhuttiin täysin aiheen vierestä.

Haastattelijana minua häiritsi jonkin verran se, että en kyennyt välttämään johdattelua. Kysymystenasettelulla, kysymisjärjestyksellä, tavallani esittää kysymykset, omilla reaktioillani (vaikkapa kannustavilla nyökkäyksillä) ja tarkentavilla kysymyksillä tai kommentteilla on varmasti merkityksensä siihen millaisia vastauksia sain. Haastattelussa esitetyt kysymykset varmasti johdattelivat muistelemaan ja pohtimaan tiettyjä kokemuksia. Esimerkiksi omasta tilasta ja hiljaisuudesta puhuessani yritin jatkuvasti ratkoa mielessäni onko ylipäänsä järkevää mainita hiljaisuutta kysymyksissä. Nämä kysymykset jätin tarkoituksella kysymyslistan loppupäähän, sillä tiedostin että hiljaisuudesta puhuminen innostaa ihmiset helposti käsittelemään ääniaihetta ainoastaan hiljaisuuden kuulokulmasta. Vaikka haastateltavien johdattelua voidaan varmasti minimoida perusteellisella suunnittelulla ja kokemuksella, ei siltä voida silti täysin välttyä. Tutkija suuntaa haastateltavan ajatuksia jo pelkällä läsnäolollaan ja ottamalla tietyn aiheen esille. Moni haastateltavista ei esimerkiksi koskaan ollut erityisesti kiinnittänyt ajatuksen kanssa huomiota

ääniin. Tässä yhteydessä muistan että en ole tavoittelemassa objektiivista tietoa, vaan kurkistusta ihmisten kokemusmaailmaan. Nämä tosiasiat on siis vain hyväksyttävä. Jälkikäteen tarkasteltuna en oikeastaan tiedä mitä olisin muuttanut teemoittelussa listassani. Ehkä olisin tarkentanut joitakin käsitteitä, mutta se olisi voinut rajoittaa haastateltavien vapautta tulkita asioita omalta kantiltaan. Teemoittelun ja käsitteiden avoimuus toi kenties arvokasta tietoa eri näkökulmista, kun haastateltavat tulkitsivat kysymyksiäni omista lähtökohdistaan. Samoin ääniin liittyvistä tunteista, ajatuksista ja muistoista olisi voinut kysyä tarkemminkin, sillä monet keskustelut jäivät äänimaiseman kuvailun tasolle ilman varsinaista kokemuksellista ulottuvuutta. Haastattelujen edetessä opin kysymään kysymykseni selkeämmin ja paremmin, pitämään haastattelun kulun soljuvana ja aiheet oikeilla poluilla. Koen että näinkin sain kelvollisen, pohdintoja herättävän ja uutta tietoa tarjoavan aineiston.

Haastatteluaineistoon on syytä suhtautua varovaisesti myös haastateltujen omat lähtökohdat huomioon ottaen. Sirpa Tani (1997: 215) mainitsee, että tuttu ympäristö käy helposti rutiininomaiseksi. Asioita, ympäristöä ja tapahtumia ei enää havaita, koska ne otetaan itsestäänselvyyksinä. Ääniympäristön kanssa käy samoin. Äänillä on merkityksensä, mutta ihminen ei ole välttämättä tottunut kiinnittämään huomiota ympäröivään ja pukemaan kokemaansa sanoiksi. Miten käy jos joutuukin kuvailemaan omaa ympäristöään? Usein kuvailut tutuistakaan ympäristöistä eivät perustu täysin ”todellisuuteen”, vaan mielikuviin ja muistoihin, siihen mitä on joskus, jossakin kuullut, josta on tullut puhuttua tai johon on joskus jostakin syystä kiinnittänyt huomiota. Kriittisestä tarkastelusta huolimatta tällaisten annettujen merkitysten merkityksellisyyttä ei silti missään nimessä sovi vähätellä. Lähtökohtana olen pitänyt kriittistä, mutta avointa tarkastelutapaa: ihmisten sanomisilla on merkitystä, vaikka ne eivät välttämättä kerro kaikkea ”todellisesta” äänimaisemasta.

5.1 Kuuntelukävelyt käytännössä

Alkuperäinen ajatukseni oli pyytää muutamia asukkaita kanssani kuuntelukävelylle eli kommentoidulle äänikävelylle. Kuuntelukävelyllä ihminen on konkreettisesti tutkittavassa ympäristössään, ja voi näin tehdä kuulohavaintoja ja miettiä niiden merkityksiä ”paikan päällä”. Näitä

hetkessä kiinni olevia tulkintoja halusin tallentaa. Kuuntelukävely avaa myös tutkijan korvia ympäristön äänille. Tässä tutkimuksessa haastateltavat saivat valita reitin itse, vaikka sama reitti voisi myös toimia kommentoimis- ja kuuntelupolkuna kaikille osallistujille. Pyysin yhtä osallistujaa kerrallaan viemään minut sellaisiin paikkoihin ja reiteille, jotka he kokivat tärkeiksi itselleen tai Ekokylälle. Ajatuksena oli siis kuulostella äänimaisemaa. Korostin hakevani sellaisia ääniympäristöjä ja reittejä, jotka olivat heille joko jokapäiväisen tavanomaisia, heidän mielestään Ekokylälle ominaisia, tai sitten erityisyydessään merkityksellisiä.

Käytännön seikat tulivat vastaan: haastatteluviikonloppuna sää oli jäätävä, ja pakkasta oli lähes 30 astetta. Aurinko paistoi komeasti, mutta ulkona oli mahdotonta seisoskella pitkään nauhurin kanssa juttelemassa. Nauhurin ladattavat akut tyhjenivät hetkessä, sormet jäätivät, ja oikeita nappuloita oli haastavaa painella käsiin kädessä. Myöskään haastateltavat (tai itse haastatteliija) eivät mielellään viipyneet pitkään ulkona, vaan monet valitsivat reitin niin, että pysyttelimme pääasiassa sisätiloissa. Kuuntelukävely tehtiin kuitenkin neljän haastateltavan (M2-47, N1-42, N2-35, M4-25) kanssa. Justin Winkler (2002: 23) suosittelee, että haastateltavien kanssa kannattaisi tehdä useampia äänikävelyitä, jotta kävelyistä saisi parhaan mahdollisen hyödyn tutkimusta ajatellen. Tätä hän perustelee sillä, että tällainen tarkoituksellinen äänikävely, samoin kuin tutkimus yleensäkin saa aikaan muutoksen havaittajassa, tämän tavassa tarkastella ympäristöään. Olosuhteet rajoittivat äänikävelyitä tässäkin suhteessa, eikä kävelyiden toistaminen ollut mahdollista.

Winkler (2002: 24) ehdottaa kommentoidulle kuuntelukävelyllä esitettäväksi epäsuoria kysymyksiä, joilla saada haastateltu puhumaan: ”Voitko kuvailla ääniympäristöäsi sitä mukaa kun kävelemme.” ”Kerro vapaasti jos nousee mieleen tunteuksia, muistoja, ajatuksia.” Tätä ohjenuoraa seuraten kehotin haastateltuja kuvailemaan ja kertomaan vapaasti ja avoimesti äänireitin elementeistä, ja niiden herättämistä ajatuksista ja tunteuksista. Äänikävelyiden materiaalia ehdotetaan tulkittavaksi niin, että huomio kiinnitetään erilaisiin nouseviin assosiaatioihin, liikkeeseen tilasta tai paikasta toiseen ja näiden väliseen vertautuvuuteen, selkeisiin kuvailtuihin ominaisuuksiin ja havainnoijan omaan suhteeseen ympäröivään (Winkler 2002. 23-24). Koska äänikävelyjen toteutus jäi osaltaan vajanaiseksi, käytän äänikävelyillä keräämäni materiaalia melko vapaasti aineistoanalyysissä haastattelumateriaalin ohella ja sitä täydentämässä.

5.2 Analyysin työvaiheita

Aloitin haastatteluaineiston puhtaaksi kirjoittamisen eli litteroinnin heti kun olin saanut kaikki haluamani haastattelut tallennettua. Aluksi kirjoitin ylös sanasta sanaan kaiken puhutun. Litterointi vei odotetusti paljon (ja vieläpä odottamaani enemmän) aikaa, ja lopulta päädyin kirjoittamaan tarkasti ainoastaan kohdat, joissa nousi esiin mielenkiintoista ja tutkimukseni kannalta oleellista tietoa. Muun puheen merkitsin nauhapöytäkirjaan tarkkoine aikoineen ja teemoineen.

Käsittelin aineistoa teemoittain. Etsin aineistoista tutkimuskysymykseni kannalta kiinnostavia, toistuvia piirteitä, esimerkiksi aiheita jotka usea haastateltavista mainitsi. Osa teemoista nousee suoraan haastattelun teemoista, ja osa on haastatteluaineistosta nousseita uusia teemoja. Käytännössä luokittelin puhtaaksi kirjoitetun haastattelumateriaalin eri teemojen alla, mikä helpotti suuresti aineiston käsittelyä mahdollistaen itse analyysin. Teemoittelun jälkeen yhdistelin tietoa teemojen välillä tutkimuskysymykseni valossa pyrkien muodostamaan kokonaiskuvan tutkitusta ilmiöstä eli yhteisöllisestä äänimaisemasta. Haastateltavien kertomuksista etsin säännönmukaisuuksia, yhteisiä piirteitä, mutta nostin esille myös poikkeavuuksia ja omintakeisia tarinoita.

Teemat muuttuivat analyysivaiheen edetessä, kun aineistosta nousi lisää tietoa, ja kun informaation käsittely eteni omassa mielessäni. Aluksi kehittelin mielessäni melko konkreettisiin äänimaiseman osa-alueisiin liittyviä teemoja: luonto, kaupunki, maaseutu, työ, ihmisten äänet, musiikki. Lopulta koin merkityksellisemmiksi ja tutkimuskysymykseni kannalta mielenkiintoisimmiksi seuraavaksi kuvailemani teemat, jotka nousivat selkeästi esiin jokaisesta haastattelusta. Pohdin ensinnäkin äänten merkitystä yksityisen paikkakokemuksen rakentumisessa yhteisöllisessä ympäristössä: yksityisen ja yhteisen rajapintaa. Toiseksi otan selvää, kuinka Keuruun Ekokylän asukkaiden arvomaailma vaikuttaa äänimaiseman kuulemiseen ja kuuntelemiseen, siis äänistä tehtyihin tulkintoihin. Tässä yhteydessä nousee väistämättä esille kaupungin, luonnon ja maaseudun välinen problematiikka. Lopuksi käsittelen äänimaisemaa yhteisöllisyyden rakentajana ja siihen vaikuttavana tekijänä, samoin nostan esiin nimenomaisesti yhteisölliselle äänimaisemalle ominaisia piirteitä ja yhteisiä keinoja vaikuttaa äänelliseen ympäristöön. Poimin materiaalista myös kuvailuja Keuruun Ekokylän äänimaiseman keskeisistä piirteistä ja asukkaiden henkilökohtaisista äänikokemuksista. Millainen paikka on Keuruun Ekokylä äänten kautta tarkasteltuna?

6 AINEISTON ANALYYSI

6.1 Ekokylän asukkaat haastateltavina

Taulukko 1. Haastatellut Keuruun Ekokylän asukkaat

Koodi (sukupuoli-ikä)	Taustaa (aiemmat asumismuodot, milloin saapunut Ekokylään)
M1-55	Pääasiassa kaupunkiasumista, kesiä maalla, asunut myös Katajamäen yhteisössä, Ekokylään syksyllä 2009
M2-47	Pääasiassa kaupunkiasumista, Ekokylä kakkos- ja talvikoti
M3-54	Lapsuus maalla, sen jälkeen kaupungissa, yksi alkuperäisistä asukkaista (v. 1997)
N1-42	Pääasiassa kaupunki- ja taajama-asumista, Ekokylään v. 2006
N2-35	Kaupunkiasumista, Ekokylään v. 1997
M4-25	Kaupunki- ja taajama-asumista, Ekokylään n. v. 2007
N3-69	Maaseutuasumista, Ekokylään v. 1998
N4-70	Kaupunkiasumista, yksi alkuperäisistä asukkaista (v. 1997)

Käytän haastatelluista koodeja helpottamaan haastatteluihin viittaamista tekstissä ja suojaamaan haastateltujen henkilöllisyyttä. Taulukossa 1 on esitetty haastatellut taustoineen ja ekokylähistorioineen. Koodin ensimmäinen kirjain viittaa sukupuoleen, viimeiset numerot ikään.

Haastatellut Ekokylän asukkaat ovat ikäjakaumaltaan 25-vuotiaasta 70-vuotiaaseen, heistä neljä on naisia ja neljä miehiä. Kaksi haastatelluista on Keuruun Ekokylän perustajajäseniä jo vuodelta 1997. Toiset ovat asuneet kylässä vaihtelevasti kahdestatoista vuodesta muutamaan kuukauteen. Joukossa on mukana myös yksi henkilö, jolle Ekokylä on kakkoskoti ja väliaikainen talvehtimis- tai talkoopaikka. Noin puolet haastatelluista on sitä mieltä että he tulevat näillä näkymin asumaan Ekokylässä niin kauan kuin se on mahdollista. Joillekuille Ekokylä on tämänhetkinen koti, johon ollaan vaihtelevan tyytyväisiä, mutta ajatus muualla asumisesta ei ole mahdoton. Monet kokevat,

että mikään ei estä heitä vaihtamasta asuinpaikkaa jos siltä alkaa tuntua. Muutamalla haastatelluista on yhteisöasumiskokemusta myös muista paikoista, mutta Keuruun Ekokylä on suurimmalle osalle ensimmäinen varsinainen yhteisö.

Haastatellut ovat kotoisin hyvin eri puolilta Suomea Helsingistä Ouluun ja Kuusamoon. Jotkut ovat kotoisin maalta, toiset kaupungista ja osa taajamista. Moni kertoi olevansa ”paljasjalkainen kaupunkilainen”. Silti suurimmalla osalla haastatelluista on kokemuksia esimerkiksi lapsena maalla vietetyistä kesistä ja pienistä suku- tai kyläyhteisöistä. Moni haastatelluista koki lapsuuden yhteisöllisyyden kokemukset yhdeksi tärkeäksi syyksi yhteisökaipuuseen ja Ekokylään hakeutumiselle.

Haastatellut ovat muutenkin taustoiltaan hyvin erilaisia. Tunnusomaista Keuruun Ekokylän asukkaille on se, että monet ovat päätyneet yhteisöasumiseen varttuneemmalla iällä, jolloin kokemusta erilaisista ammateista ja toisenlaisista elämäntavoista on ehtinyt kertyä paljon. Jotkut ovat tehneet koko elämänsä töitä pääkaupunkiseudulla, toiset pikkupaikkakunnilla. Haastateltujen joukossa on opettajia, toimittajia, duunareita, ”sekatyöläisiä” ja järjestöaktiiveja (nämä ovat omia suuntaa antavia tulkintojani, enkä usko asukkaiden suoraviivaisesti identifioituvan näihin lokeroihin). Koska monen motiivi yhteisöasumiselle on ollut päästä pois urakeskeisestä oravanpyörästä, ovat kokemuksetkin sen mukaisia. Haastateltujen motiivit yhteisöelämälle ovat kuitenkin myös moninaiset. Eräs asukas kertoo motiivinsa yhteisöasumiselle löytyvän omavaraisuuden tavoittelusta (M4-25), toiselle on ollut tärkeää pärjätä ilman rahaa (M3-54). Varhaisimmat asukkaat olivat innostuneet ekokyläaktiivi Marketta Hornin tv:ssä ja radiossa aikoinaan esittämästä ekokyläideasta jo ennen kuin paikkaa Keuruun Ekokylälle oli löydetty (M3-54, N3-69, N4-70). Joillekin ekoyhteisöllisyys edustaa vahvaa valintaa kestävämpään elämäntapaan (M1-55, N1-42, N2-35). Kaikkien syyt ekokyläasumiseen eivät olleet yhtä aatteelliset, vaan yhteisöllisyydestä on voitu etsiä miellyttävää ja turvallista paikkaa viettää vanhuudenpäiviä. Yhteisöasumiseen on ikään katsomatta voitu päätyä jonkinlaisen kriisitilanteen tönäisemänä tai sosiaalista turvaverkkoa etsiskellessä (N3-69, N4-70).

Haastateltujen joukossa on yksi entinen musiikinopettaja ja muutama muukin ihminen joka on paljon tekemisissä musiikin kanssa. Hyvin moni asukkaista soittaa tai laulaa enemmän tai vähemmän aktiivisesti. Tämä voi vaikuttaa siihen, että noin puolet haastateltavista koki

kiinnittävänsä paljon huomiota myös ympäröiviin ääniin. Toinen puoli taas piti itseään vähemmän herkkänä tai neutraalina äänien suhteen: äänet saattoivat olla jotakin mitä ei ole tullut ajatelleeksi, tai sellainen ympäristön elementti johon ei ainakaan erityisesti kiinnitetä huomiota.

6.2 Keuruun Ekokylän ääniympäristö

R. Murray Schafer (1977: 9) esittää, että kun ruvetaan selvittämään äänimaisemaa, tulee ensin löytää äänimaiseman erityispiirteet: äänet jotka ovat tärkeitä niiden omintakeisuuden, määrän tai hallitsevuuden vuoksi. Tässä kuvailen tarkemmin haastatteluissa esiin tulleita Keuruun Ekokylän äänimaisemallisia erityispiirteitä. Myöhemmissä kappaleissa tartun keskeisimpiin aineistoista nousseisiin teemoihin. Pyrin pohtimaan kuinka äänet ja kuuleminen vaikuttavat yhteisöllisyyteen, ja toisaalta yksityisen kokemuksiin yhteisöllisessä elämäntavassa. Samoin tarkastelen ääniympäristön piirteiden osallisuutta Keuruun Ekokylän identiteetin rakentumisessa, ja sitä kuinka asukkaiden yksilöllisesti omaksuma yhteisöliikkeen ideologia vaikuttaa siihen, mitä merkityksiä ympäröiville äänille annetaan.

Keuruun Ekokylän ominaispiirteet kuten sijainti, rakenne ja asukkaiden lukumäärä ja omalaatuisuudet vaikuttavat yhteisön äänimaisemaan. Samoin yhteisön äänet luovat Keuruun Ekokylälle erityistä luonteenomaisuutta. Voidaan ajatella että äänellisesti merkityksellinen on Ekokylän sijainti aukealla paikalla, mäen päällä. Paikka on avara ja tilaa riittää (M1-55). Äänimaisemallisia ominaispiirteitä tuo myös sijainti maaseudulla metsien ja pienen järven tuntumassa kaukana lähimmistä naapureista. Ekokylän sijaintia ja ympäristöä kuvailin tarkemmin luvussa 4.1. Rakenteellisesti Ekokylälle ominaista ovat suuret rakennuskokonaisuudet, jotka luovat omanlaistaan ympäristöä äänten kulkea. Päätalon ruokasali on kaikuisa ja ”kouluruokalamainen”, vaikka tilan akustiikkaa on pyritty parantamaan muun muassa akustisilla levyillä (M1-55, N1-42). Pääasiallisessa asuinrakennuksessa kivitalossa ja muissakin asuinrakennuksissa äänet kulkevat vaivattomasti asunnosta toiseen, sillä äänieristystä ei ole järjestetty parhaalla mahdollisella tavalla (M1-55, M4-25, N4-70). Talvisin kivitalossa voi kuulla myös jatkuvaa lämmitysputkien ääntä (M1-55, N1-42). Suhina häiritsee joitakin asukkaita, mutta äänen lämmitykseen liittyvä funktio helpottaa sen sietämistä. Myös itse hakelämmittimen ääni kuuluu pannuhuoneesta joihinkin kivitalon

huoneisiin, ja vain äänen lakkaaminen havahduttaa kiinnittämään siihen huomiota (M2-47, M3-54, N1-42). Myös muissa rakennuksissa lämmitysjärjestelmä ja vanhat (ja uudet) putket saattavat pitää ääntä (N2-35). Ainoastaan vanhan hirsisen Väentuvan monet mainitsivat erikseen rakenteiltaan akustisesti miellyttäväksi ympäristöksi. Puu materiaalina miellyttää:

”Väentuvan ääniympäristö on miellyttävä ja yhteisöllisyyttä tukeva esimerkiksi siinä että miten se reagoi puheääneen. Niin kun sitä ei oo täällä yhteistalon näissä ruokailutiloissa. No tää on vähän parempi tää takkahuone varsinkin silloin kun takassa on tuli, mut niinku se laitosmaisuus jotenkin toimii sitä yhteisöllisyyttä vastaan. Kun taas Väentupaan kun mennään niin melkein samantien tulee semmonen hyvin jaetun tunne, kokemus siitä. Ja äänet on yksi puoli sitä kokonaisuutta. Ei ainoastaan se tila tämmösenä kolmiulotteisena tilana, ei ainoastaan niinku visuaalinen puoli, vaan äänet myös vaikuttaa.” M1-55

Suurille, osittain laitosmaisille rakennuksille ja tilalle on myös ominaista isot laitteet, joiden tarvitsee olla säännöllisesti päällä (M4-25). Varsinkin Ekokylän toimistossa työskentelevien arkiseen ääniympäristöön kuuluu erilaisten laitteiden kohina ja rätinä (N1-42). Koneiden äänet liittyvät myös muuhun työntekoon. Ekokylää on joskus tituleerattu työyhteisöksi, mikä viittaa siihen, että monenlaista puuhaa on jatkuvasti meneillään eri puolilla kylää (M1-55). Suuri tila, rakennusten lukumäärä ja koko vaativat paljon ylläpitoa. Traktorilla kuljetetaan raskasta lastia paikasta toiseen, osallistutaan puu- ja lämmityshommiin tai istutetaan perunoita. Moottorisaha, sirkkeli tai porakone voivat laulaa eri puolilla kylää. Kangaspuut lonksuttavat Väentuvassa ja ompelukone Kivitalossa (N1-42). Keittiöstä kuuluu astianpesukoneen ääni, astioiden kalinaa, uunin pirinää ja tuuletuksen huminaa (N4-70). Keittiön äänet erottuvat laitoskeittiömäisinä, kun ruokaa laitetaan useammalle ihmiselle ja toisinaan useamman kokin toimesta (M3-54). Ruokailutilanteet ovat muutenkin Ekokylän äänellisesti monipuolisimpia hetkiä, kun ihmiset kokoontuvat yhteen. Keittiön äänien lisäksi ruokailutilanteissa kuuluu puheensorinaa ja naurua, ja lapset pitävät omaa ääntänsä. Ruokailuun liittyy myös kesäisin soitettavan ruokakellon ääni (kuva 4). Vastikään Ekokylään muuttanut asukas (M1-55) kaipailee tulen ääntä, jota Ekokylässä voi kuunnella lähinnä Väentuvassa, takkahuoneessa ja saunassa, koska muissa rakennuksissa on keskuslämmitys. Tulen äänen koki tärkeäksi toinenkin asukas, joka hakeutui sitä kuulemaan Väentupaan:

”Tuli on tosi tärkeä. Täällä pääsee halutessaan, voi laittaa tulet. Et se on niitä ihan niinku

rauhottavimpia ääniä mun mielestä.” M2-47

Kuva 4. Ruokakello on Ekokylän kesäinen äänimaamerkki, jonka soitannan kaikki tunnistavat. Kuva: Outi Kautonen

Lisämausteen Ekokylän ääniympäristölle tuovat vuohet (kuva 5), hevoset ja kanat, joiden kanssa osa asukkaista on tekemisissä tiiviimmin niitä hoitaessaan (N2-35, M4-25). Eläinten äänien pariin täytyy kuitenkin yleensä hakeutua, koska ne ovat suhteellisen hiljaisia ja niillä on omat paikkansa Ekokylän laajalla alueella. Aiemmin eläinten ääniä on voinut kuulla enemmänkin, kun tilalla on ollut ainakin lampaista ja kukko (M3-54, N4-70). Ekokylän muutamat koiratkin ovat aiemmin saaneet juoksennella nykyistä vapaammin (M2-47).

”Sitten on tämä todellakin että hevoset joskus tuolla liikkuvat, ja kuuluu semmonen töminä, semmonen niinkö hias ja aika raskas töminä, se on aika mukava ääni kanssa semmonen töminä. Se on hevonen joka on ihan rauhassa siinä vaan kävelee, semmonen hias tömps tömps tömps vaan kuuluu tänne joskus. Se on mukava ääni täällä joka kuuluu.” M3-54

Kuva 5. Ekokylän vuohien aikaansaama äänimaisema on läheisin niiden hoitajille. Kuva: Outi Kautonen

Kuva 6. Kesäiset talkoot Ekokylän kasvimaalla. Talkooväki tuo Ekokylän äänimaisemaan elävyyttä – ihmisten ja työn ääniä. Kuva: Outi Kautonen

Yhteisön äänimaiseman kannalta yhteisön asujaimisto on oleellinen: kaikki haastatellut mainitsivat ihmisäänet merkittäväksi osaksi yhteisön ääniympäristöä (kuva 6). Yhteisöä ei ole olemassa ilman ihmisiä ja heidän tuottamaansa ääntä. Ekokylän hajanainen rakenne vaikuttaa äänimaisemaan varsinkin ihmisäänten osalta. Rakennuksia on paljon ja ihmiset asuvat monessa eri yksikössä, osaksi erillään toisistaan. Ihmisäänet keskittyvät tiettyihin tilanteisiin ja paikkoihin, kuten ruokailuhetkiin, kokouksiin ja sovittuihin harrastuksiin.

Monet haastateltavat totesivat Ekokylän ulkopuolelta kuuluvat ihmisen aikaansaamat äänet vähäisiksi. Naapurit ovat kaukana lukuun ottamatta viereistä puusepänverstasta, jonka äänet vain yksi haastateltavista mainitsi (N1-42). Vaikka pihapiirin halki kulkee tie, ei liikennettä ole paljoa. Tosin joillekin yksittäisille työmaille on kulku kylän halki. Ekokylän vuokralla olevilla pelloilla huristelee kesäisin tietenkin maanviljelijä traktorillaan (N4-70). Arvelipa joku kuulleen junankin vaimean äänen kilometrien takaa (N1-42). Kauempaa kuuluu silloin tällöin ampumarjoitusten ja lentokoneiden ääniä tai sopivalla tuulella liikenteen kaukaista humua (M2-47).

Sen sijaan ympäröivän luonnon äänet koki jokainen poikkeuksetta tärkeiksi ja erittäin olennaisiksi Ekokylän luonteen kannalta. Tästä huolimatta mitään nimenomaan Ekokylälle erityisiä ominaispiirteitä ei kylää ympäröivän luonnon äänimateriaalista kuitenkaan mainittu. Linnunlaulun, tuulen, sateen, ukkosen ja lumen äänistä kerrottiin hyvinkin seikkaperäisesti. Kesällä luonnon ääniä on enemmän, ja niitä päädytään aktiivisemmin kuuntelemaan esimerkiksi marjametsälle (N3-69). Luonnon äänten luonnollisen vuodenaikojen vaihtelun lisäksi myös Ekokylän muu äänimaisema vaihtelee paljon vuodenkierron mukaan. Talvella on selkeästi hiljaisempaa lukuun ottamatta lämmityksen ääniä. Lasten äänet kuulostavat erilaisilta suljetussa tilassa talvisin ja kesällä ulkona. Kesällä Ekokylässä on myös paljon enemmän tapahtumia ja vierailijoita. (N2-35, N3-69.)

Ekokylässä musiikki on osa sekä arjen että juhlan äänimaisemaa. Monet asukkaista soittavat itse rumpua tai pianoa tai laulavat. Kynnys osallistua on kenties monia muita paikkoja matalampi, sillä ekoyhteisöliikkeessä luovaa toimintaa pidetään tärkeänä sen itseilmaisuvoiman takia. Taide ei ole ainoastaan harvojen sitä ”hyvin taitavien” touhua, vaan sen ajatellaan olevan tärkeä kokonaisvaltaisen ja ihmisen tarpeita tyydyttävän elämän osa-alue. (Global Ecovillage Network 2010a.) Ekoyhteisöihin kenties myös hakeutuu tietyn tyyppisiä, taiteellisesti suuntautuneita ihmisiä. Kaikki haastateltavat mainitsivat musiikin oleelliseksi ja tärkeäksi osaksi Ekokylän ääniympäristöä.

Monien haastateltujen mielestä musiikki monesti ”hautautuu” Ekokylässä liiaksi pääasiassa Väentupaan (M1-55, M2-47, N4-70). Lähes kaikki soisivat musiikkia olevan enemmänkin (myös N3-69). Tämäkin tilanne on toinen kesäisin, kun rummutusta voi kuulla ulkona nuotiolla (N3-69). Eräs haastateltavista kuitenkin ihastelee sitä, kuinka musiikkia voi kuulla ”mitä kummallisimpiin ajankohtiin” vaikkapa keittiössä (N1-42). Ehkä onkin kyse siitä, että on satuttava sopivasti paikalle.

Ekokylän laajat tilukset antavat mahdollisuuden äänimaiseman monipuolisuuteen ja paikallisiin, pienpiirteisiin ääniympäristöihin. Jokaisella rakennuksella ja paikallaan on oma akustinen ympäristönsä. Hiljaisuutta voi kuunnella viljamakasiinissa (N2-35), hevosten hörähtelyä ja tömistelyä hevosaitauksella (M2-47), veden ääniä järven rannalla (N3-69) ja saunassa vaihtoehtoisesti rauhallisen jutustelun ääniä tai tulen ääntä ja hiljentymisen kokemuksia (M1-55).

6.3 Yksityinen paikkakokemus ja kodin äänimaisema

Kerrostaloasumista ja yhteisöasumista yhdistää usein tietynlainen tiivis asumismuoto. Meri Kytö (2010: 55) esittää, että kerrostaloasumisessa yksityisen ja julkisen rajat hämärtyvät ja lomittuvat. Näin näyttäisi tapahtuvan myös yhteisöasumisessa yksityisten ja yhteisten äänikokemusten suhteen. Oletukseni oli, että yhteisömuotoisessa asumisessa on kiinnitettävä paljon huomiota yksityisen ja yhteisen tilan ja äänimaiseman tasapainotteluun. Keuruun Ekokylä ei kuitenkaan ole aivan tyypillinen yhteisö, sillä se on rakenteellisesti melko hajanainen. Asuinyksiköitä on monia ja laajalla alueella, ja ne muodostavat omia ”osayhteisöjään”. Tarve etsiä yksityistä äänimaisemaa vähenee, kun asutaan kauempana muista ihmisistä. Yhteisöllisyydessä ei ole kyse yksityisyyden mitätöimisestä, mutta yksityinen elinpiiri tai se, mitä pidetään yksityisenä voi yhteisön keskellä muuttua: supistua tai laajentua. Yhteisöasumisessa yhdistyvät mielenkiintoisella tavalla sekä yksityinen että yhteinen. Äänet voivat toimia molemmankaltaisten kokemusten ponnikkeena. Äänet viestittävät yhteisestä ja yksityisestä, toisinaan samanaikaisesti molemmista. Ekokylän asukkaat arvostavat ja kaipaavat sekä yksityistä että yhteistä äänimaisemaa. Äänillä on suuri merkitys yksityisen paikantunnun kehkeytymisessä yhteisöllisessä asumismuodossa. Suurin osa haastatelluista yhdisti yksityisyyteen ensimmäisenä ”oman rauhan” ja hiljaisuuden, yhteiseen ihmisten ja työn äänet. Toki yksityinen äänitila sai monimuotoisempiakin tulkintoja. Ekokylän kaltaisessa asumismuodossa nämä asukkaiden erilaiset tarpeet voivat ainakin periaatteessa tulla

tydytetyksi.

Lähes kaikki haastateltavat kokivat oman, yksityisen tilan ja siihen liittyen rauhan ja hiljaisuuden löytyvän erinomaisen helposti Keuruun Ekokylästä. Monien mielestä yksityinen äänimaisema on helpompi löytää kuin ihmiskontakteihin perustuva sosiaalinen äänimaisema, jota oikeastaan kaivataan juuri tästä syystä enemmän (M1-55, M3-54, M1-47, N1-42). Vaikka yksityinen äänitila on Ekokylässä usein taattu, eikä sen etsiminen vaadi suurempia pohdintoja, on sen olemassaolo selvästi hyvin tärkeää asukkaille. Osa haastateltavista kertoi saavansa kaipaamansa yksityisyyden Ekokylässä ilman että sellaiseen tarvitsisi hakeutua (N2-35, N4-70, M4-25). Toiset taas ilmoittivat silloin tällöin vetäytyvänsä varta vasten omiin oloihinsa (N1-42, M1-55, N3-69). Asukkaat ovat erilaisia, toiset viihtyvät jatkuvasti sosiaalisessa ympäristössä, toiset kaipaavat enemmän omaa rauhaa. Yksi haastatelluista toi ilmi tässä yhteydessä kokemansa ristiriidan, hän toisaalta kaipaa enemmän yksityistä tilaa, toisaalta enemmän ihmisääniä:

”Se on vähän ristiriitasta, toisaalta mä kaipaan sitä enemmän, toisaalta vähemmän. Et välillä on niinku liiankin hiljasta, tietyllä tavalla liian hiljasta, yksinäistä, sellasta hiljaisuutta mikä liittyy yksinäisyyteen, vähän sellasta luostarimaista. Varsinkin näin talvella. [...] Mut ehkä tälle yhteisölle on ominaista sellanen että ihmiset on aika vetäytyviä täällä, itseni luen siihen samaan luokkaan. Semmosen merkityksellisen puheen nälkä on, tai merkityksellisten puheäänien.” M2-47

Ehkä kyse ei olekaan erilaisten koettujen äänien määrästä, vaan niiden laadusta ja siitä, onko esimerkiksi oman huoneen hiljaisuuteen hakeuduttu varta vasten vai vain siksi että muuta mahdollisuutta ei ole. Toisinaan yksityiseen hetkeen kaivataan rikkumatonta hiljaisuutta, toisinaan siihen saa kuulua ulkopuolisiakin ääniä (N3-69, N4-70, M4-25). Asukkaiden näkemykset tästä vaihtelivat: yksi arveli olevansa supersosiaalinen ja viihtyvänsä aina ihmisten seurassa (N4-70), toinen taas tokaisi, että ”ilman ääntä on mukavampaa kuin äänen kanssa”, lisäten, ettei hän kuitenkaan mikään aina itsekseen viihtyvä munkki ole (M3-54).

Yksityistä äänitilaa kaivataan arjessa ”päivittäin viimeistään käytäessä nukkumaan” (M4-25), sillä yötä päivää on raskasta kestää ulkopuolisia ääniä. Oma rauha voi olla itsestäänselvyys, johon ei sen kummemmin tarvitse tavallisesti kiinnittää huomiota (M4-25, N4-70) paitsi poikkeustilanteissa

kuten väsyneenä (N3-69, N2-42), kiireisen työrupeaman tai vieraidentäyteisen päivän (N2-42) jälkeen tai murheen hetkellä (N3-69). Monelle yksityisen kokemukseen liittyykin hiljaisuus ja rauhoittuminen. Vaikka hiljaisuus viittasi asukkaiden kokemuksissa useimmiten yksityiseen, koettiin myös jaettua, yhteistä hiljaisuutta esimerkiksi yhteismeditaatioissa (M3-54, N1-42), metsäretkellä (N3-69) tai yhteisessä hiljaisessa työnteossa (M3-54). Tällaiset tilanteet ovat konkreettisia esimerkkejä yksityisen ja yhteisen äänimaiseman yhdistymisestä. Haastateltavat antoivat hiljaisuudelle erilaisia, sekä positiivisia että negatiivisia merkityksiä. Jonkinlaisen hiljaisuuden jokainen haastateltavista kokee tärkeäksi, mutta sitä ei monien mielestä tarvitse etsimällä etsiä, koska Ekokylässä se on niin helposti löydettävissä (M1-55). Hiljaisuus sai myös negatiivisia vivahteita, kun se liittyi kenties liialliseen yksityisyyteen: yksinäisyyteen ja eristyksissä olemisen tunteisiin (M2-47, M3-54). Tässä yhteydessä haastateltavat kuitenkin viittasivat useimmiten hiljaisuuteen kokonaisvaltaisena lepona (M2-47), rauhoittumisena (N1-42), sisäisenä rauhana (M3-54), rentoutumisena, taukona (N4-70) ja keskittyneisyytenä (N2-35, M4-25). Hiljentymisen ”puhdistaa” ja ”pitää palikat oikeassa järjestyksessä sisällä” (M2-47). Yksityisiin ääniin yksi haastateltavista lisäsi myös sisäiset äänet, joita hän kuulee varsinkin oltuaan pitkään yksin ihmisäänten ulottumattomissa, esimerkiksi retriitillä. Hän mainitsi tällaisten äänten usein liittyvän joihinkin aiempiin muistoihin tai kokemuksiin (M3-54).

Yksityisyys voi rikkoutua erilaisista väärään aikaan kuulluista äänistä tai intiimeihin toimintoihin liittyvistä äänistä (Kytö 2010: 47). Ekokylässä useimpien asuinrakennusten äänieritys on heikko (M1-55, N4-70). Se ei haastateltavien mukaan kuitenkaan ole aiheuttanut suurempia harmeja, sillä ”kukaan ei mekkaloi” (M1-55). Harvoja ääniä koettiin yksityisyyttä rikkoviksi tai sitä häiritseviksi, koska Ekokylässä on paljon tilaa jokaiselle löytää oma yksityinen paikkansa ja hetkensä. On kuitenkin myös eriäviä mielipiteitä äänenkäytöstä, ja tarpeita tehdä yhteisiä sopimuksia tai hallita ääniympäristöä muilla, omilla tai yhteisillä keinoilla. Toimistorakennuksessa asuva iäkkäämpi asukas koki mekastavien lasten äänet tai toimistokäytävässä touhuamisen äänet joskus omaa rauhaa häiritseviksi (N3-69). Joku mainitsi radion tai television äänet toisinaan vähän häiritseviksi, jos itse ei osallistu niiden katsomiseen tai kuuntelemiseen (M3-54). Moni kertoi kesäisten rummutustuokioiden aiheuttaneen häiriintymisiä, mutta kukaan haastateltavista ei itse myöntänyt harmistuneensa rummutuksesta (M3-54, N3-69, N1-42, M2-47). Eräs asukas taas oli päätenyt yksinäisiin saunavuoroihin, sillä hänelle saunahetket olivat pyhiä ja hiljaisuutta vaativia (M1-55). Asukkaiden mukaan sellaisia tilanteita tulee harvoin, joissa kanssa-asujien aikaansaamiin ääniin

pitäisi puuttua, koska nämä häiritsevät yksityisyyttä.

Pääasiallisesta tyytyväisyydestä huolimatta asukkailla on toki erilaisia keinoja taata yksityisen paikantunnun ja kodin äänitilan kokeminen. Meri Kydön (2010: 54) hahmottelemaa, kerrostaloelämään keskittyvää jaottelua mukailten äänille voidaan ensinnäkin **antaa omia, tuttuja ja turvallisia merkityksiä**. Vaikka ”ulkopuolisia” ääniä kantautuu yksityiseen tilaan, mainitsivat monet nauttivansa esimerkiksi omaan huoneeseen kuuluvista naapureiden äänistä:

”Esimerkiksi tuo kivitalo on erittäin kiva yhteisöasuinpaikka ja asunto. Siellä kuuluu aina että joku kulkee jostain ovesta tai soittaa jotain musiikkia tai menee keittiöön tai jotain tämmöstä. Se on hirveen kiva tietää että on muita ihmisiä. Koska se, että vaikka ite ois siellä omassa huoneessa, niin sanotussa kodissa joka on oma huone, niin se on aivan eri kun ettei kuulis mitään, vain itseaiheutettuja ääniä, kuin että kuulee sieltä että aha nyt se menee siitä ovesta, tietää mikä ovi käy että aha se menee nyt sinne ulos. Ja joku taas kuulee että vettä lasketaan keittiössä. Elikkä ne on hyvin kotoisia ääniä.” N4-70

Yksityinen paikka tai koti ei siis välttämättä vaadi hiljaisuutta tuodakseen yksityisen paikankokemuksen. Äänten tuttuus vaikuttaa siihen, koetaanko ne yksityisyyttä rikkoviksi vai tukeviksi. Yksi asukkaista vertasi yhteisön ääniä perheen ääniin, vain laajemmassa mittakaavassa (M3-54). Yhteisön äänimaisemassa toisten ihmisten ja naapureiden aiheuttamat äänet ovat tuttuja, eivätkä siksi välttämättä niin häiritseviä. Tällöin äänistä tulee kotoisia ja ne otetaan osaksi yksityisen kokemusta. Äänet saavat henkilökohtaisemman merkityksen vaikka olisivatkin jonkun muun aiheuttamia. Äänistä tulee ikään kuin omia, ja näin ne voivat oikeastaan tukea yksityisyyden kokemusta. Esimerkiksi kesällä ulkoa kuuluva rummutus ei välttämättä häiritse, koska sen tietää tapahtuvan vain silloin tällöin eikä joka ilta (M3-54). Naapurit ja näiden toimet ovat tuttuja, kun tiedetään kuka oven takana tömistelee tai keittiössä kolistelee. Kirsi Saarikangas (2006: 237) pohtii kodin olemusta esittäen, että vaikka koti onkin yksityinen paikka, kuuluvat kotiin myös erilaiset seinien taakse levittäytyvät merkitykset ja esimerkiksi sosiaaliset suhteet. Tällaisia ulkopuolelle kurkottavia tai ulkopuolelta kotia määrittäviä elementtejä voivat tämän tutkimuksen valossa olla myös seinien takaa kantautuvat äänet.

Toiseksi yksityistä tilaa voidaan hakea myös **konkreettisesti eristäytymällä** seinien taakse, omaan

huoneeseen tai asuntoon (Kytö 2010: 45). Ekokylässä jokaisella on yksityinen tila: huone tai asunto, jonka moni mieltää kodikseen. Toisille taas Ekokylä laajemmin on koti. Omaan soppeen vetäydytään lepäämään tai rauhoittumaan tarvittaessa (M2-47). Huoneet ovatkin jokaisen omia, yksityisiä territorioita, joihin ei mennä ilman huoneenhaltijan lupaa (N3-69). Yksi haastateltavista (M4-25) pohti, että jo yhteisöä perustettaessa on jokaiselle taattava oma yksityinen tila: huone tai asunto. Hänen kokemuksensa mukaan liian tiivis yhteisö, jossa moni asuu samassa tilassa, ei toimi, sillä pidemmällä tähtäimellä ihminen kaipaa myös omaa rauhaa. Oma tila on palauttava lepopaikka.

Kolmanneksi Kytö (2010: 45) mainitsee yksityisen äänimaiseman ylläpitämisen keinona myös **keskittymisen paikan omiin ääniin tai omien äänten tuottamisen**. Kerrostaloasumisessa ei laadukkaana pidetty ääniympäristö välttämättä ole tarkoituksenmukaisin, vaan äänillä voidaan luoda yksityistä tilaa esimerkiksi soittamalla musiikkia joka peittää alleen naapurin äänet ja samalla estää naapuria kuulemasta omia ääniä: ”Ulkomaailmasta voi eristäytyä siten, ettei itse kuule kauas”. Myös yksi Ekokylän asukkaista mainitsi pitävänsä usein radiota hiljaisella paksuntaakseen seinä ja estääkseen omien ääniensä kuuluminen muille:

”Niin minä enemmän sitä pelkäsin että minun aiheuttamani äänet häiritsevät muita. Kun minä menin tuonne huoneeseen, minä panin radion auki, mutta niin sillä tavalla että se ei varmaan kauheesti kuulunut muualle. Mutta minä sain sillä seinät paljon paksummaksi. Minun ääni ei sitten sieltä kuulunut, eikä minulle kuulunut sinne ääniä.” N3-69

Mieluista äänimaisemaa luodaan myös soittamalla rumpua, pianoa tai levyjä (M2-47, M4-25) tai louskuttamalla kangaspuita, joiden ääneen liittyy samalla vahva käsillä tekemisen tuntu (N1-42).

Myös **paikan konkreettinen valitseminen** on keino päästä kokemaan yksityistä äänitilaa. Jo Ekokylä asumisratkaisuna on yksi oleellinen valinta. Eräs haastatelluista mainitsi kenties yhden yhteisöllisen elämäntavan keskeisistä ominaispiirteistä: koska hän itse on valinnut yhteisöllisen asumismuodon, kokee hän olevansa tyytyväinen asumisen kaikenlaisiin osa-alueisiin:

”Niin, se on just se että miten se koti käsitetään, mitä sillä kodilla ajatellaan. Et jos ajatellaan niin, että mä olen hyvin iloinen ja onnellinen siitä että mä saan Ekokylässä asua, niin tavallaan se tarkoittaa sitä että mä olen myöskin iloinen ja onnellinen niistä äänistä

mitä tähän asumiseen liittyy. Et tavallaan ne kaikki äänet, tiskikoneen melu ja astioiden kilinä, ne on nyt tähetkisen kodin ääniä. Ja koska mä oon iloinen ja onnellinen kun mä olen täällä, niin kai ne sitten saa kuulua tähän.” N1-42

Myös huonevalintaan voi itse vaikuttaa esittämällä toiveen oman huoneen sijainnista (N4-70). Toisinaan suurimmassa asuinrakennuksessa kivitalossa vain joka toinen huoneista on asuinkäytössä, muut vierashuoneina (M4-25).

Ekokylässä riittää tilaa jokaisen löytää oma soppensa tai oma yksityinen ääniympäristönsä myös muualta kuin omasta huoneesta. Useampia muiden ihmisten aiheuttamia epämiellyttäväksi koettuja ääniä on aina mahdollisuus paeta jonnekin. Yksityistä paikankokemusta etsitään myös Väentuvasta (M2-47), etäsaunalta (N1-42, M1-55), metsästä (N3-69, N4-35), viljamakasiinilta tai eläinten luota (M4-25, N4-35). Väentupa nousi toistuvasti esille sekä yhteisöllisyyttä että yksityisiä kokemuksia tukevana tilana. Väentuvassa koetaan myös yksityisiä ja yhteisiä hiljaisuuden tai meditaation hetkiä. Sen puurakenteiden koettiin tukevan akustisessa mielessä sekä yhteisöllisiä että yksityisiä kokemuksia. Väentuvassa saa viettää aikaa yksin tai hiljaa toisten kanssa. (M1-55, M2-47, M3-54). Yksityinen hiljaisuuden kokemus voi löytyä myös aamulla, kun muut vielä nukkuvat (M3-54, N1-42):

”...tai sitten voimme ehkä ajatella niinkin että jos me ollaan täällä tämmösessä yhteisöllisessä mielentilassa, joka alkaa aamulla kello 7 tai 8 kun me yleensä heräämme. Niin silloin meillä alkaa nämä yhteiset ajatusmuodot liikkumaan täällä, niin silloin alkavat myös minun aivoissa ne liikkua ne ajatukset mitä täällä muillakin liikkuu sitten. Mutta jos minä herrään neljän aikaan, niin silloin kaikki muut ovat nukkumassa. Silloin ei vielä ole sitä meidän äänimassaa tai ajatusmassaa ei ole siellä vielä liikkeellä, niin sekin on tavallaan rauhottunu, se on semmosena tyynenä siellä. Se on niinkö meri joka on tyyni niin se on sama juttu.” M3-54

Haastatteluista kävi ilmi myös se, että ainakin joillakuilla yhteisön asukkailla on tunne siitä että **ympäröiviin ääniin pystyy itse vaikuttamaan** (M3-54, N1-42, N3-69). Yhteisössä voidaan asua kerrostaloasunnon lailla lähekkäin muiden asukkaiden kanssa, mutta yhteisössä oleellista on jakaminen. Yhteisöllisyys ja jakaminen toki toteutuu eri määrin myös erilaisissa kerrostaloasumuksissa, mutta yhteisössä kaikki asukkaat ovat yhteisöllisyyteen ja sen kehittämiseen

enemmän tai vähemmän sitoutuneita. Yhteisössä yksityisen ja yhteisen rajapinta ei olekaan niin selkeästi määriteltävissä. Voidaan ajatella että tavanomaisemmassakin perhe-elämässä yksityisyys voi joutua koetukselle esimerkiksi lasten leikkien levittäytyessä ympäri taloa. Perheen muut jäsenet kuitenkin hyväksytään tavallisesti osaksi yksityistä tilaa, samoin kuin näyttäisi tapahtuvan monien yhteisöasujien suhteen. Silti myös oma, yksityinen paikkakokemus on tärkeää oli asumismuoto mikä tahansa. Tarvittaessa äänistä voidaan keskustella tai mainita niistä häiritseviä ääniä tuottaville tahoille. Erilaiset yhteiset sopimukset ja säännöt liittyvät siihen, että yhteisöllisyydestä huolimatta, tai juuri siitä johtuen, yhteisössä halutaan myös kunnioittaa yksilöä ja tämän tarvetta yksityiseen tilaan ja aikaan. Tässä mielessä yhteisöasuminen ei ehkä eroakaan suuresti esimerkiksi kerrostaloasumisesta, jossa myöskin taloyhtiöt määrittelevät hiljaisuuteen ja kotirauhaan liittyviä sääntöjä. Keuruun Ekokylässä on esimerkiksi asuinrakennuksissa hiljaisuus klo 22-7. Tiiviimmin rakennetussa yhteisössä jouduttaisi kenties käymään kiihkeämpääkin keskustelua äänistä ja tekemään enemmän ääniin liittyviä sääntöjä ja sopimuksia. Yhteisön erottaa sattumanvaraisemmista yhteisasumisen muodoista se, että jokaisella asukkaalla on yhteisössä yhtäläinen mahdollisuus ja vastuu vaikuttaa yhteisiin sääntöihin.

6.4 Arvomaailma äänimaiseman tulkinnoissa

Keuruun Ekokylässä järjestettävän Maailman Ekokyläverkoston kehittämän Kestävän elämäntavan koulutuksen opetusmateriaalin alkutekstissä esitetään huoli muun muassa ”hallitsemattomasta kaupungistumisesta, josta seuraa sosiaalista vieraantumista, juurettomuutta ja luontoyhteyden katkeamista” (Gaia Education 2009: 3). Tämä kiteyttää hyvin haastatteluista kumpuavia ajatuksia myös äänimaiseman osalta. Noora Vikman (2007: 20) toteaa, että melun ja hiljaisuuden väliseltä dikotomialta ei voida äänimaisemaa koskevissa haastatteluissa helposti välttyä. Tätä erottelua koskeva argumentaatio oli näissäkin haastatteluissa hyvin voimakasta. Se tuli ilmi kaupungin, maaseudun ja luonnon äänimaisemiin liitettävänä arvostuksina. Välillä olin jopa aistivinani monen haastateltavan haluavan korostetusti tuoda esille omia näkemyksiään heidän oikeanlaisena pitämästään ääniympäristöstä. Voi olla, että luonnon äänet saivat täten haastateltavien puheissa vielä käytäntöäkin korostetumpia merkityksiä. Toisaalta joidenkin kohdalla koin, että minun oletettiin haastattelijana olevan kiinnostunut juuri tästä äänimaiseman puolesta – että omalla agendallani olisi hiljaisuuden ja luonnon äänimaiseman suojelu, mitä en kylläkään koskaan ääneen

tuonut ilmi. Oletan tämä johtuvan siitä, että hiljaisuuden ja luonnon äänimaiseman suojeluun liittyvä keskustelu on ennestään tuttua monelle Ekokylän asukkaalle, sillä ympäristö- ja luontoarvot ovat keskeisellä sijalla Ekokylän toiminnassa. Luultavasti siksi ääni puheenaiheena toi luontoon liittyvän äänimaailman ulottuvuuden ensimmäiseksi monen ekokyläläisen mieleen.

Ekokylän asukkaat toivat odotetusti esiin kokemuksensa maaseudun ja luonnon ja toisaalta kaupunkiympäristön äänimaiseman välisistä eroavaisuuksista. Haastatteluista nousi vahva arvomaailma: vaikka luontoympäristö sinänsä ei ollut yksistään riittävä syy ekoyhteisöön hakeutumiselle, pidettiin Ekokylän sijaintia maaseudun ja luonnon äänimaisemassa yhtenä Ekokylän tärkeimmistä ja ominaisimmista piirteistä. Monet liittivät luonnonäänten ja näin luonnonläheisyyden vastapariksi Kai Vaaran (2002b) kuvaileman kulutus- ja kilpailukeskeisen elämäntavan, josta on tahdottu siirtyä pois. Suurin osa haastatelluista ei voisi kuvitella asuvansa ekoyhteisössä joka sijaitisi kaupungissa, taajama-alueella tai edes sellaisen liepeillä. Muutama haastatelluista tosin piti yhteisön sijaintia äänellisesti erilaisessa ympäristössä mahdollisena, mutta hekin totesivat Ekokylän luonteen varmasti siinä tapauksessa muuttuvan oleellisesti (M2-47, N2-35, M4-25).

Mikä luonnon äänimaisemassa sitten on Ekokylän asukkaiden mielestä merkityksellistä ja tärkeää? Ekokylää ympäröivä luonnon äänimaailma oli haastateltujen mielestä miellyttävä, koska se on rauhallinen, kiireetön, pehmeä, tasapainoinen ja meluton (M1-55, M3-54, N2-35, M4-25). Kokemuksellisesti nimenomaan hiljaisuus yhdistettiin voimakkaasti luonnon äänimaisemaan. Ekokylän äänimaiseman luontoon liittyvät elementit koettiin monimuotoisiksi, rikkaiksi ja vaihteleviksi (M3-54, N1-42). Nämä ajatukset sopivat Schaferin (1977: 43) perinteiseen jaotteluun matala- ja korkeataajuisista äänimaisemista. Korkeataajuisessa äänimaisemassa äänillä on korkea informaatioarvo ja ne erottaa paremmin toisistaan:

”Ehkä se ero on siinä että ne äänet joita on täällä meillä niin ne eivät ole täällä niin teräväpiirteisiä kuin muualla, ne äänet on niinkö matalampia. Niitä tekijöitä jotka synnyttää ääntä on vähemmän. Se ääni joka sieltä tulee niin se on sellasta matalempaa tai se ei häiritse niin paljon. Hyvin monesti se on myöskin että se on aika ajoittain, aika ajoittaista ääntä.” M3-54

Muutammat mainitsivat jopa desibeleiltään voimakkaat luonnonäänet kuten salamaniskut ja pakkasen paukkumisen olevan miellyttäviä toisin kuin merkityksiltään toisenlaiset kovat äänet (M1-55, M3-54). Luonnon äänimaiseman kokemisen ajateltiin johdattavan oleellisten asioiden äärelle: luontoa aistittaessa koettiin ihmisen olevan ”osa luontoa” (N3-69), ”läsnä omassa itsessään” (M1-55) tai ”yhtä ympäröivän maailman kanssa” (N4-70). Samoin kokemus ”maaäidin sylistä” (M1-55) viittaa ajatukseen kokemisen kokonaisvaltaisuudesta, jota ekokyläliike korostaa (Gaia Education 2009: 11-12). Tämä ajatustapa toistuu myös ekopsykologiassa, joka tähdentää ihmisen ja luonnon yhteyden merkitystä (Salonen 2005: 25-29). Myös sosiologi Risto Heiskalan (1996: 7) ajatus läntisen kulttuurin kokemusten keinotekoisuudesta kuvaa joidenkin haastateltavien asennetta: äänimaisemaa halutaan kokea autenttisesti ja luonnollisesti ilman ääntä välittäviä laitteita. Haastatteluista nousi selvä viesti: äänimaiseman suhteen ei kaivata keinotekoisuutta, vaan ne äänet joita eniten arvostetaan ja jotka miellyttävät eniten ovat luonnollisiksi nimettyjä, suoraan ja kokonaisvaltaisesti aistittuja luonnon tai ihmisten ääniä. Luonnonäänien yhteydessä osa haastatelluista yhdistikin tekniset ja mekaaniset äänet merkityksiltään epätoivottavaan kehitykseen (N4-70, M1-55).

”Mut joka tapauksessa luonnolliset äänet [miellyttävät], semmoset mitkä tulee ilman teknisiä apuvälineitä. En mä oikeestaan pysty pukemaan sitä sanoiksi. Varmaan se, että niissä on säveltä. Et se ei oo semmosta kolinaa, kalahtelua tai terävää, vaan ne on pehmeitä ja vaihtelevia. Mä luulen et siks. Plus niihin liittyy tietysti sitten mukavampia merkityksiä. Sellasia niinku inhimillisempiä merkityksiä.” N1-42

Eräs Ekokylän asukkaista kritisoi kaupunkiympäristön päällekkäyvää mainosten ja muiden ärsykkeiden tulvaa ja vertasi sitä Ekokylän äänimaisemaan:

”...täältä puuttuu niinku se semmonen kirkuvuus. Jos aattelet että sä tuut junalla Helsingin asemalle, astut junasta ulos ni heti on joku helvetin puolialaston nainen siinä sua vastassa. Eli se mainosten terrori niin sitä ei oo täällä visuaalisessa mielessä, mut ei oo myöskään sitä ääniterroria joka on joka paikassa muualla. Täällä on rauhallista. Ja se osittain johtuu siitä että tietoisesti ei mitään mainoksia ja siihen verrattavia ääniä tänne halutakaan. Mut toisaalta se johtuu siitä että yhteisö tyydyttää aidosti todellisia ihmisten tarpeita.” M1-55

Sama ajatus oli luettavissa myös muiden haastateltavien puheista. Ekokylän asukkaat pitivät arvokkaana – joskin myös itsestään selvänä – liikenteen hälyn, jatkuvan taustahuminan ja erilaisten mainosäänten puuttumista Ekokylästä. Luonnon äänten kaipuun takana oli monilla kaupunkielämän arvoja tai koettua arvottomuutta kritisoiava aatemaailma. Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että Ekokylän äänimaiseman ero on radikaali kaupunkimaisiin äänimaisemiin nähden. Kaupunkiympäristöön liitettiin hälyisyys, kiire ja hienovaraisempien äänten hukkuminen (M1-55, M3-54, N2-35).

Vaikka suurin osa haastateltavista iloitsi Ekokylän suomasta mahdollisuudesta päästä irti liikenteen äänistä, kaipasivat jotkut myös Ekokylässä ”täydellisen” hiljaisuuden kokemuksia. Nämä haastateltavat kokivat, että täysin mekaanisista äänistä ja liikenteestä vapaata äänimaisemaa on haastavaa löytää Ekokylästä (N1-42, N2-35, M4-25). Esimerkiksi lämmitysjärjestelmän kerrottiin tuottavan Ekokylässäkin talvisin jatkuvaa taustaääntä. Nämä asukkaat totesivat kokevansa äänimaiseman miellyttävämmäksi ilman keskuslämmityksen, tietokoneiden ja ohikulkevien autojen ääntä.

”No maaseudulla tykkään hiljaisuudesta kovasti. Kun illalla kävelen ulkona, se että äänettömyys ympäröi. Täällä se harvoin toteutuu. Että ehkä maaseudulla asuessaan vois toivoa sitä täydellistä hiljaisuutta. Sitä harvoin tapahtuu täällä. Että iso laitos, isot tilat ja muut, ja isot laitteet joiden tarvii olla säännöllisesti päällä. Sitä koneiden ääntä yleensä kuuluu jatkuvasti.” M4-25

Myös kuuloetäisyydellä tapahtuvia ampumarjoituksia kommentoitiin. Lyhytaikaisin asukki ei ollut vielä rekisteröinyt harjoitusten olemassaoloa. Muut asukkaat suhtautuivat ääniin vaihtelevasti. Joitakuita ne eivät häirinneet ollenkaan, toiset kokivat ne jokseenkin epämiellyttävinä tai hämmentävinä. Joku yhdisti ne sodan ääniin (M2-47). Sodan äänimaisemaan yhdistyivät erään asukkaan mielessä myös ilotulitteet ja lasten sotaleikit (N3-69).

”Sodan äänet joskus, tai aika useinkin kuuluu tänne. Kerran yövyin tuossa Kyöpelinvuorella muutamia vuosia sitten kesällä Maan sykkeen aikaan tai jotain. Niillä oli sotaharjoitukset siinä lähistöllä ja kauhea kolonna armeijan autoja, kuorma-autoja kulki sitä tietä pitkin. Se

oli jotenkin absurdia. Silleen se maailma on aika lähellä, vaikka se tuntuu että se on aika kaukana niinku täältä.” M2-47

Eläminen luonnon ääniympäristön keskellä koettiin lisäksi suovan vapautta: ”*Jos olisi enemmän tätä ulkopuolista ääntä niin siitä menisi paljon vapautta. Ihan toinen paikka tämä sitten olisi*” (N3-69). Yksi haastateltavista (M1-55) taas oli huomannut pitkään vaivanneen tinnituksen helpottavan metsän valkoisessa kohinassa, jossa kaikki äänitaajuudet ovat edustettuina ja joka peittää alleen muut äänet, myös tinnituksen. Vaikka luonnon äänet mainittiin poikkeuksetta lukeutuvan Ekokylän miellyttävimpiin ääniin, moni luonnon äänimaailmaa ylistäneistä ei kuitenkaan varsinaisesti hakeutunut luonnon äänten pariin esimerkiksi menemällä metsään. Yksi Ekokylän ja maalaiselämän eduista katsottiin olevan se, että luonnon ääniä ei tarvitse lähteä etsimään, vaan niitä voi kuulla omassa arjessa ilman taustalla kuuluvaa liikenteen huminaa (N4-70, M3-54). Toisaalta tämä voi kertoa siitä, että osa äänimaiseman tulkinnoista perustuu todellakin kulttuurin ruokkimaan idea- ja käsitemaailmaan (Tuan 1977: 18). Linnunlaulu voi olla ideana miellyttävä, vaikka sitä ei todellisuudessa kuulisikaan kovin usein.

Haastattelujen perusteella olisi helppoa tehdä yksinkertaistava päätelmä siitä, että haastateltavien kokemukset Ekokylän maaseutumaisista luonnonäänistä ovat positiivisia ja kaupunkiäänistä negatiivisia. Kaupungin äänimaisemasta kerrottiin melko yksipuolisesti pelkkänä liikenteen ja mainosäänten humuna, eikä sen monisyisempiä vivahteita osattu aina ajatella ainakaan yksittäisten haastattelujen perusteella. Keskusteluissa toki keskityttiin pääasiassa Ekokylän äänimaisemaan, ja haastateltavat sivusivat toisenlaisia äänimaisemia vain lyhyesti. Maaseudun äänimaisema on moniulotteinen, ja myös haastateltujen kokemukset äänimaisemasta ovat moninaiset yhteneväisistä piirteistään huolimatta. Jokainen kokemus on omanlaisensa. Yksi asukkaista (N1-42) ei pitänyt Ekokylän eroa urbaaneihin äänimaisemiin erityisen suurena. Tosin hän mainitsi myös asuneensa melko rauhallisilla kaupunkialueilla. Toinen, alun perin helsinkiläinen haastateltava myönsi nauttivansa luonnon äänimaiseman lisäksi erityisesti suurten kaupunkien ydinkeskustojen elävyydestä:

”...mä oon tottunu siihen täydelliseen omavaraiseen totaalisen rauhalliseen maalaisympäristöön, tai sitten oikein elävään urbaaniin. [...] Tääl on kuitenkin, tää luonto niinku jatkaa sitä elämisen piiriä loputtomiin, niin pitkälle kuin kaipaa. Voi lähtee ties kuin

monen kilometrin lenkille tuonne järvelle tai soutelemaan.” N4-70

On myös huomioitava, että luonnon ja maaseudun äänimaiseman välille ei voida automaattisesti vetää yhtäläisyysmerkkiä. Luonnon äänet eivät ole ainoita Ekokylää ympäröivän maaseudun ääniä, vaan siihen kuuluvat myös esimerkiksi työn äänet erilaisine koneineen ja laitteineen, ajoneuvot, naapurien liikkeet ja eläinten äänet. Luonnon äänet olivat kuitenkin haastatteluissa yleensä ihmisäänten ohella ensimmäiset äänet, joilla kuvattiin Ekokylää ympäröivää äänimaisemaa, ja ne liittyivät erityisesti syihin asua maalla ja Ekokylässä. Ekokylän luonnonääniksi mainittiin lintujen laulu ja esimerkiksi tuulen, lumen, veden ja puiden äänet (M1-55, M4-25, N2-35, N3-69, N4-70). Erityisesti luonnon äänikokemusten kuvailuista nousi esiin kokonaisvaltaisuus: kaikki aistit ovat mukana kokemuksissa, ja usein kuvailtiin äänten lisäksi myös näkymiä ja tunnelmia. Luonnon aikaansaama äänimaisema on myös elämyksellinen. Kaikista Ekokylän äänistä luonnon äänistä kerrottiin selvästi suurimmalla antaumuksella ja tunteella:

”Ja sitten tuolla on tuo etäsauna, jossa pellon laitaa mennään melko nuoreen pikku koivikkoon. Ja siinä on sellaine pikkiriikkinen, kuin koru, rantasauna, pienen lahdenpoukaman äärellä. Kaikki on vähän niinku miniatyyrikokoa, ne koivut, se pieni koivikko niinku metsikkönä minkä se muodostaa, se rakennus, se lahti, se on jotenkin hämmentävää miten se on niinku suunnattoman kaunis paikka. Ja jollakin tavalla siitä kaikesta syntyy myös sekin, että se äänimaisema on siellä erilainen. Kuin että siellä ois jotain semmosia vuosikymmeniä vanhoja koivuja, joku iso koivikko, tai et se olis suuri se lahdenpoukama, jolloin laineista ja vedenpinnasta muutenkin tulis ihan erilaista ääntä. Niin se on kans yks semmonen paikka, et mä oon monesti jäänyt sinne kylpemään niin että mä oon yksin siellä. Sillon on tuntunut että mä olen siinä maaäidin sylissä. Tosi hienoa.” M1-55

Eroavaisuuksista huolimatta Ekokylää ympäröivän maaseudun ja luonnon äänimaisema herätti siis paljon samankaltaisia kokemuksia, ajatuksia ja tuntemuksia haastatteluissa. Suurin osa haastatteluista oli suhteellisen yksimielisiä heitä ympäröivän äänimaiseman miellyttävistä ja epämiellyttävistä piirteistä. Nämä arvon- ja merkityksenannot aktiivisesti, tiedostetusti ja tiedostamattomasti kuunnelluksi tullee ympäristölle kumpuavat yhteisöstä, yhteiskunnasta ja kulttuurista (ks. Kappale 3.2; Truax 1984: 13-16). Vaikka eri syyt ovatkin tuoneet asukkaat Keuruun Ekokylään, on näiden kokemuksista luettavissa paljon yhteistä sekä keskenään, että

ekoyhteisöliikkeelle tyypillisen arvomaailman kanssa. Laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin haastateltujen kokemukset nousevat erityisesti kritiikin kautta: monet ihannoivat maaseudun ja luonnon äänimaisemaa koska ovat nähneet toisenlaisen vaihtoehdon ja olleet siihen tyytymättömiä. Silti kuulijan tapa kuunnella ympäröivää ja antaa merkityksiä kuullulle kertoo aina jotakin äänilähteen lisäksi myös kuulijasta, ja tämän kautta tietenkin myös kulttuurisesta, yhteisöllisestä ja yhteiskunnallisesta (Truax 1984: 61). On loogista, että ihmisen arvomaailma värittää tämän kertomuksia Ekokylän äänimaisemasta. Luonnon elementit ovat asukkaille tärkeitä. Niihin liitetään ajatuksia ja mielikuvia luonnollisuudesta, autenttisesta, aidosta ja välittömästä kokemuksesta. Kuten yksi haastateltavista (N1-42) totesi: luonnon äänet kantavat pehmeiksi koettuja merkityksiä, mikä tekee niistä miellyttäviä. Eri asia on, kuinka paljon luonnonääniä todella kuunnellaan ja kuullaan, sillä toisinaan fyysistä ympäristöä tulkitaan vahvasti käsitteiden tasolla, etenkin kun siitä etsitään tietoa käsitemaailmassa kiinni olevien haastattelujen avulla.

Silti myös ääniympäristöllä on väliä, ja elinympäristön konkreettiset piirteet vaikuttavat ihmisen kokemukseen. Luonnon äänet kertovat konkreettisesti ekokyläläisten elinympäristöstä ja sen piirteistä: metsistä, pelloista, vesistöistä, säästä ja eläimistöistä. Ne tarjoavat elämyksiä ja aitoina pidettyjä kokemuksia. Luonnon läsnäolo äänimaisemassa on tarjonnut monille sysäyksen muuttaa Ekokylään, ja tätä kautta valittu ympäristö kertoo jotakin myös Ekokylän asukkaista. Ekokylän sijainti maaseudulla luonnon äänten keskellä on sen asukkaille mielentila (M2-47). Samalla äänet ovat yksi yhteisön identiteettiä luovista tekijöistä (Järviluoma et al. 2009: 24-25). Maaseutu ja luonto Ekokylän äänimaisemassa luovat Keuruun Ekokylälle identiteettiä ja ominaispiirteitä: yhteisö identifioituu sijaintinsa ja ympäristönsä perusteella, ja tämä tekee siitä nimenomaan Keuruun Ekokylän, joka miellyttää ympäristönä sinne polkunsa löytäviä. Yhteiset mieltymykset myös äänimaiseman suhteen voi olla arvokas yhteisyyttä luova piirre:

”Varmaan sellanen äänimaisema on aina jonkinnäkösessä suhteessa siinä yhteisössä olevien ihmisten sielunmaisemaan. [...] Luonnon äänet varmaan on kaikille täällä oleville tärkeitä. Tai se et luonto on lähellä, äänineen kaikkineen. Jotenkin kuuluu tähän ekoyhteisöön, ja tukee täällä olemista, tai jotenkin.” M2-47

6.5 Yhteinen identiteetti – akustinen yhteisö

Aiemmissa luvuissa käsittelin kokijan eli Ekokylän asukkaan oman arvomaailman vaikutuksia äänimaiseman tulkintoihin, ja yksityisen paikantunnun ja äänitilan saavuttamista yhteisöllisessä elämäntavassa. Tässä luvussa otan erityisesti selvää siitä, mikä merkitys äänillä on yhteisöllisyydelle, millaiset äänet ovat yhteisöllisiä ja mitä äänet ja niille annetut merkitykset kertovat yhteisöllisyydestä.

Yhteisöasuminen kuulostaa omanlaiseltaan jo konkreettisista lähtökohdista: naapureiden äänet ovat kuultavissa, ihmiset juttelevat ja touhuavat omiaan, isossa keittiössä kolisevat isot padat ja hurisee suuri tiskikone:

”Ja sitten keittiön äänet, keittiöstä tulleet. Se on taas semmosta suurempaa ääntä, selkeesti yhteisöllinen ääni. Kun siellä ruokaa laitetaan, niin se ääni on erilainen kuin se, että minä laitan kotona ruokaa. Sen tunnistaa heti että siinä on usiampi laittamassa tai se on isompi tila tai se kaiku on erilainen siellä sitten.” M3-54

Tietyt äänet ovat ominaisia yhteisölliselle asumismuodolle, ja jotkut nimenomaan tälle nimenomaiselle yhteisölle, Keuruun Ekokylälle. Ekokylän akustista ympäristöä kuvailinkin jo aiemmassa luvussa (6.2). Kuvailut elementit luovat Ekokylälle omanlaistaan identiteettiä. Keskeisimmiksi Ekokylän äänellisiksi ominaisuuksiksi nousivat haastattelujen perusteella luonnon ääniympäristö, musiikki, työn, eläinten ja ihmisten aikaansaamat äänet. Jotkut äänimaiseman piirteet kuten hyväntuuliset, toisia osapuolia kunnioittavat keskustelut tai yhteiset rummutuksen äänet tukevat yhteisöllisyyttä ja sen toteutumista luomalla yhteenkuuluvuuden tunnetta, kokemusta siitä että ”olla samassa veneessä”. Toiset äänet syntyvät tietoisesta yhteisöllisyyteen pyrkimisestä:

”Jos sä ajattelet että tää porukka täällä olis vaan näennäinen yhteisö. Että ne vaan asuu samassa osoitteessa, niin kaikkihan vois olla vaan omissa koloissaan aamusta iltaan. Käydä ehkä yhdessä syömässä mutta siinä kaikki. Mut sit kuitenkin on niinku tällasii että tosiaan M, S, T ja J ajoittain rummuttaa yhdessä. Sitten J vetää tällasia tunnepiirejä niinku torstain tunnepalaverin lisäksi useampia. Ja sinne kokoontuu muutamia ihmisiä. [...] Eli kun ihmiset

kokoontuu yhteen tekemään jotain, niin siitä aina syntyy myös jotain ääntä. Se tuottaa jonkinlaista ääniympäristöä. Sillä tavalla se on väistämätöntä että yhteisöllisyys tuottaa toisenlaisen ääniympäristön.” M1-55

Eräät Ekokylän piirteet kuten pirstaloituneisuus, äänien eristäytyminen tai joidenkin rakennuksien kolkko laitosmaisuuksuus taas saattavat toimia suorastaan yhteisöllisyyttä vastaan, jos ihmiset esimerkiksi näkevät toisiaan vain ruokailun hetkinä (M1-55).

Yhteisön akustinen identiteetti on muutakin kuin sille erityisten äänien summa. Yhteisön ominaislaatua luovat myös sen asukkaiden tavat tulkita ja antaa merkityksiä äänille. Yhteiset piirteet yksilöiden tulkinnoissa tekevät näistä tulkintatavoista merkittäviä yhteisöllisyydelle:

”Ainakin musta tuntuis aika loogiselta että ihmiset joilla ois samantyyppinen... äänimaisema, asuis helpommin yhdessä. Ihmiset jotka herää samoihin aikoihin ja tykkää suurinpiirtein samanlaisesta musiikista. Ja ehkä jos on jotain rakentelijoita, ne hyväksyy helpommin sen että toisistakin tulee jotain kilinää ja kolinaa välillä. Et todennäkösemmin se on ristiriitojen aihe, jos on kauheesti erilaisia mielipiteitä sitten. Et kuinka paljon ääntä saa päästää.” N2-35

Keuruun Ekokylän asukkaiden äänimaisemista löytyi paljon samankaltaisesta arvomaailmasta kertovaa. Myös yhteinen ympäristö ja yksilöiden luoma ja hyväksymä yhteisöllisyys itsessään muokkaavat jatkuvasti yhteisön jäsenten tekemiä ääniin liittyviä merkityksenantoja. Yhteisöä ei ole olemassa ilman sen jäseniä, jotka jatkuvasti luovat yhteisöä, yhteisöllisyyttä ja yhteisön äänimaisemaa sekä konkreettisin toimin että tekemällä tulkintoja käsitteellisellä ja tunteiden tasolla. Käynnissä on monisyinen ja jatkuva vuorovaikutustapahtuma. Ihminen imee koko ajan vaikutteita ympäristöstään ja toisista yhteisön jäsenistä.

Ekoyhteisöväen arvomaailmojen yhtenäisyyksistä huolimatta yksi omaehtoisien yhteisöllisyyden suurista haasteista ja painopisteistä on erilaisuuden kunnioittaminen. Maailman Ekokyläverkoston Kestävän elämäntavan koulutuksen opetusmateriaalissa (Gaia Education 2009: 35, 37) korostetaan monimuotoisuutta arvokkaan elämän rikastuttajana: ”yhteisön sosiaalisen rakenteen tulee ilmentää ihmisluonteen eri puolia.” Ekoyhteisöissä opetellaan tietoisesti vuorovaikutustaitoja ja jäsenten

välistä luottamusta: rakentavia ja kestäviä tapoja kommunikointiin ja ristiriitatilanteiden selvittämiseen (Gaia Education 2009: 33-34). Yhteisön yhteisen arvoytimen ympärille siis ikään kuin pyritään tekemään tilaa erilaisuudelle. Vaikka yhteisön jäsenten samankaltaisuudet tulevat esille äänimaiseman tulkinnoissa, niissä voidaan ajatella olevan tilaa myös monimuotoisuudelle. Humanistisen maantieteen lähtökohdista katsottuna se onkin perusoletus: jokaisen Ekokylän asukkaan kokemus ympäristöstään on omanlaisensa.

Yhteisöelämän konkarin Kai Vaaran (2002b) mukaan yhteisöllisyyteen liittyy monimuotoisuuden kunnioittamisen lisäksi omaehtoisuus, jakaminen, vastuunkanto, huolenpito ja kokonaisvaltaisuus. Monet näistä piirteistä oli kuultavissa myös yhteisöasukkaiden kertomuksissa yhteisöllisyydelle ominaisista äänistä ja äänimaisemalle annetuista merkityksistä. Ekoyhteisöllisyyden ominaispiirre on se, että se on tietoinen, valittu elämäntapa. Tehty valinta kertoo ihmisen kiinnostuksesta myös juuri tällaista elämäntapaa ja siinä yhteydessä myös elämäntapaan liittyvää ääniympäristöä kohtaan. Koska asukkaat ovat valinneet yhteisöllisyyteen tähtäävän elämäntavan, on yhteisön jäsenillä myös mahdollisuus ja halu vaikuttaa ympäristöönsä. Yhteisössä tehdään yhteisiä päätöksiä myös ääniympäristön suhteen, ja ristiriitoja voidaan sopia keskustelemalla. Suuri osa asukkaista on hakeutunut tarkoituksella tällaiseen omaehtoiseen elämäntapaan, jossa asioihin pystyy vaikuttamaan ja kokemaan ne mielekkäiksi juuri omaehtoisuuden ja omaa arvomaailmaa tukevan elämäntavan ansiosta. Tämän kuulee myös kunkin asukkaan henkilökohtaisista äänimaisemakokemuksista ja äänille annetuista merkityksistä.

Jokainen kantaa ainakin periaatteessa yhteistä vastuuta yhteisön asioista. Jos jonkin asian kuulee vaativan toimenpiteitä, ei vastuuta voi sysätä toisille, vaan itsellä on yhtä suuri tilaisuus ja velvollisuus tarttua kuultuun kuin kenellä tahansa muulla. Samoin iloa tuottavat äänet koskettavat ja luovat osallisuutta: tuntuu hyvältä olla mukana jossakin taidokkaassa, nauravaisessa tai hyväksi koetussa (N1-42, N2-35, M3-54). Voidaan ajatella että nämä äänet ja se mistä ne viestivät kuuluvat jokaiselle. Äänillä on suuri merkitys yhteisöissä juuri niiden viestintäominaisuuden vuoksi. Äänet kertovat aina jostakin. Ne voivat viestiä konkreettisista ympäristön tapahtumista tai liikkeistä, mutta varsinkin ihmisäänten kohdalla niiden viestinviejän ominaisuus korostuu entisestään. Puheääni koskettaa yksittäistä yhteisön asukasta enemmän kuin muualla kuultu satunnainen keskustelu, sillä äänet ja puhujat ovat tuttuja. Moni Keuruun Ekokylän asukas korosti kuuntelun olevan oleellista yhteisöllisessä elämäntavassa (M1-55, M2-47, N4-70, N3-42, M3-54). Ääniä kuunnellaan tarkasti.

Myös ihmisten äänensävyjä tarkkaillaan, koska yhteisöllisyyden tärkeimpiä elementtejä on asioiden yhteinen hoitaminen, luominen ja jakaminen. Yhteisöllisyyden toteutumisen kannalta on erittäin keskeistä pyrkiä kuuntelemaan toisen olotiloja ja kuulemaan mitä tällä on sanottavanaan. Äänet kantavat yhteisöllisyyden onnistumiselle välttämättömiä viestejä ympäröivästä, muusta yhteisöstä ja sen jäsenistä. Tämä ympäristön, kuulijan, yhteisön ja kuultavien äänien välinen informaationkulku on Barry Truaxin (1984; luku 3.4) nimeämää akustista kommunikaatiota.

6.5.1 Tutut äänet viestivät vastuusta, vapaa-ajasta ja yhteisyydestä

Vaikuttaa siltä, että äänet tulevat ekoyhteisössä lähemmäksi asukkaita kuin esimerkiksi kerrostaloasunnossa tai satunnaisesti muodostuneessa yhteisössä. Ekokylässä monien äänten koettiin tulevan lähelle asukkaita niiden tuttuuden ansiosta. Äänten arveltiin olevan merkityksellisempiä ekoyhteisössä kuin monessa muussa paikassa juuri sen vuoksi, että omiksi koettujen äänten skaala on laaja. Asukkaiden kokemuksissa sekä arkeen, vapaa-aikaan, että erityisiin tilaisuuksiin liittyvät äänet saattoivat tuntua tutuilta ja siksi tärkeitä yhteisölle. Ekokylässä suoraan henkilökohtaisen elämänpiirin ulkopuoleltakin kuullut äänet voidaan kokea omiksi (M2-47, M3-54). Yhteisöllisen ulottuvuuden ääniin ja niiden kokemiseen tuo jakaminen, sillä suuri osa työstä, vapaa-ajasta ja arjesta on jaettua. Oma ja yhteinen lomittuvat, eivätkä rakennustyömaan äänet tai naapurin kolistelut keittiössä ole vieraita. Monet tilat ja välineet ovat yhteisiä, samoin ympäröivä pihapiiri, luonto ja maaseutu. Eräs haastateltavista kuvaili äänten tuttuutta näin: *”Mutta täällä se merkitys, äänien merkitys on erilainen, koska sä tiedät sitten kuka liikkuu ja sä pystyt yhdistämään tietosemmin niitä asioita näihin henkilöihin ja niiden tekemisiin”* (N1-42). Ekokylän äänet tiedetään: ääni kantaa mukanaan tuttua informaatiota äänilähteestä ja siitä mistä ääni tulee ja milloin se loppuu. Myös epämiellyttäviä ääniä voidaan sietää, kun niiden merkitys ja tarpeellisuus tunnetaan (N4-70). Esimerkiksi kesäinen ulkoa kuuluva rummutus ei häiritse, koska sen kesto ja lähde on tiedossa (M3-54). Äänien tuttuuden koettiin vaikuttavan yhteisöllisyyttä tukien ja yhteisön identiteettiä rakentaen. Heikki Uimonen (2005: 199) toteaaakin, että pienessä ja tutussa yhteisössä myös äänet voivat saada tutumpia merkityksiä.

Myös omaehtoiselle yhteisöllisyydelle tyypillinen vastuun jakaminen toi asukkaiden mielestä äänet tutummiksi ja lähemmäksi itseä. Jokainen on yhteisössä ainakin periaatteessa vastuussa äänien

viestittämistä asioista. Käytännön töihin liittyvät äänet ovat lähempänä, koska jokainen asukas kantaa osavastuun talon ylläpidosta ja töiden toteutumisesta (M2-47). Jokaisella toki on omat vastualueensa, mutta esimerkiksi pannuhuoneen lämmitysruuvien yöllisestä pysähtymisestä koki moni olevansa vastuussa ja ryhtyi toimeen kun äänen yhtäkkisestä pysähtymisestä pystyi päättämään että kaikki ei ole kunnossa (N1-42, M3-54, M2-47). Vastuu halutaan kantaa, sillä yhteisössä kaikki sitoutuvat asioiden yhteiseen hoitoon. Yhteisöllisyyden omaehtoisuus tekee asukkaista kenties tarkkakorvaisempia kuulijoita. Ääniä on syytä tarkkailla sekä hyvässä että huonossa. Monesti käytännön töihin liittyvät äänet viestittävät ”viasta ja toiminnasta” (M3-54). Työn äänet muodostuvat haastateltujen mukaan tutuiksi. Samoin käy Ekokylän töihin liittyvien puheenaiheiden kanssa: niihin on usein pakko tarttua, vaikka sanoja ei suunnattaisi suoraan kuulijalle (M2-47).

Barry Truax (1984: 10-11) korostaa kuulemisen asiayhteyttä: fyysisistä lähtökohdista samankaltainen ääni voi merkitä eri asioita eri tilanteissa ja eri kuulijoille. Traktorin ääni voi tuoda Ekokylän asukkaalle turvallisen tunteen siitä että asiat ovat hoidossa, kun vieraileva kulkija voi ärsyntyä samasta äänestä:

”Mutta kyllä joku traktorin ääni niin se merkitsee kuitenkin, kun nykyaikana joudutaan käyttämään koneita, että ihanaa, meillä hommat hoituu. Eli tämmönen joku periaatteessa häiritsevä ääni, kun sen tietää mistä se johtuu. Se hyvä tarkoitus pehmentää sitä äänen häiritsevyyttä.” N4-70

Samoin pannuhuoneen ääni on tarpeellinen, koska se kertoo lämmitysruuvien olevan kunnossa (M2-47, M3-54). Johonkin omaksi koettuun liittyvät tai itse aiheutetut äänet eivät häiritse, vaikka ne olisivat voimakkaitakin: *”Työn ääniä. Minä en niitä kuule koska minä teen niitä itse”* (M3-54). Ääni siis viestittää aiheuttajastaan ja siihen liittyvästä toimesta.

Erilaisten arkisiin toimiin liittyvien äänien kuuleminen voi saada aikaan tunteen siitä, että *”on mukana jossain hyvässä asiassa”* (N2-35), tai äänet voivat päästää lähelle uusia taitoja ja elämäntapaa:

”Mähän en oo koskaan asunut maalla tai ollu silleen tekemisissä maatalouden,

maanviljelyksen tai vastaavan kanssa. Et mä oon vähän niinku kattonu ulkopuolelta sitä maaseutuelämää,. Et niinku traktorin ääni tai moottorisahan, metsurin työn äänet tai vastaavat niin jotenkin kattellut niitä ulkopuolelta. Sit täällä ollessa ne on tullu vähän lähemmäksi. Et on jopa ollut itse perunanistutuksessa traktorin perässä, jolloin ne maanviljelyksen äänet on ollu ihan siinä välittömässä läheisyydessä. Ne äänet on tullu tosi lähelle. Ne äänet jotka liittyy niinku maatalouteen ja tämmöseen. [...] Sitten toisaalta semmosta ylpeyttäkin on tuntenut, jopa sellasta riemua siitä että on päässy mukaan niinku istuttamaan pottua tai pitelemään kiviä sylissä.” M2-47

Työhön liittyvien äänien kuuleminen voi käydä raskaaksikin juuri velvollisuuksien ja vastuun takia. Äänet voivat vaatia kuulijaltaan jotakin, joka tuntuu epämiellyttävältä tai tilanteeseen sopimattomalta:

”No siis se, että ne äänet ehkä nimenomaan assosioituu siihen työhön, tai niitten koneiden kanssa toimimiseen. Ja sitten just semmonen hetki että kun ilta hämärtää ja haluaa rentoutua ja aatella vaikka kukkasia ja uimaan menemistä tai mitä tahansa, niin silloin ei välttämättä sitä koneiden ääntä haluais kuulla, koska se assosioituu saman tien siihen, tavallaan velvollisuuksiin ja enemmän työpuoleen.” M4-25

Vapaa-ajan äänimaiseman elementeistä musiikki nousi kaikkien haastateltavien puheesta ehdottomasti yhdeksi yhteisyyttä ja yhteisöllisyyttä luovaksi äänimaiseman osa-alueeksi. Musiikki osallistaa. Yhteisesti luoduilla äänillä on yhteinen, jaettu merkitys. Äänestä tulee omaa ja samalla yhteistä. Vaikka itse ei pystyisi tai haluaisi osallistua musiikin tuottamiseen, koki jokainen Ekokylän musiikin kuitenkin omaksi ja samalla yhteiseksi äänimaisemaksi. Musisointi kuuluu sekä Ekokylän arkeen että juhlaan ainakin rummutuksen, pianonsoiton ja laulamisen muodossa. Monet kokivat arkipäivässä kuuluvan musisoinnin olevan aivan omalaatuinen piirre Ekokylälle (M3-54, N1-42, M4-25). Yhteisöllä on aiemmin ollut oma bändi. Yhteisön tiloissa järjestetään erilaisia musiikkitapahtumia kuten konserteja. Yhdelle asukkaalle rummun yhteissoittelu on yksi hänet Ekokylään tuovista syistä (M2-47). Silti hän kaipaasi sitäkin enemmän. Kesäaikaan kuitenkin rummutetaan enemmän, kun kylässä on enemmän vieraita ja ulkotilat käytössä. Ulkona rummuttelut ovat tosin aiheuttaneet häiriintymisiäkin joillekin asukkaille (M2-47, N3-69, M3-54), vaikka kaikki haastateltavat itse kertoivat arvostavansa sitä. Musiikki koettiin myös Ekokylän yhteistä

identiteettiä luovaksi elementiksi. Yhdessä tuotettu ääni luo yhteisyyden tuntua. Oma musiikki voidaan tunnistaa omaksi, jolloin se kuulostaa erilaiselta, tutummalta ja kotoisalta:

”Kyllähän ne äänet antavat meille identiteettiä myös. Jos nyt ajattelee ääniä joita me tuotetaan ite, esimerkiksi musiikki. Kun se musiikki on ite tuotettua musiikkia niin se antaa myös identiteettiä meillekin, vaikka me emme sitä musiikkia ite tuottaneet, Me ollaan tavallaan se yleisö jolle se musiikki esitetään. Meidän musiikki esitetään meille itsellemme. Se ääni tavallaan sitoo meitä yhteen. [...] Niin sehän on tavallaan kuin minun perheeni olisi tehnyt tämän äänen, ja me kaikki saamme nauttia siitä äänestä.” M3-54

Sama henkilö pohdiskeli rummutuksen viittaavaan myös yhteisöliikkeen taustalla olevaan aatemaailmaan. Hänelle rummutus toi mieleen alkuperäiskansojen perimän ja sitä kohti kurkottavan elämäntavan (M3-54). Yksi uudemmissa asukkaista tosin koki ristiriitaisia tunteita kuullessaan Keuruun Ekokylän musisoinnin perustuvan rummutusta lukuun ottamatta pitkälti klassisen musiikin estetiikalle, jonka hän itse koki hiukan hengettömäksi (M1-55). Joka tapauksessa musiikki yhteisenä luo omanlaistaan akustista identiteettiä Ekokylälle. Musiikki yhdistää ihmisiä toisiinsa ja Ekokylän sen arvomaailmoin. Ekokylän musiikki on sen asukkaille omaa ja tuttua.

6.5.2 Ihmisäänät – keskustelua ja äänensävyjä

”Yhteisöllisyyden ja kyläytymisen perusta on, että kylän jäsenet näkevät toisensa, tunnustavat toistensa olemassaolon ja antavat sille hyväksyntänsä tervehtimällä toisiaan.”

–Lähteenoksa (2008: 25)

Haastattelemani Ekokylän asukkaat puhuivat kaikki paljon yhteisön ihmisäänistä, ja monet päätyivät kertomaan yhteisön myös keskustelukulttuurista äänimaiseman osana. Pohdin tässä ihmisäänten merkitystä yhteisön äänimaisemassa ja sitä mitä ne kertovat yhteisöstä itsestään. Yhteisöä ei ole olemassa ilman sen jäseniä ja näiden itse luomaa äänimaailmaa. Ihmiset tuottavat ääniä jo pelkällä läsnäolollaan, mikä tekee ihmisäänistä yhden oleellisista yhteisön äänimaiseman osa-alueista. Äänimaisemassa yhdistyvät fyysinen, aistittu ääniympäristö ja kuulijan kokemus – tapa kuulla ja elää ympäristöä antamalla kuullulle merkityksiä (esim. Vikman 2007: 14).

Ihmisiänten mukaan lukeminen äänimaisemaan on hieman hankalaa, sillä ihmispuhe sinällään on täynnä merkityksiä, sanoja ja nimiä, joita kuulija vielä tulkitsee omista lähtökohdistaan. Merkityksenantajia on ikään kuin useampia. Kaikki äänet välittävät informaatiota, mutta ihmisäänillä on vahvin kommunikaatioon liittyvä merkitys. Voiko kahden tai useamman ihmisen välillä käytävän keskustelun siis lukea osaksi äänimaisemaa? Puheääni merkitsee vuorovaikutusta ja sosiaalista kanssakäymistä yhteisön äänimaisemassa. Kun yhteisössä kuullaan puhetta, on siellä myös elämää. Siksi ihmisten äänet ovat tärkeitä yhteisöllisyydelle. Keskustelu on yhteisöllisyyden elinehto myös siinä mielessä, että asioita jaettaessa on pyrittävä yhteisiin ratkaisuihin, jotka tyydyttävät kaikkia jakamiseen osallistuvia. Näistä syistä otan haastateltavien puheissa esiintyvän keskustelemaan puheen huomioon yhteisöllisen äänimaiseman tarkastelussa.

Ekokylän ihmisäänten aikaansaama äänimaisema on asukkaiden mielestä omintakeinen. Ekokylässä puhe kuulostaa erilaiselta, koska puhetapaan on varta vasten kiinnitetty huomiota. Monet haastatellut olivat sitä mieltä, että yhteisölle ominaista on myös ympärillä olevien ihmisten äänensävyjen tarkkaileminen tarkemmin kuin toisenlaisissa asumismuodoissa:

”Niin, siis äänet yhteisössä, niin kyllähän me kokoajan tarkkaillaan ihmisten äänensävyjä, et miten ihmiset puhuu, et kyllähän sä äänestä aistit et onks joku hyvällä tuulella ja sitten myöskin sen, että koska alkaa pinna kiristymään, ja milloin ollaan jo ihan konfliktissa. Et kyllähän ne äänet myöskin sillä tavalla antaa sitä informaatioo. Ja tavallaan sitten yhteisössä sun ei välttämättä tarte olla ite mukana niissä, vaan sä kuulet sitten syrjemmältäkin että minkälaisella äänenpainolla ja millä tavalla puhutaan, niin se muokkaa sitä ilmapiiriä, et kyllä siihen on ihan hyvä kiinnittää huomiota siihen puheäänien väriin ja sävyyn. Et äänet on semmonen hirveen hienovaranen juttu kuitenkin kaiken kaikkiaan tällases yhteisös.” N1-42

Ihmisiänet ovat koko yhteisöä ylläpitävä voima. Toisten kuunteleminen ja kuuleminen, hienovaraisten viestien aistiminen tulee erityisen tärkeäksi senkin vuoksi, että ekoyhteisössä jaetaan paljon. Toiset ihmiset ovat pitkälti keskenään samassa elinpiirissä, eikä silloin asioita voi hoitaa täysin oman mielen mukaan. Toisia on kuunneltava jotta yhteisöllisyys toimisi sekä sosiaalisten suhteiden että käytännön asioiden tasolla. Ekoyhteisöissä sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä pyritään opettelemaan ja kehittämään tietoisesti ja jatkuvasti (Gaia Education 2009:

33). Siksi sitoutuminen Ekokylän toimintaperiaatteisiin ja tavoitteisiin on tärkeää. Ekokylän säännöissä muistutetaan: ”älä kännää, älä kähinöi, äläkä käännytä” (Keuruun Ekokylä ry. 2007). Kähinöinti kielletään, ja sitä onkin haastateltavien mukaan opittu välttämään vuosien varrella kun on opeteltu tapaa hoitaa yhdessä asioita (M3-54, N4-70). Monet haastateltavista ovat sitä mieltä, että riittäviä ääniä kuullaan hyvin harvoin (M3-54, M1-55, N3-69, N4-70). Yksi alusta asti mukana olleista ekokyläläisistä arveli, että Ekokylän alkutaipaleella äänimaisema oli riittävämpi (N4-70). Väkeä oli paljon enemmän, ja asukkaat vaihtuivat tiuhaan tahtiin. Silloin ei vielä ollut muodostunut yhteistä tapaa hoitaa asioita, eikä nykyistä koeajallista tapaa ottaa vastaan uusia asukkaita.

Yksi yhteisöliikkeelle ominaisista työskentelytavoista on keskusteleminen piirimuodostelmassa. Piirissä pyritään tasavertaisuuteen: kaikilla on yhtäläinen mahdollisuus sanoa sanottavansa keskeyttämättä omalla vuorollaan ja näin tulla kuulluksi. Tapaamisissa, kokouksissa ja keskusteluissa käytetään usein puhekeppiä, joka kiertää osallistujalta toiselle suoden puheenvuoron sen haltijalle. Eräs haastatelluista Ekokylän asukkaista oli sitä mieltä, että puhekepin käyttäminen kokoontumisissa on opettanut yhteisöasujia kuuntelemaan ja antamaan puheenvuoron myös silloin kun keppi ei ole käytössä (M1-55). Kuuntelemisen ja toisen kunnioittamisen eteen on nähty paljon vaivaa keskustelemalla asiasta esimerkiksi tunnepalavereissa ja maanantaikokouksissa. Asukkaiden (M1-55, M3-54, N4-70) mielestä tämä on osa yhteisöllistä äänimaisemaa, joka kuulostaa erilaiselta siksi, että jokaisella on oma tila ja rauha sanoa sanottavansa ilman päälle puhumista tai keskeyttämistä. Arkipäivän keskustelu on kiireetöntä. Toisaalta yksi asukkaista tuumi puheen olevan yhteisössä muita paikkoja intensiivisempää, innokkaampaa ja pyrkivämpää, koska jokaisen on tartuttava hetkeen ottaa puheenvuoro:

”...se voi olla innokkaampaa ja intensiivisempää se semmonen ihmisten keskinen keskustelu. Ja tavallaan semmosta niinku pyrkivämpää, että jokainen tarvii hakee vähän enemmän sitä omaa puheenvuoroonsa joka sitten, kun on isompi määrä ihmisiä. Se jotenkin johtaa siihen että ihmisillä on ehkä vähän enemmän pointtia siinä, ja ne on enemmän innostuneita, ja enemmän pyrkivät innostamaan niitä muita. Se antaa semmosen lisävireen ja latauksen siihen semmoseen yhteisölliseen keskusteluun.” M4-25

Ihmisiäännet luovat muiden äänten ohella yhteisöllistä identiteettiä. Ihmisiäännet tarttuvat ja luovat tunnelmaa. Yksi asukas kertoo sekä naurun että aggressiivisen puheen, huutamisen, laulamisen ja

hiljentymisen tarttuvan ihmisestä toiseen (N3-69). Haastateltujen mielestä ihmisäänet ja niiden luonne liittyvät yhteisön ilmapiiriin, ne viestittävät yhteisöllisyyden eri osa-alueista, sen tilasta ja yhteishengestä tai sen puutteesta (N1-42, N2-35, N4-70). Ihmisten äänet kertovat ihmisten läsnäolosta, joka voi tuoda turvallisuudentunnetta ja kodikkuutta. Yhden haastateltavan mielestä nauru kuuluu olennaisesti yhteisöllisyyteen, sillä ”eihän kukaan yksin naura” (N3-69):

”Minä nauhotin [Ekokylää koskevan radiohaastattelun] silloin kun tämä paikka oli perustettu. Niin siinä oli ihan mahdottomasti naurua. Ihan hämmästytti. Minä en tiedä oliko siinä sitten, mitähän siinä.. eläimiä siinä hoidettiin ja toi S:n äiti L oli siinä, niin oi kun siinä niin heleästi tuli naurua oikein moneen kertaan. Niin minä aattelin että on se hyvä paikka kun siellä noin nauretaan.” N3-69

Toinen asukas mainitsee yhteisön äänimaiseman erityispiirteen olevan tervehdykset, joita kuulee aamuin illoin enemmän kuin muunlaisessa asumisessa (N2-35). Yhteisön ihmisäänille on joidenkin asukkaiden mielestä ominaista myös monimuotoisuus: se, että äänimaisemassa voi kuulla hyvin erilaisten ihmisten ääniä. Kun joukko on kasattu eri-ikäisistä ja -taustaisista ihmisistä, voi puheäänestä kuulla erilaisia sävyjä ja vivahteita, samoin kuin erilaisia murteitakin (N4-70).

Eräs haastateltava mainitsi puheen liittyvän Ekokylässä voimallisemmin vapaa-aikaan ja arkeen kuin muualla (N1-42). Tässä yhteydessä hän kokee ihmisäänillä olevan yhteisössä senkin vuoksi erilaisen merkityksen: useammat ja erilaiset ihmisäänet ovat tuttuja, ja sen takia niiden merkitys muuttuu. Asukkaat tuntevat toisensa, ja siksi erilaiset ihmisäänet saavat aivan omanlaisiaan merkityksiä kun ne pystytään yhdistämään äänen tuottajaan ja tuttuihin tilanteisiin. Kuultu puhe ja muu ihmisäänimateriaali liittyy omaan elämänpiiriin ja on erityistä yhteisölle. Sen vuoksi kuultu on lähempänä itseä:

”Sellasen ihmispuheen määrä, joka niinku itse jollain tavalla, johon oma elämänpiiri liittyy jollakin tavalla, enemmän tai vähemmän, omat asiat. Sellasen puheen määrä poikkeaa täällä verrattuna ulkomaailmaan. [...] Eli se on lähempänä, et se puhe jota ympäriltä kuuluu, niin se on lähempänä omaa itseä. Vaikkei se suoraan liittyis johonkin omaan juttuun, niin se on kuitenkin lähempänä omaa itseä kuin tuolla maailmassa.” M2-47

Tuttuus voi vaikuttaa myös kuulijan omaan suhtautumiseen: esimerkiksi riitaisiinkin ääniin on helpompi suhtautua kun tilanne ja ihmiset ovat tuttuja ja taustat tiedossa (N4-70). Yhteisön elämänpöyrissä tutulta tuntuu kenties useamman ihmisen ääni kuin muunlaisessa asumismuodossa. Yksi haastateltavista kertoo toisten asukkaiden äänten suorastaan tulevan ajatuksiinsa, jopa niin että hän kuulee toisinaan ajattelevansa jonkun muun äänellä (M2-47). Toisaalta puheen sisältöön liittyy myös vastuuseen ja velvollisuuksiin liittyviä merkityksiä: monia asioita ei voi jättää huomioimatta vaikka kuulisi niistä puhuttavan sivusta, sillä niillä viitataan yhteisiin asioihin:

”Se voi liittyä esimerkiks töihin, yhteisön töihin tai talon töihin, joista kuulee puhuttavan. Sit sitä hirveen helposti miettii, et pitäiskö mun puuttua tuohon, pitäiskö mun ottaa asia hoidettavaksi. Tai pitäiskö, jos mä esimerkiks haluan olla rauhassa, niin onko mulla oikeus olla, ja olla niinku tuo ei koskis mua ollenkaan, vai pitäiskö mun tarttua toimeen, tai tarjoutua avuksi.” M2-47

Ruokailutilanteet luovat Ekokylään päivittäin toistuvan arkisen äänimaiseman. Ekokylässä syödään aamiainen ja lounas yhdessä. Monelle haastateltavalle nämä tilanteet ovat äänimaisemallisesti miellyttäviä. Iloinen puheensorina ja nauru saa hyvälle tuulelle ja luo tunnelmaa (M4-25, N3-69, N4-70). Ihmisten rupattelun ääni koetaan miellyttäväksi sekä silloin kun itse osallistutaan juttelemiseen että silloin kun sitä seurataan sivusta (M3-54, N1-42). Toisaalta joku saattaa joskus häiriintyä liian kovaäänisestä keskustelusta (M1-55). Ruokailutilanteiden lisäksi ihmisäänet liittyvät monesti yhteiseen puuhailuun ja yhteisten asioiden hoitamiseen. Eräs mainitsi tällaisen äänimaiseman tuovan mukavan olon siitä, että on mukana hyvässä ja tärkeässä asiassa (N2-35). Kesäisin ihmisäänet lisääntyvät Ekokylässä. Kesäaikaan yhteisössä on paljon talviaikaa enemmän vieraita erilaisissa tapahtumissa ja talkoolaisina (N2-35). Yksi asukkaista mainitsee nauttivansa vieraiden iloisista äänistä, sillä silloin yhteisöön tulee enemmän eloa ja virkeyttä (N3-69). Talkoolaiset ja juhlavieraat liikkuvat ryhminä toisin kuin asukkaat. Ryhmän tuottama äänimateriaali on erilaista, samoin kuin ryhmän äänestä välittyvä tunnelma.

Toki äänenkäyttöön ja ihmisääniin liittyy myös erimielisyyksiä asukkaiden kesken. Lasten äänet jakavat mielipiteitä. Kaikkien haastateltujen mielestä lasten äänet kuuluvat olennaisesti yhteisön äänimaisemaan, ja suurin osa haastatelluista ei pitänyt lasten ääniä häiritsevinä. Monet kuitenkin mainitsivat, että lasten äänistä on käyty keskustelua, ja että lasten äänen käyttöön liittyy tiettyjä

rajoituksia ja sääntöjä. Eräs iäkkäämpi haastateltu kertoi lasten huutamisen joskus väsyttävän (N3-69), ja toinen mainitsi lasten kiukunilmausten kuuluvan yhteisön ikäviin ääniin (M2-47). Molemmat kuitenkin pitivät lasten ääniä luonnollisena osana yhteisöllistä äänimaisemaa. Yhteisössä myös lapsista kannetaan osaksi yhteistä vastuuta, ja yksi asukkaista kertoikin, että kaikki aikuiset voivat tarvittaessa pyytää lapsia pitämään pienempää ääntä, ja nämä tietävät totella (M1-55). Monen mielestä lapset olivat hyvin perillä yhteisistä säännöistä, ja heillekin on itsestään selvää että tapahtumien tai kokousten aikana ei huudeta tai leikitä kovaäänisesti. Talvella lasten äänet raikuvat sisätiloissa, mikä saattaa aiheuttaa enemmän häiritseviksi koettuja tilanteita (N3-69). Kesällä lapset siirtyvät leikkimään ja kiljumaan ulkomaailman avaruuteen, ja äänet raikaavat kohti taivaita, peltoja ja metsiä (N2-35).

Yksi yhteisön pitkäaikaisimmista asukkaista nimeää yhden ihmisääniä muodostaman äänimaiseman epämiellyttäväksi seikaksi tilannetajun puutteen (N4-70). Hän korostaa että erityisesti monen ihmisen asuessa yhdessä olisi tärkeää sovittaa oma äänenvoimakkuus kulloiseenkin tilanteeseen. Moni äänimaisematutkija (esim. Kytö 2010: 47; Uimonen 2005: 45) viittaa antropologi Mary Douglasin käsityksiin liasta äänen suhteen: sama ääni voidaan käsittää ”likaiseksi” tai ”puhtaaksi” asiayhteydestä riippuen. Esimerkiksi kovaääninen nauru voi eri tilanteissa saada joko positiivisia tai negatiivisia merkityksiä. Eri ihmisillä on erilaisia toiveita erilaisten tilanteiden äänimaisemasta ja ihmisäänten sopivuudesta tai sopimattomuudesta niihin. Yksi haastateltava kertoo saunan olevan itselleen niin erityinen paikka, että hän toivoisi siellä oltavan hiljaa (M1-55), toisin kuin muut saunojat. Siksi hän huomaa usein hakeutuvansa saunomistilanteisiin itsekseen. Sama pätee aamupalaan: jotkut ovat toisia pirteämpiä ja puheliaampia aamuisin. Yhteisöasumisessa on näihin erilaisiin ihmisääniin myös sopeuduttava, koska väkeä on enemmän. Samanaikaisesti yhteisössä on kenties paremmat mahdollisuudet myös vaikuttaa myös ympäristön ihmisääniin, sillä päätöksiä asioista tehdään yhdessä.

Samalla kun Ekokylälle ominaisena äänimaiseman osana pidettiin ihmisääniä, yhtä lailla kommentoitiin niiden puuttumista Ekokylän hajanaisen rakenteen ja laajalle ulottuvien tiluksien seurauksena. Eristäytyminen ihmisistä ja ihmisäänistä on monen haastateltavan mielestä liiankin helppoa. Ihmisääniä ei kenenkään mielestä ole liikaa. Vaikka osa vastaajista kaipaa Ekokylässä hiljaisia hetkiä, ei hiljaisuudella tarkoiteta ihmisääniä poissaoloa. Pikemminkin ihmisääniä kaivataan, ja niitä toivotaan olevan enemmänkin. Monen mielestä hiljaisuus löytyy Keuruun

Ekokylässä helpommin kuin ihmisäänet. Ruokailutilanteiden ulkopuolisen sosiaalisuuden koettiin vaativan aktiivisuutta (M1-55, M3-54, M2-47). Yksi haastateltavista kaipaa puhetta joka liittyisi vahvemmin muihinkin kuin työtilanteisiin (M3-54), toinen ”merkityksellistä puheääntä” (M2-47). Vaikuttaa siltä, että ihmisäänet keskittyvät Keuruun Ekokylässä tiettyihin järjestettyihin tilanteisiin tai päivittäin toistuviin rutiineihin.

6.5.3 Yhteisiä keinoja vaikuttaa, hallita ja luoda äänimaisemaa

Yhteisölliselle elämäntavalle on ominaista se, että ihmiset ovat yhdessä vastuussa yhteisön asioista. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa myös äänimaisemaansa tiettyjen rajojen puitteissa, sillä kaikkien ääntä kuullaan päätöksenteossa. Samoin äänet koetaan omiksi, usein itse aikaansaaduiksi tai ainakin tutuiksi. Niiden lähteet, tarkoitus ja ajankohta tunnetaan, jolloin niiden hyväksyminen ja hallitseminenkin on helpompaa:

”Mehän olemme täällä sillä tavalla päätösvaltaisia että meidän kaikkien ääntä kuullaan. Ja sitten ennen kaikkea äänet tulevat jostain semmosesta että me teemme tässä jotain. Meidän aiheuttamia, itse aiheutamme omat äänemme. Niin silloin me voimme myös vaikuttaa siihen että milloin se kuuluu se ääni. Ja ne jotka ovat siinä ääniympäristössä ne tietää panna korvatulpat silloin. [...] Sanotaan vaikka että tulee niin voimakas ääni, että lähetään kaikki koko kylästä lähetään vähäksi aikaa. Jos täällä vaikka räjäytetään kalliota tuossa jossain tilanteessa ja myö tietään se. Niin myös voiaan vaikuttaa että millon se kuuluu se ääni, jos se pitää kuulua sitten.” M3-54

Eräs asukas tosin ilmoitti että hänellä ei missään tapauksessa ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa ääniympäristöönsä muuten kuin yhteisten sopimusten kautta, mutta ettei hänellä myöskään ole tarvetta siihen (N4-70).

Ensisijainen yhteisöllinen tapa vaikuttaa ääniympäristöön on luonnollisesti keskustelu. Haastateltavat kertovat että jonkin verran yhteisiä keskusteluja on käyty siitä kuinka paljon ääntä saa pitää, milloin ja missä (N1-42, N2-35, M2-47). Pääasiassa Ekokylä on kuitenkin rauhallinen, eikä suurempia ristiriitoja ole usein. Jokainen pystyy tarvittaessa vetäytymään omaan huoneeseensa

tai asuntoonsa. Eniten keskustelua on käyty lasten ”remuamisesta, huutamisesta, juoksentelusta ja kiljumisesta” (M3-54) ja siitä aiheutuvista eriävistä mielipiteistä: joitakin lasten äänet haittaavat enemmän, kun taas toisten kokemuksissa ne kuuluvat elämisen arkeen. Jonkinlaista eripuraa tai ainakin keskustelua on aiheuttanut myös kesäinen rummutus Ekokylän pihalla (N2-42, N3-69, M2-47). Myös suurten vierasryhmien äänet ovat voineet aiheuttaa tyytymättömyyttä. Samoin haukkuvista koirista on joku esittänyt mielipiteensä: ”*Joku kai vähän negatiivissävytteisesti suhtautu siihen koiranhaukkumiseen, en muista mikä koira, kenen koira, olikse täällä käymässä vai oliko se jonkun oma koira, mut T vaan totes että 'Se on koiran oikeus'” (M2-47).*

Tarpeen vaatiessa on syntynyt joitakin sopimuksia ja sääntöjäkin. Säännöt syntyvät silloin, kun on törmätty ristiriitaan, jota ei saada ratkottua keskustelemalla. Suurimmassa asuinrakennuksessa kivitalossa vallitsee hiljaisuus klo 22.00-07.00. Ruokasalissa ei saa soittaa ruoka-aikaan ellei ole oikeasti soittotaitoinen. Ruokahetket ovat muutenkin rauhoitettuja. (N1-42.) Lapset tietävät, että maanantaikokouksen ja tunnepalavereiden aikana ei saa riehua (M1-55). Yhteistä on myös se, että vanhemmat toivovat kaikkien huolehtivan toistenkin lapsista, jolloin hiljaisuutta voi heiltä pyytää kuka tahansa (N4-70). Samoin kielenkäyttöön pätee käihinöntikielto:

”Tästähän voidaan sanoa jopa että meidän säännöissäkkin sanotaan että älä kähinöi, että kovalla äänellä vihasesti ei meillä saa huutaa. Se on kiellettyä. Ja sehän kuuluu kans meidän äänimaisemaan sillon ihan niinkö yksselitteisesti. Niin se me on karsittu pois siitä sitten se ääni. Ja se on kyllä ollut tehokas myös, että sitä todellakaan meillä ei oo. Semmosia jos aatellaan että mihin puututaan, niin semmosiin puututaan.” M3-54

Kirjoittamattomiin sääntöihin luettiin kuuluvaksi se, että jokaisen vastuulla on toimia jos kuulee jotakin toimintaa vaativaa, kuten hakeruuvien epäkuuntoon menemisestä kertovan hiljaisuuden (M4-25).

Äänet on pyritty ottamaan huomioon myös sellaisissa yhteisissä päätöksissä jotka eivät suoranaisesti liity ääniin. Entinen jätevesipuhdistamo pitää epämiellyttävää ääntä, ja uuden kohdalla pyritään pitämään ääniasia mielessä (N1-42). Joskus yksi asukkaista oli ehdottanut Ekokylää pisteeksi moottorikelkkareitin varrelle, mikä tyrmättiin melko yksimielisesti muiden taholta (N2-35). Ekokylän alkuaikoina on tarvittu yhteisövoimaa, kun Ekokylän tiluksien takaisilta

hiekkakuopilta aiottiin ruveta kuskaamaan kymmeniä hiekkakuormia päivittäin yhteisön pihan läpi. Tämän aikeen yhteisö sai kumottua yhdellä hyvin argumentoidulla keskustelulla. (N4-70)

Moni painottaa Keuruun Ekokylän olevan kuitenkin hyvin rauhallinen yhteisö, jossa on harvoin tarvetta ääniin liittyville keskusteluille. Kaikki eivät muista mitään keskusteluja käydyksikään (M4-25). Turhia ja liikoja sääntöjä tahdottiin välttää:

”Mun mielestä meillä on niin hirveen rauhallinen yhteisö, et jos tekee enempi sääntöjä vielä niin jotenkin kuolis pystyyn koko paikka. Et kyllähän ne äänet kuitenkin on elämän merkki myös.” N2-35

Valitettavasti ääniympäristöstä käytävä keskustelu painottuukin negatiivisiin seikkoihin silloin kun on kyse asukkaiden mahdollisuuksista vaikuttaa ympäristönsä ääniin. Harvempi toi esille positiiviset tavat vaikuttaa, hallita tai luoda äänimaisemaa. Ainoa selvästi esiin nouseva yhteinen tapa vaikuttaa äänimaisemaan oli yhteinen tai yhteisissä tiloissa tapahtuva musisointi. Luvussa 6.3 olen esitellyt joitakin yksityisen kodintunnon ylläpitämiseen käytettyjä keinoja kuten oman musiikin soittamista tai yksityiseen paikkaan vetäytymistä.

Vaikka useimmat haastatellut korostivat asukkaiden tasa-arvoisia vaikutusmahdollisuuksia ääniympäristön suhteen, ei kukaan heistä maininnut lasten osallisuutta päätöksentekoon. Myöskään itse en haastatellut yhtäkään Ekokylän lapsista, jotka kuitenkin muodostavat suuren osan Ekokylän asujaimistosta. Monet haastateltavat kylläkin totesivat että lasten on annettava olla lapsia (N1-42, N3-69, N4-70). On siis selvä, että lasten tarpeet yhteisössä pyritään ottamaan huomioon. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan käynyt selväksi kuinka heitä kuunnellaan. Joka tapauksessa lapsilla on tärkeä sija Ekokylän äänimaiseman luomisessa ja siihen vaikuttamisessa. Esimerkiksi yksi lapsista oli vakuuttunut siitä, että nimenomaan hänen ansiostaan perhe oli muuttanut Ekokylään (N1-42). Taiteilija ja tutkija Lea Kantonen (2009: 206-208) esittää, että lasten tapa hahmottaa ja tulkita ympäristöään on omanlaisensa, vaikka lastenkin merkityksenannoissa kuulee jo jonkin verran kulttuurin ja yhteisön yhdenmukaistavaa vaikutusta. Lapsille on tyypillistä tulkita ympäristöään liikkeen ja tekemisen kautta. Paikat, tilat ja maisemat voivat saada hyvinkin mielikuvituksellisia tulkintoja, kun arkipäiväisestä tilasta tulee leikkien tai satujen paikka. Lasten osallistaminen tutkimukseen olisi varmasti tuonut uudenlaisia tulkintoja Ekokylän äänimaisemille, samoin kuin

uudenlaisen kuulokulman asukkaiden tapoihin vaikuttaa, hallita ja luoda ääniympäristöään.

7 LOPUKSI – YHTEISÖLLISESTÄ ÄÄNIMAISEMASTA

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut ääniympäristön merkityksiä yhteisöllisessä kontekstissa. Äänillä on väliä kaikille ihmisille, sillä ääni viestii monin eri tavoin liikkeestä ja elämästä. Keuruun Ekokylän yhteisöllisessä elämäntavassa äänet saavat aivan erityisiä, yhteisöllisyyteen ja kommunikaatioon liittyviä merkityksiä. Keuruun Ekokylää voi sen asukkaiden äänikokemusten perusteella hyvin pitää Barry Truaxin (1984: 57-58) esittelemänä akustisena yhteisönä, sillä äänten ja niiden kantaman informaation merkitys on Ekokylässä keskeinen. Ympäröiviä ääniä on kuunneltava ja äänten välittämään informaatioon reagoitava, jotta yhteisö toimisi. Yhteisöllisyys kuuluukin vahvasti yhteisöasujien äänimaiseman tulkinnoissa.

Äänillä on Keuruun Ekokylän yhteisöllisessä asumismuodossa suuri informaatioarvo koska ne ovat tuttuja. *Tuttuus* muodostui ensimmäiseksi avainsanaksi yhteisön äänimaailmassa ja yhteisön äänistä tehtävissä tulkinnoissa. Kun äänten merkitys tiedetään, tulee niistä tuttuja ja usein sitä kautta turvallisia. Kun samankaltaiset ääniympäristön piirteet käyvät tutuiksi useille ihmisille, tulee äänimaiseman tulkinnoista yhteisiä ja yhteisöllisiä. Kaikki Ekokylän asukkaat muistavat vahingossa päälle pärähtäneen palohälyttimen raastavan äänen, jonka vain palokunta saattoi sammuttaa. Samoin kesäisin kilisevä ruokakello tai talvinen hakelämmittimen ääni ovat Ekokylässä yhteisesti tunnistettavia äänimaamerkkejä, jotka saavat usein toisiaan muistuttavia tulkintoja yhteisön eri jäseniltä. Monet äänet merkitsevät väistämättäkin samankaltaisia asioita asukkaille, jotka jakavat yhteisen elinpiirin. Jokainen toki maustaa tulkinnat omista lähtökohdistaan. Yhteisössä erityistä äänten tutuista ja jaetuista merkityksistä tekee yhteisyys; se miten joitakin ääniä kuunnellaan tai luodaan yhdessä ja erityisesti se, kuinka monille äänille luodaan yhteisiä merkityksiä. Tämän tutkimuksen perusteella yhteisöllisyyden kokemusta vahvistavat erityisesti erilaisten yhteisten töiden ja puuhastelun, tai jopa toisen yhteisön asukkaan tekemän työn äänet, samoin kuin sopuisat, keskustelevat ja hyväntuuliset ihmisäänet, kuunteleminen ja puheenvuoron antaminen. Myös yhteisesti luodut äänet kuten musiikki rakentavat ja ylläpitävät yhteisöllisyyttä ja yhteisyyttä.

Yhteisöllisyyteen viittaa myös paljon yhteisiä piirteitä kantavan *arvomaailman* vahva esilletulo ekokyläläisten äänikokemuksissa. Kukin kuulija tuo aina aiemmista kokemuksistaan mukaansa saamia arvotuksia uuteen aistimistilanteeseen. Jokaisen Ekokylän asukkaan eri paikoista ja taustoista mukanaan kantamat kokemukset ja arvomaailmat värittävät Ekokylän äänille annettuja merkityksiä, jotka ovat osaltaan mukana rakentamassa ekoyhteisöllisyyttä. Vaikka jokaisen kuulijan kokemukset ovat omanlaisensa ja ainutkertaiset, on laajemman ekoyhteisöliikkeen arvotukset kuultavissa Keuruun Ekokylän asukkaiden tavoissa tulkita ääniympäristöään. Jossain määrin samankaltaiset arvomaailmat, toiveet ja pyrkimykset ovat johtaneet asukkaat nimenomaan Keuruun Ekokylään. Ääniympäristöä tulkitaan Ekokylässä monesti vahvan kritiikin kautta: maalla ja luonnossa kuulostaa ”paremmalta”, kaupungissa taas ”huonommalta”. Tällainen painotus asukkaiden äänitulkinnoissa on selvä, mutta ei yksioikoinen, sillä arvostaa joku kaupunkikeskustan elävää sykettäkin. Samoin työkoneiden periaatteessa epämiellyttävät äänet saavat hyväksynnän ja positiivisen merkityksen, kun niiden ääniin liitetään vahvasti tekemisen meininki: äänet viestittävät, että asiat menevät eteenpäin ja että hommat ovat hoidossa. Traktorin pauhu voi kertoa, että kohta saadaan lisää haketta pannuhuoneeseen, ja poran pärinästä voi päätellä että vanhan päärakennuksen remontti etenee vihdoinkin.

Luonto ja kaupunki eivät automaattisesti esiintyneet niihin usein liitetyn hiljaisuuden ja meluisuuden dikotomian toisintajina. Osa asukkaista koki Ekokylän hiljaisuuden toisinaan painostavana ja yksinäisenä, toisille lasten leikkimisen äänet olivat välillä rassaavia. Tämä huomio muistuttaa akustisten ilmiöiden tilannekohtaisuudesta ja varoittaa päätyvästä liian mustavalkoisiin tulkintoihin kuulijoiden mieltymyksistä ja ääniympäristölleen antamista merkityksistä. Akustinen kokemus on monisyinen. Myös elinympäristön konkreettiset piirteet vaikuttavat ihmisen akustiseen kokemukseen. Arnold Berleant (1992: xiii) esittää ihmisen olevan yhtä ympäröivän kanssa. Akustisessa kommunikaatiossa (Truax 1984) jokainen Ekokylän asukas tulkitsee tämänhetkistä äänimaisemaa aiempien kokemuksensa valossa, ja samanaikaisesti Ekokylän ääniympäristö luo uusia merkityksiä kuulijan mieleen. Kuulijan ympäristösuhde on jatkuvassa muutoksessa ja saa jatkuvasti viitteitä myös aistitusta ympäristöstä. Kuultu vaikuttaa kuulijaan samalla kun kuulija tulkitsee kuulemaansa omista lähtökohdistaan. Kuulija on jatkuvasti läsnä, osana äänimaisemaa luoden sitä hetki hetkeltä (Vikman 2007: 14). Se mitä Ekokylän asukkaat kertoivat yhteisön äänistä kertoo samalla heidän henkilökohtaisista taustoistaan, yhteisistä arvomaailman piirteistä ja ääniympäristön konkreettisista piirteistä. Tällainen ajattelutapa häivyttää perinteistä ihmisen ja

luonnon välistä kahtiajakoa. Samalla sen voisi kenties ajatella tekevän ”luonnonympäristön” kokemuksellisesti vielä tärkeämmäksi, varsinkin jos luonnon äänimaisemalle asetetaan positiivisia merkityksiä, kuten kaikki haastateltavat tekivät. Voidaan myös argumentoida, että luontoympäristön suosiminen ei ole pelkästään kiinni päänsisäisistä rakennelmista, vaan luonnon tarjoama aistimaailma on luontainen ja sopiva ihmisen keholle ja psyykeelle (Salonen 2005). Toisaalta monet kaupungin ääniärsykkeistä saattavat aiheuttaa ihmisessä fyysisiä oireita (Ympäristöministeriö 2004: 13-16). Luonnon äänimaiseman ”hyväksi” arvottaminen ei siis välttämättä ole pelkkää vastareaktiota valtakulttuuriin ja sen ikäviksi koettuihin puoliin. Silti jokainen on kokemus ja tulkinta ympäröivästä on omanlaisensa.

Oma, erittäin huomionarvoinen yhteisöllisyyteen liittyvä ominaispiirteensä ekoyhteisöllisyyden kaltaiselle valitulle yhteisöllisyydelle on *omaehtoisuus ja pyrkivyyys*. Jokainen Ekokylän asukas on tehnyt tietoisien valinnan ekoyhteisöön muuttamisesta, mikä on kuultavissa myös asukkaiden äänimaisemamieltyyksissä ja -merkityksenannoissa. Vapaaehtoisuuteen perustuva ja omaan ympäristöön vaikuttamisesta kiinnostunut yhteisöllinen elämäntapa on pohjana yhteisölliselle äänimaisemalle. Yhteisöllinen äänimaisema on kuulijalleen merkityksellinen ja monessa mielessä yhteinen, ja siihen liittyy yhteinen vastuunkanto ja myös äänien ja niistä tehtävien tulkintojen muodostama yhteinen identiteetti, Keuruun Ekokylän äänimaisema. Yhteisöllisessä äänimaisemassa jokainen asukas toimii ääniympäristönsä rakentajana ja vaikuttaa siihen, millaisia tulkintoja äänet saavat. Tähän liittyy tärkeä yhteisöllisen äänimaiseman piirre on myös kuulijan tunne siitä, että hän pystyy hallitsemaan ja vaikuttamaan omaan akustiseen elinpiiriinsä. Ekoyhteisöllisyyden valinneet ihmiset vaikuttivat myös olevan konkreettisesti hyvin kiinnostuneita ympärillään kuuluvasta. Jaetut merkitykset, äänimaiseman tulkinnoissa ilmenevät yhteiset arvomaailman piirteet ja niistä kuultava omaehtoisuus ja pyrkivyyys tekevät akustisen yhteisön äänimaisemasta *yhteisöllisen äänimaiseman*. Yhteisöllinen äänimaisema on myös konkreettisesti yhdessä luotu akustinen maisema, sillä yhdessä ja yhteisöllisesti aikaansaadut äänet kuulostavat omanlaiseltaan. Käsitän yhteisöllisen äänimaiseman siis kuulijan yksin ja yhdessä muiden yhteisön jäsenten kanssa luomaksi, tulkitsemaksi, ymmärtämäksi ja osaltaan omaehtoisesti ja tarkoituksellisesti rakentamaksi akustiseksi ympäristöksi. Yhteisöllisessä äänimaisemassa kuultu saa sekä henkilökohtaisia että jaettuina, usein yhteiseen arvopohjaan nojautuvia merkityksiä.

Tämän tutkimuksen valossa voidaan tunnistaa nimenomaisesti yhteisöllisen äänimaiseman

olemassaolo. Huomionarvoista on se, että yhteisöllisessä elämäntavassa *yksityinen ja yhteinen* äänimaisema voivat lomittua. Ekokylän asukkailla on toki tarve ja omat keinonsa yksityisen äänitilan rakentamiseen, hallitsemiseen ja ylläpitämiseen. Yhteisössä kuitenkin monista yksityisen äänimaailman elementeistä saattaa tulla yhteisiä, ja toisaalta monet yhteisistä äänistä koetaan omiksi ja jopa yksityisiksi. Keuruun Ekokylässä muiden asukkaiden toimista aiheutuvat sekä yhteiset (esimerkiksi työn äänet) että varsin yksityiset (esimerkiksi askelten äänet käytävillä tai keittiössä puuhastelu) äänet voidaan kokea yhteisöllisyyttä ylläpitäviksi. Naapurihuoneesta kuuluvat äänet saatetaan hyväksyä yksityiseen kodin äänimaiseman piiriin, koska niiden merkitys ja aiheuttaja tunnetaan. Rajanveto yhteisen ja yksityisen välille voi auttaa hahmottamaan ääniympäristön yhteisössä saamia tulkintoja, mutta kahtiajako ei paljasta akustisen kokemuksen monisyisempää luonnetta. Akustisessa kokemuksessa ovat aina läsnä sekä yksilön ja tämän kehon, että yhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutukset (Uimonen 2005: 33, 41). Tämä oli hyvin havaittavissa tutkimusaineiston perusteella. Näin monitahoisesti ja akustisista lähtökohdista tulkittuna Doreen Massey'n (2008: 29-30) ymmärtämä paikka ja koti risteyskohtana yhdistää nämä äänellisen kokemuksen eri puolet: ekokyläläisten akustisissa kokemuksissa yksityinen ja yhteinen kohtaavat ja lomittuvat, samoin kuin erilaiset sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset suhteet. Ekokylän asukkaat asuttavat kotipaikkaansa Ekokylää luoden linkkejä myös muualle kokemuksiensa, arvostuksiensa, kansainvälisen ekokyläverkoston ja vierailijoiden kautta. Ekokyläläisten henkilökohtaisiin äänimaiseman tulkintoihin tuodaan vahvoja rakennuspalikoita muualta yhteiskunnasta, erityisesti nykykulttuurin kritiikistä. Ekokyläläiset tulkitsevat paikallisia aineksia, kuten luonnon ja ihmisten ääniä laajempien yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden ja kulttuurin kautta omaksuttujen yhteisten arvojen kautta. Yhteisöllisyys ja ekoyhteisön maailmoja syleilevä arvomaailma ei toki poissulje Yi-Fu Tuanin (1977: 137) ehdottamaa kotipaikan intiimiä ja turvallista luonnetta, ja akustisten kokemusten lähtökohtaista subjektiivisuutta.

Keuruun Ekokylä sisälsi myös akustisessa mielessä erkaannuttaviksi koettuja elementtejä, jotka liittyivät asukkaiden mielestä usein Ekokylän hajanaiseen rakenteeseen. Hajanaisuus tekeekin Ekokylästä kenties poikkeuksellisen yhteisön erilaisten aatteellisten yhteisöjen joukossa. Monet Ekokylän asukkaista toivoivat äänimaisemaansa enemmän ihmisääniä, vilkkautta ja yhdessä muiden kyläläisten kanssa tuotettuja ääniä. Tällä tahdottiin sanoa, että kaivattiin tiiviimpää ja merkityksellisempää kanssakäymistä. Ekokylän hajanainen rakenne jättää selvästi jälkensä ääniympäristöön ja yhteisöllisyyden toteutumiseen. Äänimaiseman rauhallisiakin elementtejä

kuitenkin arvostetaan ja monelle ne ovat olleet yksi syistä hakeutua Ekokylän kaltaiseen asumismuotoon. Tästä syystä olisi ollut valaisevaa tutustua tämän tutkimuksen puitteissa myös toisenlaisiin ideologisiin yhteisöihin. Yhteisöllisyys toteutuu hyvin eri tavoin erilaisissa yhteisökodeissa. Kaupunkiyhteisön asukkaiden kokemus äänimaisemistaan olisi todennäköisesti poikennut Keuruun Ekokylän asukkaiden kokemuksista. Keuruun Ekokylälle omintakeista on maaseutu- ja luontoympäristö, ja sen vahva arvottaminen asukkaiden äänimaisemakertomuksissa. Kaupunkiyhteisö tai toinen tiiviimmin asutettu yhteisö toisena tutkimuskohteena voisi tuoda tutkimukselle vankkuutta ja akustista perspektiiviä. Samoin lasten kokemusten kuunteleminen toisi sekä merkittävän että mielenkiintoisen lisän tutkimukselle.

Keuruun Ekokylän yhteisöllisessä äänimaisemassa kuuluu kesäisin ruokakellon kalke, kun se kutsuu ahkeroijia – ja niitäkin jotka ahkeroivat vähemmän – yhteisen ruokapöydän ääreen. Tiskikone jyllää ja astiat kilisevät kaikuisessa yhteiskeittiössä. Pihalla hevonen hirahtaa ja tömistelee kavioitaan. Ja linnut, ne sirkuttavat, piipittävät, säksättävät, lurittavat tai rääkyvät toisilleen ja satunnaisille ihmiskuulijoille. Talvella narskuu pakkaslumi ja puut pitävät omaa mekkalaansa vuoden- ja vuorokaudenajasta riippuen. Traktori huristaa kuljettaen haketta lämmittimeen tai auraten teitä vapaaksi kinoksilta. Lapset huutelevat toisilleen leikin lomasta. Silloin tällöin joku tarttuu rumpuun ja alkaa paukuttaa, tai pianon koskettimilta nousee taas uudenlainen tulkinta. Toisinaan ekokyläläinen saa olla omassa hiljaisuudessaan, tahtoipa sitä tai ei. Parhaimmillaan Ekokylässä kuuluvat iloiset tervehdykset, nauravainen ja hyväntuulinen puheensorina. Tätä kaikkea kuuntelemalla luodaan Keuruun Ekokylän yhteisöllistä äänimaisemaa ja tullaan siitä osalliseksi.

LÄHTEET

- Ampuja, Outi (2007). *Melun sieto kaupunkielämän välttämättömyytenä : melu ympäristöongelmana ja sen synnyttämien reaktioiden kulttuurinen käsittely Helsingissä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Ampuja, Outi (2008). *Oikeus hiljaisuuteen: pamfletti*. WSOY, Helsinki.
- Bauman, Zygmunt (2001). *Community : seeking safety in an insecure world*. Polity, Cambridge.
- Berleant, Arnold (1992). *The Aesthetics of Environment*. Temple University Press, Philadelphia.
- Berleant, Arnold (1997). *Environment and the Body*. Teoksessa Karjalainen, Pauli Tapani & Pauline von Bonsdorff (toim.). *Place and Embodiment*. XIII International Congress of Aesthetics. Proceedings I, 69-78. University of Helsinki, Gummerus, Saarijärvi.
- Bäcklund, Pia & Heli Korhonen (1998). *Paikallisyhteisön käsite ja asumisen arki: juurtumisen, asukasaktiivisuuden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelua*. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Cosgrove, Denis (1985). Prospect, perspective and the evolution of the landscape idea. *Transactions of the Institute of British Geographers* 10, 45-62. The Royal Geographical Society. <http://www.jstor.org/pss/622249>. Toukokuu 2010.
- Cronberg, Tarja & Kirsti Vepsä (1983). *Asumisen uusi suunta*. Tammi, Helsinki.
- Gaia Education (2009). KEKO, Kestävän elämäntavan koulutusohjelma. http://www.gaiaeducation.org/docs/GaiaEdu-Manual_Finnis.pdf. Toukokuu 2010.
- Global Ecovillage Network (2010a). Dimensions of an Ecovillage. http://gen.ecovillage.org/index.php?option=com_content&view=article&id=119&Itemid=216. Toukokuu 2010.
- Global Ecovillage Network (2010b). What is an Ecovillage? http://gen.ecovillage.org/index.php?option=com_content&view=article&id=92&Itemid=215. Toukokuu 2010.
- Granö, J. G. (1930). *Puhdas maantiede: tutkimusesimerkeillä Suomesta ja Virosta valaistu metodologinen selvitys*. WSOY, Porvoo.
- Granö, Olavi (1982). Maisematutkimus maantieteen traditiona. *Terra: Suomen maantieteellisen seuran aikakauskirja* 94. 7-12.
- Englund Peter (2004). *Hiljaisuuden historia*. WSOY, Helsinki.
- Franklin, Ursula (2000). Silence and the Notion of the Commons. *Soundscape: The Journal of Acoustic Ecology* 1/2, 14-17.

- Haarni, Tuukka, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.) (1997). *Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Vastapaino, Tampere.
- Hautamäki, Antti, Tommi Lehtonen, Juha Sihvola, Ilkka Tuomi, Heli Vaaranen & Veijola Soile (2005). *Yhteisöllisyyden paluu*. Gaudeamus, Helsinki.
- Hautamäki, Antti (2005). Poliitiikan paluu. *Teoksessa* Hautamäki, Antti, Tommi Lehtonen, Juha Sihvola, Ilkka Tuomi, Heli Vaaranen & Veijola Soile. *Yhteisöllisyyden paluu*, 31-59. Gaudeamus, Helsinki.
- Heiskala Risto (1996). *Kohti keinotekoista yhteiskuntaa*. Gaudeamus, Tampere.
- Hellström, Björn (2003). *Noise design: architectural modelling and the aesthetics of urban acoustic space*. Ejeby, Göteborg.
- Hirsjärvi, Sirkka & Helena Hurme 2001. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Pirkko Remes & Paula Sajavaara 2007. *Tutki ja kirjoita*. 13. painos. Tammi, Helsinki.
- Hyypä, Markku T. 2002. *Elinvoimaa yhteisöstä: sosiaalinen pääoma ja terveys*. PS-kustannus, Keuruu.
- Häkli, Jouni (1999). *Meta hodos: johdatus ihmismaantieteeseen*. Vastapaino, Tampere.
- Häyrynen Maunu & Olli Immonen (toim.) (1995). *Maiseman arvo(s)tus*. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja 1. Lahti.
- Johansson, Hanna & Kirsi Saarikangas (toim.) (2009). *Homes in transformation : dwelling, moving, belonging*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Johansson, Hanna & Kirsi Saarikangas (2009). Introduction – Ambivalent Home. *Teoksessa* Johansson, Hanna & Kirsi Saarikangas (toim.). *Homes in transformation : dwelling, moving, belonging*, 9-31. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Jung, C. G. (1991). *Kohti totuutta: poleemisia esseitä*. WSOY, Helsinki.
- Järviluoma, Helmi (toim.) (1994). *Soundscapes: Essays on Vroom and Moo*. University of Tampere. Department of Folk Tradition, 19. Institute of Rythm Music, A2. Yliopistopaino, Tampere.
- Järviluoma, Helmi & Gregg Wagstaff (toim.) (2002). *Soundscape Studies and Methods*. Finnish Society for Ethnomusicology, Department of Art, Literature and Music, University of Turku, Vaasa.
- Järviluoma, Helmi & Meri Kytö & Barry Truax & Heikki Uimonen & Vikman Noora (2009).

Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes. TAMK University of Applied Sciences A/13, Tampere.

Kantonen, Lea (2009). Four Corners. Stories of Movement, Sound and Silence at Home by Children in Two Villages. *Teoksessa* Johansson, Hanna & Kirsi Saarikangas (toim.). *Homes in transformation : dwelling, moving, belonging*, 184-209. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Karjalainen Pauli Tapani (1986). *Geodiversity as a Lived World. On the Geography of Existence*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 7.

Karjalainen Pauli Tapani (1987). *Ympäristön eletty mieli*. Joensuun yliopisto, kulttuuri- ja suunnittelumaantiede, tiedonantoja 2.

Karjalainen Pauli Tapani (1995). Kolme näkökulmaa maisemaan. *Teoksessa* Häyrynen Maunu & Olli Immonen (toim.). *Maiseman arvo(s)tus*. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja 1, 6-15. Lahti.

Karjalainen Pauli Tapani (1997). Aika, paikka ja muistin maantiede. *Teoksessa* Haarni, Tuukka, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.). *Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 227-241. Vastapaino, Tampere.

Karjalainen, Pauli Tapani & Pauline von Bonsdorff (toim.) (1997). *Place and Embodiment*. XIII International Congress of Aesthetics. Proceedings I, 69-78. University of Helsinki, Gummerus, Saarijärvi.

Keuruun Ekokylä ry. (2007). Keuruun Ekokylä vuonna 2030. <http://www.keuruunekokyla.fi/fi/visio.html>. Toukokuu 2010.

Keuruun Ekokylä ry. (1997). Ekokylän esittely. <http://www.keuruunekokyla.fi/fi/esittely.html>. Toukokuu 2010.

Knuuttila, Seppo & Paasi, Anssi (1995). Tila, Kulttuuri ja mentaliteetti. Maantieteen ja antropologian yhteyksiä etsimässä. *Teoksessa* Katajala, Kimmo (toim.). *Manaajista maalaisaateliin: tulkintoja toisesta historian, antropologian ja maantieteen välimaastossa*, 31-32. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Jyväskylä.

Krohn, Leena (2003). 3 sokeaa miestä (ja 1 näkevä). WSOY, Helsinki.

Kytö, Meri (2010). Kerrostalokodin akustemologiaa -yksityisen äänitilan rakentuminen. *Elore* 17, 41-59. http://www.elore.fi/arkisto/1_10/art_kyto_1_10.pdf. Toukokuu 2010.

Laine, Timo (2001). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. *Teoksessa* Aaltola, Juhani & Raine Valli (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, 26-43. PS-kustannus, Jyväskylä.

Larsson, Josefin (2004). *Aiming for Change: Intentional Communities and Ideology in Function*. Doctoral Dissertation. Örebro Studies in Political Science 12, Örebro University.

- Lehtonen, Heikki 1990. *Yhteisö*. Vastapaino, Jyväskylä.
- Lähteenoksa, Meri (2008). *Viisas arki: opas yhteisöllisyyteen*. Like kustannus, Keuruu.
- Massey, Doreen (2008). *Samanaikainen tila*. Vastapaino, Tampere.
- Meinig, Donald W. (toim.) (1979). *The interpretation of ordinary landscapes: geographical essays*. Oxford University Press, New York.
- Nyky-suomen sanakirja 2 J-K* (2002a). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 15. painos. WSOY, Juva.
- Nyky-suomen sanakirja 3 L-N* (2002b). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 15. painos. WSOY, Juva.
- Porteous J. Douglas (1990). *Landscapes of the Mind*. University of Toronto Press, Toronto.
- Raivo, Petri J. (1996). *Maiseman kulttuurinen transformaatio: ortodoksinen kirkko suomalaisessa kulttuurimaisemassa*. Nordia Geographical Publications vol. 25: 1. Oulun yliopisto, maantieteen laitos. Oulu.
- Raivo, Petri (1997). Kansallismaisema: alue, näkymä vai tapa nähdä. *Teoksessa* Haarni, Tuukka, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.). *Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 193-210. Vastapaino, Tampere.
- Rodaway Paul (1994). *Sensuous Geographies: Body, Sense and Place*. Routledge, London.
- Saarikangas, Kirsi (2006). *Eletyt tilat ja sukupuoli: Aukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1099. Vaasa.
- Salonen Kirsi (2005). *Mieli ja maisemat: eko- ja ympäristöpsykologian näkökulmia*. Edita, Helsinki.
- Schafer, R. Murray (1977). *The Soundscape: the Tuning of the World*. Alfred A. Knopf, New York.
- Schafer, R. Murray (1994). The Soundscape Designer. *Teoksessa* Järviluoma, Helmi (toim.). *Soundscapes: Essays on Vroom and Moo*, 9-18. University of Tampere. Department of Folk Tradition 19. Institute of Rythm Music A2. Yliopistopaino, Tampere.
- Snellman, Tarja (1996). Kehollisen paikkakokemuksen tulkintoja. *Alue ja ympäristö* 25:2, 54-60. Alue- ja ympäristötutkimuksen seura, Helsinki.
- Suomen valtioneuvosto (1999), Suomen perustuslaki 1999/731. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Huhtikuu 2011.
- Tani, Sirpa (1997). Maantiede ja kuvien todellisuudet. *Teoksessa* Haarni, Tuukka, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.). *Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 211-226. Vastapaino, Tampere.
- Tanskanen, Minna (2000). *Näkyvän takana : tutkimus metsäojitetun suomalaisen*

kulttuurisuudesta. Akateeminen väitöskirja. Joensuun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja 8, Joensuu.

Truax, Barry (1984). *Acoustic Communication*. Ablex, Norwood, New Jersey.

Tuan, Yi-Fu (1974). *Topophilia: a study of environmental perception, attitudes, and values*. Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.

Tuan, Yi-Fu (1977). *Space and place*. University of Minnesota Press, Minneapolis.

Tönnies, Ferdinand (2001). *Community and Civil Society*. Cambridge University Press, UK.

Uimonen, Heikki (2005). *Ääntä kohti: ääniympäristön kuuntelu, muutos ja merkitys*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, musiikintutkimuksen laitos. Acta Universitatis Tamperensis 1110. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere.

Vaara, Kai (2002a). Ekoyhteisöt ja yhteisöasuminen. *Elonkehä* 15/2002.

Vaara, Kai (2002b). Yhteisöllisyys kestävän elämäntavan perustana. *Elonkehä* 15/2002.

Vikman, Noora (2007). *Eletty ääniympäristö: pohjoisitalialaisen Cembran kylän kuulokulmat muutoksessa*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, musiikintutkimuksen laitos. Acta Universitatis Tamperensis 1271. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere.

Vähämäki, Jussi (1997). *Yhteisö ja politiikka*. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos 16. Tampere.

Winkler, Justin (1997). *Memory and the Sound of Place: Approaches to the past within the present*. Kokoelmassa Space, sound and time: a choice of articles in Soundscape Studies and Aesthetics of Environment 1990-2003, 45-47. <http://users.auth.gr/~paki/files/soundscape/referances/winkler%2520space%2520sound%2520time.pdf>

Winkler, Justin (1999). *Soundscape studies: outlines of a growing research field*. Kokoelmassa Space, sound and time: a choice of articles in Soundscape Studies and Aesthetics of Environment 1990-2003, 40-44. <http://users.auth.gr/~paki/files/soundscape/referances/winkler%2520space%2520sound%2520time.pdf>

Winkler, Justin (2002). *Working on the experience of passing environments: on commented walks*. Kokoelmassa Space, sound and time: a choice of articles in Soundscape Studies and Aesthetics of Environment 1990-2003, 22-28. <http://users.auth.gr/~paki/files/soundscape/referances/winkler%2520space%2520sound%2520time.pdf>

Ympäristöministeriö (2001). *Melukylä vai mansikkapaikka? Aukkaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä asuinalueiden terveellisyydestä*. Suomen ympäristö 467. Edita, Helsinki.

Ympäristöministeriö (2004). *Meluntorjunnan valtakunnalliset linjaukset ja toimintaohjelma*. Suomen ympäristö 696. Edita, Helsinki.

Ympäristöministeriö (2006). *Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden muutoksen arvioiminen*. Suomen ympäristö 6. Edita, Helsinki.

LIITE 1. Teemahaastattelukysymykset

Taustakysymykset

- Ikä, perhe, rooli yhteisössä
- Oma tausta, milloin ja miten olet päätenyt ekokylään/-yhteisöön?
- Aiemmat asumismuotosi? Missä olet asunut ja kuinka kauan? Mistä olet kotoisin?
- Miksi haluat asua yhteisössä?
- Mitä yhteisö ja yhteisöllisyys merkitsee sinulle?

Äänimaiseman kuvailua ja henkilökohtaisia merkityksiä

- Mikä merkitys äänillä on sinulle? Kuinka paljon kiinnität huomiota ympäristön ääniin? Koetko olevasi herkkä äänien suhteen?
- Kerro ääniympäristöstäsi: mitä ääniä kuuluu arkeesi ja tähän ympäristöön?
  - vuoden rytmit, vuorokauden rytmit
- Mitkä ovat sinulle mieluisia tai tärkeitä ääniä, entä epämiellyttäviä? Mitä näistä kuulet täällä?
- Kaipaanko jotakin tai muuttaisitko jotakin kotisi ääniympäristössä?
- Oliko paikan äänimaisemalla merkitystä kun teit päätöstä muuttaa yhteisöön?
- Oliko sinulla oletuksia/odotuksia äänimaiseman suhteen? Kuinka ne täytyivät?
- Voisiko yhteisö sijaita mielestäsi jossakin muualla, toisenlaisessa ympäristössä? Parantaisiko tai huonontaisiko se äänimaisemaa? Millä tavalla?

Yhteisön/yhteisöllisyyden äänet

- Miten kotiympäristösi äänimaisema eroaa aiemmista (ei-yhteisöllisistä) asuinpaikoistasi?
- Mitkä ääniympäristön piirteistä liittyvät nimenomaan yhteisölliseen elämäntapaan?
- Mikä merkitys äänillä on yhteisössä?
- Onko mielestäsi olemassa yhteisöllistä äänimaisemaa? Millainen se on?
- Vaikuttaako ääniympäristö mielestäsi mitenkään yhteisöllisyyteen, yhteisön ideologiaan ja niiden toteutumiseen?
- Millä tavalla äänimaisemallisesti toisenlainen paikka voisi vaikuttaa itse yhteisöllisyyteen ja yhteisön päämääriin?

Koti

- Mitkä äänet ovat sinulle kotiin liittyviä? Mitä haluat kuulla kotonasi? Miten ne toteutuvat täällä?
- Haluatko kodissasi kuulla nimenomaan yhteisön ääniä?

Oma tila ja hiljaisuus ja rauha

- Mitä hiljaisuus merkitsee sinulle?
- Koetko hiljaisuuden läsnäolon tärkeäksi kotonasi/asuinpaikassasi?
- Millaisissa tilanteissa, milloin ja kuinka usein tai paljon kaipaat hiljaisuutta tai ns. omaa tilaa?
- Kuinka ne löytyvät yhteisössä? Millaisista paikoista?
- Koetko tarpeeksi hiljaisia/rauhottumisen hetkiä (yhteisössä)? Tulevatko ne luonnostaan, vai täytyykö niihin hakeutua?

Ristiriidat ja keskustelut

- Miten paljon ääniympäristöön kiinnitetään yhdessä huomiota yhteisössä?
- Onko äänistä käyty keskustelua?
- Ovatko äänet aiheuttaneet ristiriitoja yhteisössä? Mitä ja milloin?

- Entä ongelmatilanteita naapureiden tms. yhteisön ulkopuolisten ihmisten kanssa?
- Miten näitä ristiriitoja mahdollisesti on selvitetty?
- Onko ääniympäristöä pyritty hallitsemaan?
- Onko olemassa yhteisiä ääniin liittyviä sääntöjä tai sopimuksia?
- Mitkä ovat omia keinojasi hallita ääniympäristöä?
- Koetko että pystyt vaikuttamaan/muuttamaan ääniympäristöäsi? Millä tavoin? Onko tähän tarvetta?
- Tulisiko yhteisön mielestäsi puuttua tai pyrkiä vaikuttamaan ääniympäristöön enemmän? Millä tavoin?